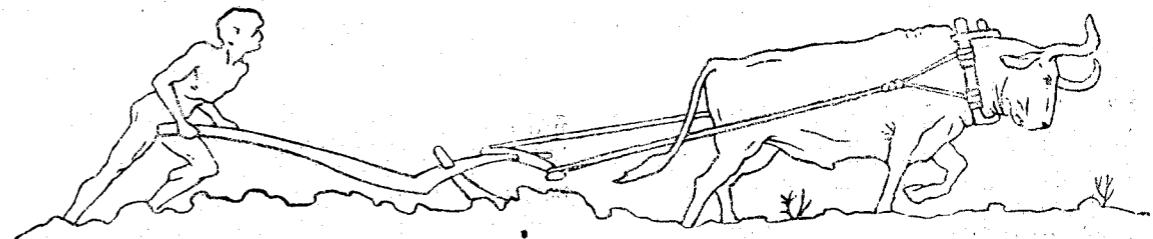

ΑΠΟΨΙΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΥΠΟ ΘΑΛΕΙΑΣ ΦΛΩΡΑ

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΔΑ

ΕΤΟΣ Ζ' 45 ΣΕ-
ΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1907

ΟΙ ΜΠΕΚΤΑΣΛΗΔΕΣ ΑΛΒΑΝΟΙ ΚΑΙ Ο ΜΠΑΜΠΑ ΑΛΗΣ *

Τὸ Μουτεσαριφλίκιον τοῦ Ἀργυροκάστρου παρέστησε τὸ περίεργον φαινόμενον ἐν Ἡπείρῳ καὶ Ἀλβανίᾳ, διτὶ τὸ πλεῖστον τῶν ἐν αὐτῷ Τουρκαλβανῶν ἀνήκουσιν εἰς τὴν αἰ-ρεσιν τὴν κοινῶς καλουμένην τῶν Μπεκτα-σλήδων, ἥτοι τὴν τῶν Σύτων διαδῶν τοῦ Χα-λίφου Ἀλῆ ἀνεψιοῦ καὶ γαμβροῦ τοῦ Μωάμεθ καὶ ἐνδὲ τῶν τεσσάρων διαδόχων του, δολο-φονηθέντος ἐν Κουφῇ τῆς Ἀραβίας περὶ τὸ ἔτος 661 μ. Χ.

Κατὰ τὰ δόγματα τοῦ Χαλίφου τούτου τὰ διατυπωθέντα ἐν τῇ γενομένῃ ὑπ' αὐτοῦ συλ-λογῇ τῶν ἀποφάσεων καὶ τῶν πρᾶξεων τοῦ Μωάμεθ, ὑπὸ τὸ ὄνομα Χαδίς, οἱ διπάδοι αὐ-τοῦ Σύται ἡ Μπεκτασλήδες τὴν ἀρχὴν τοῦ πε-ριφρούμενου, ἦν πρὸ πασῶν καθιεροῖ τὸ Κορά-νιον, δέχονται μόνον ὡς Ἰδιότητα τοῦ Θεοῦ προγινώσκοντος τὴν μέλλουσαν τύχην τοῦ ἀν-θρώπου, οὐχὶ ὅμως καὶ ὡς ἀμετάλλητον δρι-σμὸν τῶν ἀνθρωπίνων πρᾶξεων ὑπὸ τῆς εἰμαρ-μένης ἀναγνωρίζουσι δῆλα δὴ τῷ ἀνθρώπῳ πλήρῃ τὴν ἐλευθερίαν ἐνεργείας καὶ τὴν ἐκλο-γὴν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ πακοῦ. Πρὸς τῇ οὐσιώδεις ταύτη δογματικῇ διαφορᾷ ἀπὸ τῶν Μωαμεθα-νῶν ἔχουσι καὶ τινας ἄλλας ἀφορώσας εἰς τὴν λατρείαν καὶ μὴ ἐνδιαφερούσας τῇ μελέτῃ ἡμῶν.

Οἱ Τουρκαλβανοὶ Μπεκτασλήδες ἔχουσιν ὡς θρησκευτικὸν ἀρχηγούς τοὺς λεγομένους Μπαμ-πάδες (πατέρας) ἄνδρας εὐφυεῖς, ἔχοντας θρη-

* Έκ τοῦ ἀδημοσιεύτου ἔργου τοῦ κ. Ν. Σκωτίδη Γεν. Προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀπὸ Κερκύρας εἰς τὴν ΒΔ Ἡπείρον καὶ Ἀλ-βανίαν», τοῦ διποίου ἀποστάσματα ἐδημοσιεύσαμεν εἰς τὰ τεύχη 152 καὶ 159.

σκευτικὴν τινα μόρφωσιν, ἐναρέτους, ταπεινο-φρονοῦντας, δλιγαρχεῖς καὶ ζῶντας μοναχικὸν σχεδὸν βίον ἐντὸς τῶν μακρὰν τῶν πόλεων κειμένων τεκέδων των (μονῶν).

Περὶ τὸ Ἀργυρόκαστρον ὑπάρχουσι τρεῖς μπαμπάδες, ἀλλ' ὁ κορυφαῖος αὐτῶν, κατα-πληκτικὴν ἐπιφροὴν ἀσκῶν ἐν διώφ τῷ Μουτεσα-ριφλίκῳ εἶναι ὁ μπαμπᾶ Ἀλῆς¹.

Εἰς τὸ ἔξοχον τοῦτο πρόσωπον τῆς ΒΔ. Ἡπείρου καὶ κάτω Ἀλβανίας, ἐπ' ὀνόματι τοῦ διποίου δρκίζονται οἱ Τουρκαλβανοί, ἔξεφρασα ἡμέραν τινά, διὰ διακεριμένου τινὸς Τουρκ-αλβανοῦ, τὴν ἐπιθυμίαν νὰ γνωρίσω αὐτό. Ο μπαμπᾶ Ἀλῆς ἀπεδέχθη ἀσμενος τὴν παρά-κλησιν μου.

Ο τεκές του κεῖται κάτωθεν τῶν λόφων τοῦ Ἀργυροκάστρου ἐν τερπνῇ διπωσδήποτε θέσει τῆς ἀκαλλιεργήτου πεδιάδος τῆς Δρυΐνου-πόλεως, ἦν ἔξελεχεν ἀπὸ τῆς νεανικῆς ἡλικίας του καὶ δπου ξῆ ἔκτοτε μετά τινων διαδῶν του, οὐδέποτε εἰσελθὼν εἰς τὴν πόλιν.

Εἰς ἵκανην ἀπὸ τοῦ τεκὲ ἀπόστασιν ἡλ-θον πρὸς ὑποδοχήν μου τρεῖς τῶν δια-δῶν του φρούντες τὸ ἔνδυμα Δερβίσου καὶ κάλυμμα λευκόν, ἐπίμηκες καὶ μετ' εἰσοχῶν τι-νῶν, ἐπὶ τοῦ στήθους δὲ φέροντες διάφορα τεμάχια διστῶν ἡ κεράτων ποικιλοχρόων κρε-μάμενα ἐκ τοῦ λαιμοῦ των. Οἱ ὑπασπισταὶ οὖ-τοι τοῦ μπαμπᾶ Ἀλῆ μὲ ὑπεδέχθησαν φιλο-φρονέστατα θέντες πρὸς χαιρετισμόν, κατὰ τὴν ἀλβανικὴν συνήθειαν, τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἐπὶ τῆς καρδίας καὶ μὲ εἰσήγαγον εἰς τὸν τεκέν, δοτις εἶναι ἀπλῆ τις μὲν ἄλλὰ καθαρὰ οἰκία

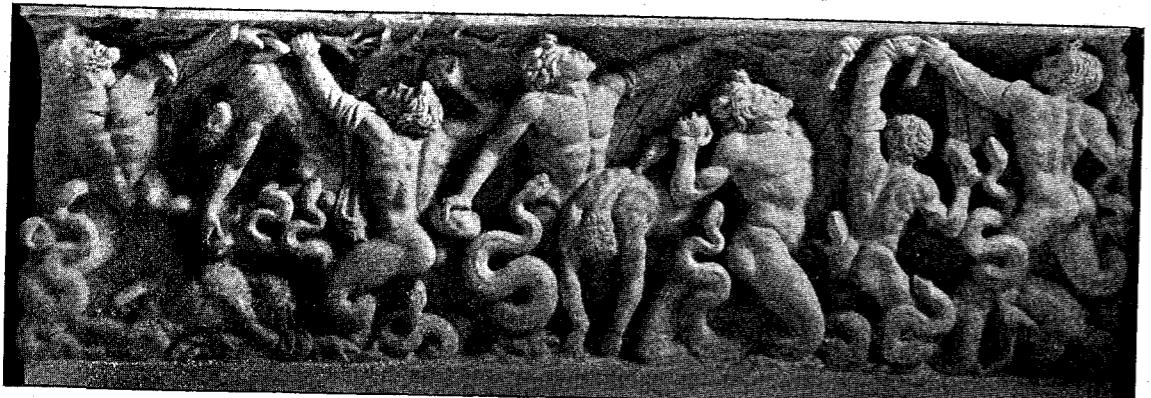
¹ Απεβίωσε πρὸ τινων ἐτῶν.

συγκειμένη ἐκ δύο πατωμάτων καὶ πέντε ἢ ἔξι δωματίων, ὃν τὰ παράθυρα περιβάλλει ὁ πωσδήποτε ἡ σκιὰ ὀλίγων δένδρων φυτευμένων ἐν τῇ αὐλῇ.

Αμέσως, ἅμα ἡγγέλθη ἡ ἐπίσκεψίς μου εἰς τὸν μπαμπᾶν' Αλῆν, ἥνεώθη ἡ θύρα τῆς μικρᾶς αἰθούσης ἐν ἥ εὑρίσκετο. Διέκρινα τότε γέροντα ἐβδομήκοντα ἔτῶν, πολιὸν τὰς τρίχας καὶ τὴν μαρρᾶν γενειάδα ἦν ἔφερε, φρόδουντα στολὴν Δερβίσου καὶ σταυροποδητὶ καθήμενον ἐν τινὶ γωνίᾳ τῆς αἰθούσης ἐπὶ δέρματος αἰγάγρου πλησίον του ἔκειντο διάφορα βιβλία ἐρριμένα ἐπὶ τοῦ ἔδαφους, διότι δὲν ὑπῆρχεν οὐδεμία τράπεζα, οὐδὲ ὅλο τι ἐπιπλον οἰονδήποτε. Μόνον πέντε ἢ ἔξι δέρματα αἰγάγρων ἦσαν ἀνεπτυγμένα ἐπὶ τοῦ ἔδαφους, ἐφ' ὃν ἐκάθηντο οἱ ὄπαδοὶ τοῦ Αλῆ, ἥ καὶ οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὸν τεκέν, καὶ τινες πίνακες ἀνηρτημένοι ἐπὶ τῶν τοίχων, ἐφ' ὃν Ἠσαν γραμμέναι διάφοροι ψήτραι τοῦ προφήτου Αλῆ.

Αμα εἰσῆλθον, ἡγέρθη ὁ σεβάσμιος γέρων καὶ ἐρριψεν ἐπ' ἐμοῦ προσιηνὲς βλέμμα εἰχον ἀκούσει τόσας διηγήσεις καὶ τόσους ἐπαίνους περὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ νοὸς τοῦ τουρκαλβανοῦ τούτου κληρικοῦ, καὶ τόσον σεβασμὸν μοῦ ἐνέπνευσεν ἡ σεβασμία καὶ μεγαλοπρεπῆς αὐτοῦ μορφή, ὡστε αὐτομάτως ἡσπάσθην τὴν χεῖρα, ἥν προέτεινεν δλίγον, κατὰ τὴν ἀλβανικὴν συνήθειαν, καὶ ἐκάθισα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν του πλησίον ἐπὶ δέρματος αἰγάγρου.

Αμέσως ὁ μπαμπᾶ Αλῆς μοῦ ἐξέφρασεν ἀλβανιστὶ τὴν μεγάλην του εὐαρέσκειαν, διότι τὸ πρῶτον ἔβλεπεν Εύρωπαῖον, ὡς εἶπε, καὶ

μὲ παρεκάλεσε νὰ τὸν ἐπισκέπτωμαι συχνά. Ἡ συνδιάλεξις ἡμῶν περιεστράφη εἰς θέματα θρησκευτικὰ καὶ κοινωνικά: ἔξι αὐτῆς ἐπείσθην ἀληθῶς διτὶ δὲ κληρικὸς οὗτος τουρκαλβανὸς ἦτο ἄξιος τῆς φήμης, ἡς ἀπήλαυνεν ἐν τῇ Κάτω Αλβανίᾳ πνεῦμα διακειμένον καὶ πρακτικόν, φωτισμένον ὁπωσδήποτε διά τινος ἀναπτύξεως θρησκευτικῆς, ἥν τῷ παρέσχον αἱ θρησκευτικαὶ γραφαὶ τῶν Μωαμεθανῶν, τῶν Ἐβραίων καὶ τῶν Χριστιανῶν μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἐξεδήλωσε τὸν σεβασμὸν ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν διπαδῶν του πρὸς τὰ διάφορα θρησκεύματα τὰ κρατοῦντα ἐν Τουρκίᾳ, τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον καὶ τὴν ὑποστήριξιν τὴν ὀφειλομένην τῷ ἀσθενεῖ καὶ πάσχοντι οἰονδήποτε θρῆσκευμα καὶ ἀν πρεσβεύη οὗτος.

Βεβαίως, ὃν πάντες οἱ μπαμπάδες τῶν Τουρκαλβανῶν Ἠσαν ὅμοιοι τῷ μπαμπᾶ Αλῆ καὶ συνέτρεχε καὶ τις μόρφωσις πνευματικὴ καὶ ἡθικὴ, οἱ Τουρκαλβανοὶ θὰ Ἠσαν πολὺ πρόστεροι καὶ θεομότεροι διπαδοὶ τῆς τάξεως καὶ τῆς πρὸς τοὺς νόμους καὶ τὰς ἀρχὰς πειθοῦς, ὡς δύναται τις νὰ εἴπῃ διτὶ εἶναι ὁπωσδήποτε οἱ Ἀργυροκαστρῖται καὶ οἱ Δελβινιῶται, οἵτινες διάγουσιν ἀληθῶς σώφρονα βίον καὶ ἐν πληρεστάτῃ ἀρμονίᾳ μετὰ τῶν συμπατριώτῶν των Χριστιανῶν. Βεβαίως δὲν θὰ παρίστατο τις τότε μάρτυς τῶν ἀγρίων καὶ αἰματηρῶν συγκρουσεών, αἵτινες ἀν δὲν γίνωνται σήμερον τόσον συχνά, ὅσον ἐν τῷ παρελθόντι, γίνονται ὅμως μεταξὺ οἰκογενειῶν καὶ χωρίων δλοκλήρων δι' ἔνα ἀμνόν, διὰ μίαν δάμαλιν, δι' ἔνα ἀγρόν, καὶ δὲν θὰ ἤκουε συχνάκις δολοφονίας λόγῳ κυρίως τῆς vendetta.

ΤΡΑΠΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

I

Καὶ τὰ χρυσᾶ πλατειὰ φτερά, τί ταῦθελα;
Μοῖρα μον, ἐγὼ σοῦ κραίνω,
Οἳ ἀητὸς, δποῦ γεννήθηκα τ' ἀπόβραδο
Καὶ τὴν αὐγὴν πεθαίνω.

II

Ἡτανε, τάχα, ἥ Γῆ ἀνθισμένη
Κί ἀπάνω μον ἀνθισμένος δούρανός,
Δὲ μ' ἔσκιαζε, τάχα, τὸ μωσήριο τοῦ ἀγνώστου
Κί ἦταν δούρομος δούρας
Κ' ἐγὼ Θεός τον.

Καὶ ξύπνησα ἥ Γῆ ἀνθισμένη,
Ἀπάνω μον ἀνθισμένος δούρανός
Μὲ σκιάζει δομας τὸ μωσήριο τοῦ ἀγνώστου,
Κί εἶνε δούρομος δούρας
Κί οὔτε θεός ἐγώ, οὔτε πιστός τον.

III

Εἴπα οιὸ μαῦρο χειλόντι:
— Πονλάκι τῆς καλοκαιριᾶς,
Μὲ τὰ φτερὰ τὰ πενθοφόρα,
Τὸ χάρο δη τὴν ἄνοιξι μηγᾶς;

— Ἀνθρωπε, μοῦπε, πον λίγο ἐχάρος
Τὴν ίδια σον ψυχὴ γιὰ δὲ δωτᾶς;
Δὲν εἶσαι σύ, δποῦ τὴν ἄνοιξι
Τὸ θάνατον ἀποζητᾶς;

IV

Χρυσό μον στάχυ, πῶς οὲ λυπᾶμαι
Π' ἄγρια σὲ θέρισεν δο Θεοιστής,
Τὸν τέτοιο Θάνατο νὰ τραγουούδησῃ
Σιὸν κόσμο βρίσκεται τραγουούδιστής;

— Αγριος Θεοιστής γιὰ μὲ ἄς μὴν εἶνε
Ο Χάροντας πον θάροθη νὰ μὲ πάρη
— Ας ἀνατείλῃ πάνω ἀπ' τὴν κλίνη μον
Σὰν αὐγονστιάτικο γλυκὸ φεγγάρι.

V

— Εχει ἥ ζωή μον ἀπ' τὸ περιπάτημα
Τὸ ξωτικὸ τοῦ ρυγιοπόρου.
— Εχει ἥ ζωή μον ἀπ' τὸ ξεφύλλισμα
Τὸ θλιβερὸ τοῦ φθιτοπάρου.

Μᾶχω ἔνα φᾶς ἐντός μον ἐγὼ
Ποὺ στὴν ψυχὴ μον ἀπλάνει μὰ γαλήνη,
— Οπως εἰς τὴν πλατειὰ τὴν Θάλασσα
Τὸν ἀσημένιον ὅπνον ἡ σελήνη.

VI

Τὰ δεντρολίβανα θυμιάτισαν
Πλούσιο στὸν αἰθέρα τὸ λιβάνι
Κί ὁ λειτουργὸς τοῦ κάμπου τοῦ ἀπέραντον
Κεντρόζοντας τὰ βώδια του, ἐφάνη.

Κί ὡμοιαζ' δο κάμπος σὰν ναὸς
Λίχως ψαλμούς, δίκως παπάδες
Μὲ χερούβειμι τὰ περιστέρια, ποὺ φτερούγιαζαν
Μὲ τὰ κυπαρισσάκια γιὰ λαμπάδες.

VII

Θλιμένη γέρνει ἡ σκέψι μον,
— Οπως τῆς ιτᾶς τὰ κλώνια,
Γοργὰ διαβανούντε τὰ χρόνια μον
— Οπως τὰ μαῦρα χειλιδόνια.

Τὴν ψυχὴ μον ἀλλον ἥχο νὰ βγάλῃ
— Η θλίψι δὲν τὴν ἀφησεν ἡ λάμια
Καὶ γιὰ τραγοῦδι ἀπόμενε σὲ μὲ
Τὸ μοιρολοὶ στὸν δχτο ἀπ' τὰ καλάμια.

VIII

Πάνω ἀπὸ τὸ ἀσπρα σον τὰ μάρμαρα, Ἐλλὰς
[ἀρχαία]
— Ενδε δινέρον ἀπλώθηκε γαλάζος οὐρανὸς
Ποὺ δὲν τὸν συγγεφιάζει ἡ δργὴ τοῦ Αἰόλου
Ποὺ πειὰ δὲν τὸν τρομάζει τοῦ Δία δο κεραυνός.

— Αγκαλιαστὰ μὲ τοὺς παληοὺς Θεοὺς ἀποκοινώθησε.
Καὶ δὲν ἀνθεῖ στὸν τάφο σον παρὰ χλωμὸ
[λουλούδι]
Δὲ θὰ ξυπνήσης, μάνα μον, ἀκόμα ποὺν ἡχήσῃ
Νέο, θεριῶν ἡμέρωμα, τὸ δρφικὸ τραγοῦδι.

IX

Τὸ φθινοπάρον ἐσὸν δεντράκι μον γυμνό,
Ποὺ γύρω σον ἀπλώθηκε βαρειὰ ἡ χωματίλα,
Τάχα ποτὲ δὲν ἀνθισει καὶ σύ, ποτέ;
Τάχα ποτὲ δὲ σὲ στολίσαν φύλλα;

ΣΠΥΡΟΣ ΜΕΛΑΣ

Ο ΤΡΥΓΟΝΟΦΑΗΣ

Εδῶ καὶ δεκαπέντε χρόνια ἐκυνηγοῦσα ἔνα Ε πρῷ κατὰ τὴν λίμνην τοῦ Χαλικιοπούλου τῆς Κερκύρας. Εἶχαν περάσει τρεῖς ὅραι σχεδὸν καὶ δὲν εἶχα σκοτώσει οὔτε ἔνα τρυποκάρυδο. "Ημον γὰρ σκάσω ἀπὸ τὸ κακό μου κ' ἐσυλογίζομον νὰ γυρίσω πιὰ εἰς τὴν χώραν, ὅταν μὲ μεγάλην χαράν μου εἶδα νὰ περνοῦν κατὰ τὰ πλάγια μου, εἰς ἀφετήν ὅμως ἀπόστασιν, πέντε ἔξη τρυγόνια. "Αν καὶ κουρασμένος, ἐπῆρα τὸ κατόπι των ἀμέσως μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ τὰ κυνηγήσω καὶ 'ς τοῦ διαβόλου τὴν ἄκρη. Τοῦ κάρκου ἐγνώριζα πολὺ καλὰ ὅτι εἴμαι πέρα καὶ πέρα κυνηγὸς ἀδέξιος· ἐγὼ ἐπίστευα ὅτι κυνηγῶ περίφημα. Τοῦ κάρκου ἐβλεπα θεοφάνερα ὅτι εἴμαι κοντόφθαλμος καὶ φορῶ καὶ γυαλιὰ μάλιστα· ἡ ἀγάπη μου πρὸς τὸ κυνηγῆ ἐστράβωνε—δις ἐκφρασθῶ ἔτσι ἀνάποδα—καὶ τὴν στραβομάρα μου αὐτὴν ἀκόμη κ' εἶχα πελοίθησιν ὅτι μὲ τὰ γυαλιὰ ποὺ φορῶ βλέπω ἔξι ἀπαντος δυὸς φορὲς καλύτερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Τέλος ἡ τρυφερά μου ἀδυναμία εἰς τὸ κρέας τῶν τρυγονῶν μ' ἔκαμε νὰ ἥμαι παραβέβαιος ὅτι τὰ ἔχω πιὰ καὶ σκοτωμένα καὶ μαγειρεμένα.

"Ηρχισα λοιπὸν μὲ ὅλας τὰς προφυλάξεις τοῦ κόσμου νὰ τὰ καταδίωκω. 'Επὶ τρία τέταρτα μ' ἐπαίδευαν τὰ πονηρὰ πουλιὰ χωρὶς κανένα ἀποτέλεσμα. Πότε μοῦ ἐχώνοντο εἰς τοὺς βάτους καὶ τὰ ἔχανα πότε ξάφνου τὰ ἐβλεπα δεξιά μου, ἐν ὦ ἐπερίμενα νὰ τὰ σημαδεύσω πρὸς τάριστερά· πότε ἐκούρνιαζαν εἰς πυκνόφυλλα δένδρα καί, μόλις ἐπλησίαζα εἰς τὰ ὑψηλά των καταφύγια, ἐπετούσαν κ' ἐπετούσαν ἐκατοντάδες βήματα μακρυά μου.

Μολαταῦτα δὲν ἀπελπιζόμονυ, διότι εὐτυχῶς εἶχαν μίαν πάντα διεύθυνσιν πρὸς τὰ δυτικὰ καὶ ἥλιπτικα ὅτι θὰ κουρασθοῦν τέλος καὶ ὅταν κατορθώσω νὰ τὰ κτυπήσω. 'Ετραβούσα λοιπὸν ὅλος δρυμὴ πρὸς δυσμάς καί, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω, ἀπὸ τὴν λίμνην τοῦ Χαλικιοπούλου εὑρέθηκα εἰς τὸ χωριό τῶν Ἀγίων Δέκα. Τότε πλέον ἔχασα δριστικῶς τὰ τρυγόνια ἀπὸ τὰ μάτια μου, διότι οἱ Ἀγιοι Δέκα εἶναι χωριὸς εἰς τὰ προπόδια ὑψηλοῦ βουνοῦ καὶ πρὸς μεγάλην μου ἀπελπισίαν τὰ πουλιὰ εἶχαν περάσει καὶ τὴν κορυφήν του, ἐν ὦ ἐγὼ μόλις ἐφθανα εἰς τὸ χωριό.

"Απὸ τὸ κακό μου τότε ἐτουφέκισα τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ κ' ἐπειτα καταϊδρωμένος

καὶ μόλις κρατούμενος εἰς τὰ πόδια μου εἰσῆλθα εἰς τὸ πρῶτο καφενεῖο τοῦ χωριοῦ νὰ ξεκουρασθῶ. Οἱ Κερκυραῖοι χωρικοὶ εἶναι εὐγένεστατοι ἀνθρωποι παρ' ὅλα τὰ χονδρά των φεροσίματα, καὶ διὰ τοῦτο μόλις μ' ἐμάτιασε ὁ δεσπότης τοῦ καφενείου, μοῦ ἔφερε, διὰ νὰ δροσισθῶ βέβαια, χωρὶς νὰ διατάξω τίποτε, ἔνα θαυμάσιον καφὲ ἀπὸ κριθαρόσπορο, ἀν ἐνθυμοῦμαι καλά, διότι ἔκεινην τὴν στιγμὴν μοῦ ἐφάνηκε ὡς μαῦρο νέκταρο. "Ἐπειτα, ἐπειδὴ δὲν ἦτο ψυχὴ γεννημένη ἔκεινην τὴν ωρᾶν — ἦτο δὲ ὅσει ἐνδεκάτη — ἐκάθισε ὃ καλὸς κύριος μαζὶ καὶ ὑπηρέτης τοῦ καταστήματος σιμά μου, ἀπρόσκλητος βέβαια, καὶ μοῦ εἶπεν ἀφελέστατα βλέπων τὸν ἀδειο κυνηγετικόν μου σάκκον.

— "Ε! ἀφέντη, φαίνεται πῶς θὰ σκότωσες πολλὰ πουλιὰ σήμερα!

— Καμμία δεκαπενταριὰ τρυγόνια μονάχα, εἶπα σοβαρό.

— Μωρέ! οὔτε νᾶσον δι Τρυγονοφάης δὲν θὰ σκότωνες τόσα!

— Ποιὸς Τρυγονοφάης, καλέ μου ἀνθρωπε;

— Μωρὲ 'ς ταλήθεια δὲν ξέρεις τὸν Τρυγονοφάη, ἀφέντη; Τώρα καταλαβαίνω λοιπὸν γιατὶ ἔχεις ἀδειανὴ τὴν σακοῦλα σου! Κυνηγὸς τοῦ τόπου μας, ἀφέντη, καὶ νὰ μὴ ξέρῃ τὸν Τρυγονοφάη, θὰ πῇ πῶς εἶναι τοῦ γλυκοῦ νεροῦ. Πρέπει νὰ μάθης τὴν ἴστορία του γιὰ νὰ περνᾶς τὸ ἐλάχιστο¹ γιὰ κυνηγὸς τῆς προκοπῆς!

¹ Ο ἀξιότιμος κύριος Γιάννης Ψυχάρης εἶχε τὴν καλωσύνην, ὅταν εἶδε εἰς τὰ διηγήματά μου τὸν «Τῆς Ἐξοχῆς» νὰ βάζω εἰς τὸ στόμα τῶν Κερκυραίων χωρικῶν τὴν λέξιν «τὸ ἐλάχιστο», νὰ μ' ἐφωτίσῃ τι πρᾶμα εἶναι αὐτὸ τὸ ἐλάχιστο: εἶναι λέξις ἰδική μου ἢ τοῦ λαοῦ; "Εστευσα νὰ τὸν βεβαώσω τότε ὅτι οἱ Κερκυραῖοι χωρικοὶ λέγουν «τὸ ἐλάχιστο» συνηθέστατα. Τοῦ ἀνέφερα μάλιστα ὅτι καὶ ὁ ἱατρὸς κ. Π. Γνευτός, βαθύς γνώστης τῆς δημοτικῆς, μοῦ εἶπεν ὅτι καὶ εἰς τὴν πατρίδα του Ρόδον λέγει ὁ λαός «τὸ ἐλάχιστο». Ο κ. Ψυχάρης ὅμως δὲν ἐπεισθη, φαίνεται, διότι εἰς τὸν τόμον τῶν «Μήλων καὶ Ρόδων» του (σελ. 69, β' σημείωσις) πρῶτον ἀποφαίνεται ὅτι, ἀγ «τὸ ἐλάχιστο» γίνη φωμάνιο, θὰ γίνη τολάχιστο καὶ δεύτερον ἐπιμένει ὅτι ἡ ἐκφρασίς «τὸ ἐλάχιστο», εἶναι δασκαλισμὸς «παραμένος ἀπὸ δασκάλους ποὺ ἔται τὸ ἔρδουνε». Ας εἶναι κ' ἔται, ἀφ' οὗ τὸ θέλει ὁ Δάσκαλος. Τὸ τρομερὸ δυστύχημα δύμως εἶναι ὅτι καὶ ὁ Ἰδιος ὁ κ. Ψυχάρης εἰς τὸν ἔδιον τόμον τῶν «Μήλων καὶ Ρόδων» του μεταχειρίζεται ἔνα δασκαλισμὸν ἀπαρράλακτον δύως «τὸ ἐλάχιστο» παραμένοντας — ἀν καὶ δὲν τὸ πιστεύω — ἀπὸ τὸν.... λαόν. Εἰς τὴν σελίδα δηλαδή 294, γραμμὴ τετάρτη, γράφει: «Τὸ ἐναντίο» — συγγνώμην, κύριε Ψυχάρη,

— Καλά, λέγε την γιὰ νὰ περνᾶς ἡ ωρᾶ δσο νὰ ξεκουραστῶ.

— Ο κύριο καταστηματάρχης θέρχισε τότε νὰ λέγῃ:

— Ο Σταῦρος Διγενής ἦταν κυνηγὸς ξακουσμένος σὲ πολλὰ χωριὰ τοῦ τόπου μας. Οἱ συχωριανοὶ του, οἱ Μπινιτσιώτες, κ' ἐμεῖς ἀπὸ τοὺς 'Αγίους Δέκα κ' οἱ Γαστουριώτες κι ἄλλοι πολλοὶ τὸν ἐγνωρίζαμε μὲ τὸ παράγαλμα: δι «Τρυγονοφάης», γιατὶ 'ς τὸ κυνῆγι μάλιστα τῶν τρυγονῶν δὲν τοῦ βγαίνει κανένας μπροστά. "Ολ' οἱ κυνηγοὶ τῶν χωριῶν μας, ἔνας κ' ἔνας, ξέρεις, 'ς τὸ σημάδι, ἀποροῦσαν πῶς αὐτὸς δ ἀναθεματισμένος ἐθέριζε κάθε μέρα 'ς τὴν ἐποχὴ τοῦ κυνηγιοῦ πότε δεκαπέντε, πότε εἰκοσι, βάλε καμμιὰ φορὰ καὶ τριάντα τρυγονία. Τὸν ἔζηλευαν, τὸν ἐφθονοῦσαν καὶ τὸν ἐμαχόντανε, γιατὶ αὐτοὶ, σὰν χωριανοί, δὲν ἐκυνηγοῦσαν βέβαια γιὰ νὰ περνᾶς ἡ ωρᾶ, μὰ γιὰ νὰ πουλοῦν τὰ τρυγόνια, καὶ μία τουφεκιά των χωρὶς νὰ σκοτώσῃ τὸ ἐλάχιστο ἔνα πουλί, ἦταν σὰν νὰ τὸν ἐσκότωνε τοὺς ἔδιον. Καὶ μολαταῦτα ἀν καὶ πολλὲς φορὲς αὐτοὶ ἔχαναν τὰ σκάγια των, ἔκεινος δι Τρυγονοφάης οὔτε φτερὸ πουλιοῦ ἔχανε ποτέ του. Καὶ δὲν φτάνει αὐτό, μὰ διαιμονισμένος ἐγνώριζε κι ὅλα τὰ καταδόπια τοῦ τρυγονιοῦ εἰξερεε τὴν ωρᾶ, τὴν στιγμή, τὸ δευτερόλεφτο, μπροστὰ νὰ σοῦ πῶ, ποὺ θὰ διαβῆῃ πούλια πότε ἀπὸ τὸ δεῖνα, πότε ἀπὸ τὸ τάδε πέρασμα. Μάγος ἦταν καὶ τὸ γνώριζε; Τελώνια εἶχε 'ς τὴν ἔξουσία του καὶ τὸν εἰδοποιοῦσαν πότε φτάνει τὸ κυνῆγι ἀπὸ τὴ θάλασσα; Μυστήριο! Τὸ βέβαιο εἶναι πῶς αὐτὸς κάθε μέρα γύριζε βράδυ σπίτι του φορτωμένος 'ς τὰ τρυγόνια, ἐν ὦ οἱ ἄλλοι γύριζαν

καθαυτὸ δι λαὸς τογίες εἶναντιο μόνον δταν τὴν λέξιν μεταχειρίζεται ἀντὶ προθέσεως: «ἐγαντίο του, ἐγαντίο μας», ἄλλως λέγει «τὸ ἐναντίο» συνήθως καὶ ὅχι τὸ ἐναντίο, δπως λέγει ἀγνάντιος, ἀγνάντιο, κατάντιος, κατάντιον: «τὸ κατάντιο του» καὶ ὅχι «τὸ κατάντιο του», καθὼς «ἡ κατάντια του» καὶ «ἡ κατάντια του», ἄλλα ποτὲ «ἡ κατάντια του», ἐπτὸς ὅτι θέλουμε νὰ μιλοῦμε δλοι ζακυνθητικα. Λοιπὸν πῶ, ἀφ' οῦ «τὸ ἐλάχιστο» πρέπει νὰ γίνῃ «τολάχιστο», δὲν γράφετε καὶ σεις τονάντιο, ὅλλα τὸ ἐναντίο, ὅπως ἐσφαλμένα τὸ τονίζετε, τὸ ἐναντίο καὶ ἐπιτρέπετε εἰς τὸν ἐαυτὸν σας νὰ τὴν παθάνῃ ἐτοιχώτικα;

Σημειώνω ἐπὶ πλέον ὅτι κατ' αὐτὰς καὶ ἄλλος λόγιος, δι Ρόδιος κ. Κ. Κωσταντινίδης, ἀπὸ τοὺς ἐκδότας τοῦ περιοδικοῦ «Νέα Ζωή», μ' ἐβεβαίωσεν ὅτι εἰς τὴν πατρίδα του δι λαὸς λέγει «τὸ ἐλάχιστο». "Οστε, κύριε Ψυχάρη, γιὰ τὸ χατίοι τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, μήν ἀποκεφαλίσετε, νὰ ζήσετε, τὸ δύστυχο ἐλάχιστο, ποὺ δὲν σᾶς ἔκαμε τίποτε, γιὰ νάπομείνη ἡ ἀκαλλιτεχνη καὶ τεραπωδής λέξις «τολάχιστο» ποὺ μοῦ δίδει τὴν εἰκόνα ωδαίου δένδρου, ποὺ τοῦ κατέκοψαν τοὺς θαλερούς κλόνους καὶ τὸ ἀφήκαν ξύλο κούτσουρο.

πες μ' ἀδειανὰ τὰ χέρια καὶ τὴν πυριτούχη.

Θὰ ξέρης τώρα βέβαια, ἀφέντη, πῶς ἀπὸ πολλὰ πετούμενα τὸ τρυγόνι δίνει τὸ καλύτερο κέρδος, γιατὶ πουλέται ἀκριβά κ' εἶν' ἔμποροι 'ς τὸν τόπο μας ποὺ ταχοδάζουν ἀμέσως καὶ τὰ στέλνουν 'ς τὴν Εὐρώπη. Γι' αὐτὸ πολλοὶ χωριανοὶ μας, οἱ καλύτεροι 'ς τὸ σημάδι, ἀφίνουν τὰ χωράφια των καὶ συμφωνοῦν μὲ τοὺς ἐμπόρους τόσο τὸ κεφαλοτρύγονο προτοῦ καὶ νάρχιστη τὸ κυνῆγι. Καταλαβαίνεις λοιπὸν πῶς χωριάτης κυνηγὸς δὲν χωριάτη κυνηγό, δταν εἶναι πιὸ γυμνασμένος 'ς τὸ τουφέκι. Στυχάσου τώρα δὲν κανένας τὸν Τρυγονοφάη, ποὺ σκότωνε πουλιά καὶ τὸν παραστήματα τῶν τρυγονῶν δὲν κεντεῖται χωριάτης κυνηγό, δταν εἶναι πιὸ γυμνασμένος 'ς τὸ τουφέκι.

— Γιάννη.

— 'Εμὲ μὲ λὲν Θοδωρῆ. Νὰ ξέρης τὸ λοιπόν, κύριο Γιάννη, πῶς τὸ παιδί μου χτύπησε μιὰ φορὰ ἔνα χωροφύλακα ἐδῶ μέσα 'ς τὸ μαγαζί μου, γιατὶ ἥθελε νὰ μᾶς κάμη, λέει, κατάσχει 'ς ἔνα παιλιοσακκί ζάχαρι, ποὺ τὴν ἐβγάλαμε, λέει, λαθρεμπόριο..

— Καλά, καλά, γέρο - Θοδωρῆ, ξαναγύρισε 'ς τὸν Τρυγονοφάη καὶ ξέρω τί θὰ μοῦ πῆγις γιὰ τὸ παιδί σου...

— Τί θὰ σοῦ πῶ, ἀφέντη;

— Νά: πῶς τὸ παιδί σου δὲν θάφησε τὸ χωροφύλακα καὶ κάμη κατάσχει τὸ σακκιοῦ, πῶς δι χωροφύλακας θά τὸν ἐξύλισε...

— Γειά σου!...

— Πῶς δι χωριός σου θάβγαλε μαχαῖρι...

— "Οχι, κουμποῦρι!

— Καλά, κουμπούρι, καὶ θὰ τὸν ἐπλήγωσε κάποιον.

— 'Σ τὴν καρδιά, κύριο Γιάννη μου.

— "Ε! τότε θὰ πέθανε βέβαια δι χωροφύλακας, καὶ τὸ παιδί σου θάχε τὰ μέσα καὶ θὰ τὸν κατεδίκασαν πέντε - ἔξη χρόνια.

— "Εξη λέει;

— Δυὸ μονάχα! — καὶ πολλὰ ηταν, κύριο Γιάννη μου, γιατὶ βρέθηκε 'ς ἀμυνα καὶ σε βρασμὸ μαζὶ ψυχικῆς δρμῆς τὸ καύμένο τὸ παιδί!

— Κ' ἐπειτα ἀπὸ κανένα χρόνο θὰ τοῦλθε χάρι βέβαια...

— 'Απὸ τρεῖς μῆνες νὰ λέσ! "Αν ηταν ὑστερό

ἀπὸ ἔνα χρόνο, μοῦνταις νάχε ὁ βουλευτής μας
ὅ κυρ Φόσκαρης! Ἀγγελος μονάχος, ἀφέντη
μου! Αὐτὸν νὰ ψηφίζῃς πάντα, γιατὶ τέτοιους
βουλευτάδες θέλει ἡ πατρίδα μας ποὺ νὰ ὑ-
περασπίζουν κομμάτι καὶ τὸ δίκιο τοῦ φτωχοῦ
λαοῦ!

— Λοιπὸν τί ἔκαμε αὐτὸς ὁ Φόσκαρῆς σου
'ς τὸν Τρυγονοφάη;

— Ό Φόσκαρης μας ξεκάνε — καὶ τὸ κάνει
ἀκόμα — τὸ ἐμπόριο τῶν τρυγονιῶν καὶ γιὰ
νὰ ξοδιάζῃ λιγώτερους παρόδες καὶ νὰ μαζεύῃ
περσότερα τρυγόνια εἶχε μισθωμένους πολλοὺς
συχωριανούς μου χυνηγοὺς καὶ τοὺς ὥριζε τόσα
σκάγια καὶ τόσο μπαροῦτι γιὰ τόσα πουλιά
καὶ τοὺς τὰ πλέρωνε δεκαπέντε λεφτά τὸ κε-
φάλι. Έκατὸ τρυγόνια νὰ σκότωνε τὴν ἡμέρα
καθένας, ἔκατὸ δεκαπεντάλεφτα θάπαιρε. Ποιὸς
συχωριανός μου ἥθελε καλίτερη δουλειά; “Ολ’
οἱ χυνηγοὶ λοιπὸν τὸν ἔδοιυλλευαν ἔτσι μόνος δ

Τρυγονοφάγης δὲν ἐδεχόντανε ἔτσι. Εἰχ' ἄδικο λοιπὸν δι βουλευτής μας νὰ μὴ τὸν χωνεύῃ; "Επειτα δὲν ἦταν κι ἀπὸ τὸ κόμμα του δι Τρυγονοφάγης. Εἰχ' ἄδικο λοιπὸν νὰ τὸν πολεμᾶ δι Φόσκαρης μας; "Υστερα ἡ μεγάλη καλοτυχιὰ τοῦ Τρυγονοφάγη ὅλο 'ς ὑποψίες ἔβαξε καὶ τὸ βουλευτή μας καὶ τὸ Δήμαρχό του, γιατὶ δι ἀναθεματισμένος χρόνο μὲ τὸ χρόνο ἐμάζευε πολλοὺς παράδεις καὶ Κύριος οἶδε ἀν δὲν μᾶς ἔξεπρόβαλλε καμμιὰ φορά κ' ὑποψήφιος δήμαρχος ἡ βουλευτής 'ς τὰ μέρη μας!

Ξέρεις, κὐὸς Γιάννη, πῶς ὁ παῖδας κάνει καὶ τὸ γαϊδοῦχοι ἄνθρωπο μεγάλο, γιατί, ἐδῶ ποὺ τὰ λέμε, καὶ ὁ Φόσκαρής μας προτοῦ νὰ γίνη βουλευτὴς ἀπὸ τὸ λαθρεμπόριο μᾶς ἔγινε μέγας καὶ πολύς. Γιατί λοιπὸν κι ὁ Τρυγονοφάρης νὰ μὴ φτάσῃ καμμιὰ φορὰ νὰ φάῃ καὶ τὸ βουλευτή μας;

Ἐπειτα, γιατί σὲ παρακαλῶ ὁ Φόσκαρής μας ἔκανε τὸ ἐμπόριο τῶν τρυγονιῶν; Γιὰ νὰ ζοῦν τόσοι οἰκογενειάρχες καὶ γιὰ νὰ τρέφη καὶ τὸ κόμμα μας. Λοιπὸν γιὰ ἔνα Τρυγονοφάρη νὰ ὑποφέρουν δλοι; πάει; Πές 'ς τὸ θεό σου, κὐρὶ Γιάννη, πάει;

— Δὲν πάει διόλου βέβαια, ὅπως τὸ λέσ !

— Λοιπὸν ἀφ' οὐδὲν πάει, καθὼς τὸ λές καὶ σύ, θὰ πῆ πώς δ Τρυγονοφάγης ἦταν ἔχθρος τοῦ χωριοῦ μας κ' ἥθελε τὴ δυστυχία τοῦ τόμας, ἀν̄ κ' ἐκυνηγοῦσε ἀκούσαστα πάντα κ' εἶχε τὰ καλύτερα τουφέκια, τὸ πιὸ φρέσκο μπαρούτι, τὰ κριθώτερα σκάγια καὶ τὸ πονηρότερο σκυλί

βρωμόσκυλό του, ποὺ σήκωνε τὸ τρυγόνι κι' ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ "Ἄδη! "Επειτα δὲ Τρυγονοφάγης εἶχε καὶ ἄλλα ἐλαττώματα. Ἡταν οἰκονόμος πολύ· ἀκούς οὔτε 'ς τὸ καφενεῖο μου νὰ μὴ πατήσῃ μιὰ φορὰ νὰ πιῇ ἔνα μαστίχι, νάφησῃ τὸ ἐλάχιστο καὶ 'ς τὸν ἄλλον ἔνα παρᾶ ἀπὸ τὰ κέρδη του! "Υστερὸς ἀπ' ὅλην αὐτά, δὲν ἀγαποῦσε καὶ πολὺ τὴν ἐκκλησιά, γιατὶ πήγαινε μονάχα τές μεγάλες γιωρτάδες καὶ δὲν ἐμεταλάβαινε παρὰ δύο-τρεῖς φορὲς τὸ χρόνο. Καὶ τὸ διτι δὲν ἀγαποῦσε τὴν ἐκκλησιά μας ἵταν φῶς φανερό, γιατὶ ποτέ του δὲν ἔστειλε οὔτε φτεροῦγα τρυγονιοῦ 'ς τὸν παππᾶ μας, τὸν πάτερ Λάζαρο, ὅπως δὲν διος τοῦλεγε μὲ παράπονο πολλές φορὲς δὲν ἀγιος ἀνθρωπος, κινδυνη, ποὺ εἶναι μὲ ψυχὴ καὶ μὲ σῶμα κολλημένος 'ς τὸ βουλευτή μας, γιατὶ 'ς τὸ Φόσκαρη μας βλέπει κι δὲν πάτερ Λάζαρος τὸ σωτῆρα τοῦ τόπου μας.

‘Ο βουλευτής μας λοιπόν, ποὺ πάντα ἐργάζεται γιὰ τὴν εὐτυχία μας, βλέποντας πώς γιὰ ἔνα Τρυγονοφάη τόσοι συχωριανοί του ἔχαναν τὸ ψωμί των, ἐσκέφθηκε πολὺ δρḍὰ μὲ τὸ Δῆμαρχό μας μαζὶ καὶ μὲ τὸν πάτερ - Λάζαρο πώς ὁ Τρυγονοφάης δὲν θᾶναι γέννα χωριάτικη καὶ λοιπὸν θᾶναι ἔχθρος τοῦ τόπου μας καὶ θὰ θέλῃ τὴν καταστροφή μας. Κι ἀφ' οὗ λοιπὸν ἡ ἐκκλησιά μας κ' οἱ ἄρχοντές μας ἥσαν αὐτῆς τῆς γνώμης γιὰ τὸν Τρυγονοφάη, μποροῦσε νὰ μὴ συμφωνήσῃ, κι ὅλο τὸ χωριό μ' αὐτούς; Πρῶτα - πρῶτα λοιπὸν ἐβγῆκε λόγος πώς δὲν εἶναι ὁ Τρυγονοφάης ἀπὸ τὸ σοῦ μας, πώς εἶναι παιδὶ κάποιου παλιοῦ βενετσιάνου ἄρχοντα - καὶ βέβαια ἔτσι θά ταν, κὺν Γιάννη, γιατὶ σοῦ 'πα 'στὴν ἀρχῇ πώς τὸ καθαυτὸ δῆμο μα τοῦ Τρυγονοφάη ἥταν Διγενῆς. Οἱ Διγενῆδες λοιπὸν ὅλοι βαστοῦν ἀπὸ βενετσιάνικο αἷμα, ὅπως μᾶς ἐβέβαιώσαν κι ὁ Λάγαργός μας δ

πιας μας ερεπιτωσαν και ο Δημόκροτος μας σε Μοτσενίγος κι ό διουλευτής μας στο Φόσκαρης, διπος τους έβεβαιώσε πάλαι δι σοφός γέροντας δάσκαλος του χωριού μας δι κυρι Βερονέζης. Κι άληθεια πολλά σημεῖα μᾶς ἀπόδειχναν πῶς δι Τρυγονοφάγης δὲν ήταν συχωριανός μας καὶ μάλιστα τὸ διτι μᾶς ἀπόφευγε δλους κ' ἔξοῦσε δλομόναχος καὶ μόνη του γυναῖκα καὶ παιδιά εἶχε τὰ σκυλλιά του, ποὺ τάγαποῦσε δι μισάνθρωπος καλύτερ' ἀπὸ τὸν ἐντό μας.

Μᾶς περιφρονοῦσε λοιπὸν ὅπως οἱ βενετσιάνοι ἀρχοντες τὸν ἄλλον αἰῶνα καὶ μᾶς ἔθαρροῦσε σκύλλους τῶν σκυλλιῶν του, κι' ἀν τοῦ λεγε κανένας καὶ τίποτε δὲν τό χε γιὰ τίποτε νὰ τὸν σκοτώσῃ, γιατὶ ὅλα κι ὅλα μὰ ἡ ἀλήθεια εἶναι

πώς δέ Τρυγονοφάγης ἀψηφοῦσε τὴν ζωή του καὶ δὲν ἐψηφοῦσε καὶ διόλου τὴν ζωὴν τῶν ἄλλων. Μᾶς εἶχε πάρει λοιπὸν καὶ τὸν ἀέρα μαζὶ μὲ τὸ ψωμὶ ποὺ μᾶς ἔπαιρνε. Μολαταῦτα δὲ Φόσκαρής μας, σὰν ἀλληλινὸς πατέρας τοῦ ἔθνους μας, ἐδοκίμασε πρῶτα μὲ τὸ καλὸν νὰ πείσῃ τὸν Τρυγονοφάγην νὰ μὴν ἀδικῇ τοὺς ὁμοτεχνίτες του. Τὸν ἔκραξε λοιπὸν 'ς τάροχοντικό του! 'Ο Τρυγονοφάγης δὲν ἐπῆγε. Επῆγε λοιπὸν σὰν καλὸς πατέρας δὲ ίδιος δὲ βουλευτής μας 'ς τὸ φτωχικό του καὶ τοῦ εἶτε πώς ὅλο τὸ χωριό τάχει μαζὶ του, γατὶ δὲν ἀφίνει κανένα κυνηγὸν νὰ βγάλῃ τὸ ψωμί του. 'Εκεῖνος τοῦ ἀπάντησε πῶς δὲν ἐμπόδισε κανένα νὰ σκοτώνῃ ὅλα τὰ τρυγόνια τοῦ κόσμου. Τότες δὲ Φόσκαρής μας γιὰ νὰ μὴ γίνουν σκάνδαλα τοῦ πρότεινε νὰ κυνηγῷ ὅπως οἱ ἄλλοι γιὰ λογαριασμὸν τοῦ βουλευτῆ μας καὶ νὰ τοῦ δίνῃ, 'ς τὸ διάολο, καὶ κάτι, παραπάνω. 'Ο Τρυγονοφάγης ἀρνήθηκε πάλαι. «Θὰ τὸ μετανοιώσῃς» τοῦ 'πε δὲ βουλευτής μας. «Μὴ μὲ σεκάρης» τοῦ ἀπάντησε μὲ βενετσιάνικη γλῶσσα δὲ Τρυγονοφάγης. Τότες δὲ Φόσκαρής μας ἔγινε, μὲ τὸ δίκιο του, ἔξω φρενῶν. Νὰ προσβάλῃς βουλευτὴ 'ς τὸ ὁμαλίκο, καὶ Γιάννη, εἰναι σὰν νὰ πατήσῃς ξυπόλυτος ἐπάνω σὲ φρομακερὸ ἀστρίτη. Δὲν ἔχασε καιρὸ λοιπὸν δὲ Φόσκαρής μας κ' ἔκραξε τὸν πάτερ - Λάζαρο καὶ τὸν ἔδιάταξε νὰ διαβάσῃ ἀμέσως ἀφορεσμὸν κατὰ τοῦ Τρυγονοφάγη καὶ κάθε συχωριανοῦ μας, ποὺ θὰ πουλήσῃ πρᾶμα 'ς αὐτὸν ἢ ποὺ θάγοράσῃ τρυγόνι ἀπὸ τὰ χέρια του. "Ολοι μας ἐπαινέσαμε τὴν ἀπόφασι τοῦ βουλευτῆ μας." (1) πάτερ - Λάζαρος 'ς τὴν ἀρχὴν φοβήθηκε νὰ κάμη τὸν ἀφορεσμὸν μὴ τὸν ἀργέψῃ δὲ Δεσπότης, μὰ δὲ Φόσκαρής μας ἔστρηψε τὸ μουστάκι καὶ τοῦ 'πε: «Μωρὲ πιπτᾶ, ἐγὼ εἴμαι Μητροπολίτης καὶ Ιερὰ Σύνοδος ἔδω πέρα καὶ θὰ διατάξω τὸν Δεσπότη σου νὰ καθίσῃ 'ς ταῦγά του!» Μὲ τὸν ἀφορεσμὸν λοιπὸν κάπως ὠλιγόστεψε τὸκυνῆγι του δὲ Τρυγονοφάγης, γιατὶ τώρα ἡταν ὑποχρεωμένος νὰ πηγαίνῃ 'ς τὴν χώρα γιὰ νέα ψωνίζῃ τὰ χρειαζόμενά του, ἀν καὶ μερικὰ μαγαζιά τοῦ χωριοῦ μας ἔχαναν πάλαι τὴν ἐξόδεψι, ποὺ τοὺς ἔχανε ὥς τὰ τώρα. 'Αλλὰ με γάλα πράματα δὲν ἐβγῆκαν εὐθὺς - εὐθὺς ἀπὸ τὸν ἀφορεσμό, Κύριος οἶδε γιατί, ἀν καὶ μερικοὶ εἶπαν πώς δὲν τὸν ἔπιασε πέρα - καὶ πέρα ἡ κατάρα τῆς ἐκκλησιᾶς, γιατὶ δὲ πάτερ - Λάζαρος, ἀπὸ τὸν τρόμο του γιὰ τόσο μεγάλη θεῖκη ποινή, δὲν τὴν εἶπε, λέν, πολὺ μὲ τὴν καρδιά του, γιὰ νάρχουν πέρασι τὰ λόγια του 'ς τὸ Κύριον ἡμῶν. Εἶχαν ὅμως — κοντὰ 'ς τὴν γνῶσι-

δλοι λάθος, γιατὶ πρέπει νὰ ξέρης, κὐρι Γιάννη, δπως μοῦ διηγήθηκε ὁ Ἰδιος ὁ παππᾶ - Λάζαρος, πῶς ὁ ἀφορεσμὸς τῆς ἐκκλησιᾶς πιάνει πολλὲς φορὲς ὑστερός ἀπὸ χρόνια καὶ καμιὰ πιάνει τὰ παιδιὰ ἥτις καὶ τὰ γγόνια τοῦ ἀφορεσμένου κι ὅχι αὐτὸν τὸν Ἰδιο. κι ὅταν μάλιστα ὁ ἀφορεσμὸς πιάνει καλά, ἀρχίζει πρῶτα πρῶτα ἀπὸ πράματα τοῦ σπιτιοῦ τοῦ ἀφορεσμένου κ' ἔπειτα πιάνει αὐτὸν τὸν Ἰδιο, γιὰ νὰ μὴ μπορῇ νὰ καταλάβῃ ἀνθρωπος πῶς τιμωρεῖ ὁ Κύριος ἡμῶν τοὺς ἀμαρτωλούς, ποὺ τοὺς καταράζεται ἥτις ἐκκλησιά μας. "Οταν λοιπὸν δύο-τρεῖς μῆνες ὑστερός ἀπὸ τὸν ἀφορεσμὸν ἐβλέπαμ' δλοι πῶς ὁ Τρυγονοφάης ἔμενε ὁ Ἰδιος κι ἀπαράλλαχτος, ἀρχίσαμε νὰ συλλογίζομαστε πῶς ἄδικα ὁ Φόσκαρής μας τὸν ἐνθάρρησε γιὰ κακὸν ὑποκείμενο κ' ἐμουρμούριζαμε πῶς ὁ βουλευτής μας ἐπῆρε 'σ τὸ λαϊμό του κ' ἐμᾶς καὶ τὸν πάτερο - Λάζαρο καὶ κάπως ἐκρύωσε ἥτις καρδιά μας γι' αὐτόν. "Ο Φόσκαρής μας τὸ μυρίστηκε κ' ἔπεισε τὸν παππᾶ νὰ μᾶς βεβαιώσῃ πῶς ἥτις ὁργὴ τοῦ θεοῦ δύσσον ἀργὰ ἔρχεται τόσο φοβερώτερη πέφτει. Καὶ ὡς τοῦ θαύματος! Δὲν περοῦντες τρεῖς μέρες, κὐρι Γιάννη μου, καὶ τί μαθαίνουμε; Μαθαίνουμε πῶς τὸ καλύτερο σκυλλὶ τοῦ Τρυγονοφάη, ὁ Μπόγιας του, ἐκεῖ ποὺ γύριζε ἀπὸ τὸ κυνῆγι κατακούρασμένο καὶ καταπεινασμένο ξαπλώθηκε ἔαφνου κατὰ γῆς, ἀφοιζε, σπάραζε σὰν ψάρι κ' ἔπειτα ψόφησε κ' ἐπρίστηκε σὰν βαρέλλα. "Ενας μονάχα κυνηγὸς ἔτυχε νὰ δῆτι τὸν ψόφο τοῦ Μπόγια, δι Περιστιάνης, δι δεύτερος καὶ 'σ τὸ σημάδι καὶ 'σ τὴν παλληκαριὰ ὑστερός ἀπὸ τὸν Τρυγονοφάη καὶ τὸ δεξῖ χέρι 'σ τὸ κόμμα τοῦ Φόσκαρή μας. "Ο Περιστιάνης μᾶς ἔξιστορίζε πῶς ὁ Τρυγονοφάης, ὅταν εἶδε τὸ Μπόγια του νὰ ψοφᾷ, ορίζητος 'σ τὸ σκυλλὶ σὰν ἐρωμένη γυναῖκα 'σ τὸν ἄντρα της, ποὺ ψυχομαχάει. Τό τοιβέ, τοῦ φώναζε: « Μπόγια μου! Μπόγια μου! » τὸ φιλοῦσε, τάγκαλιαζε, τάνοιγε τὸ στόμα καὶ τοῦ χωνε ἀγέρα μὲ τὸ στόμα του, τὸ σήκωνε ψηλά, τὸ χόρευε, τὸ φτυοῦσε γιὰ τὸ βάσκαμα — μὰ δῆλα καμένα κι ὅταν εἶδε 'σ τὸ τέλος τὸ Μπόγια του τούμπανο, πήγε νὰ τρελλαθῇ ἀπὸ τὸ κακό του, κι δπως εἶδε τὸν Περιστιάνη νὰ διαβαίνῃ ἥσυχος - ἥσυχος μπροστά του, τοῦ φώναξε λυσιασμένα, δπως μᾶς ἔλεγε ὁ Ἰδιος: — Κάλλιο εἶχε νὰ ψωφήσετε δλοι σεῖς οἵ βρωμοχωριάτες κι οι Μοτσενίγος σας κι ὁ Φόσκαρής σας μὲ τὰ βεντσιάνικά των δνόματα παρὰ τὸ πιστὸ σκυλλὶ μου, βρωμόσκυλλα!

Καὶ μὲ τοὺς λόγους τούτους ἔδραξε καὶ τὸ τουφέκι του. Οἱ Περιστιάνης τὸ κοψε λάσπη, δχὶ ἀπὸ φόβο βέβαια τῆς ζωῆς του, μὰ ἀπὸ φόβο ἐκκλησιαστικό, γιατὶ εἶχε νὰ κάμῃ μὲ ἀφωρεσμένο ὑποκείμενο, κι οὕτε τὰ λόγια ἀκόμη τέτοιου ἀνθρώπου πρέπει νάκουντι κάθε καλὸς χριστιανός, γιατὶ μπορεῖ νὰ τὸν πιάσῃ κι αὐτὸν ἡ κατάρα. Μόλις ἐμάθαμε τί εἶπε γιὰ τὸ χωριό μας δὲ Τρυγονοφάγης καὶ μάλιστα γιὰ τὸ δήμαρχό μας καὶ τὸ βουλευτή μας, ποὺ τοὺς ὠνόμασε καὶ βενετσιάνους, ἐν φ τὰ ὄνόματά των εἶνε τὰ καθαρώτερα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας μας, δπως πάλαι μᾶς ἔβεβαίωσε δ σοφός μας δάσκαλος δ κὺρος Βερονέζις, ἐγινήκαμε δλοι μὲ τὸ δίκιο μας σκυλιά, κι δ πάτερ - Λάζαρος μᾶς ἐφώναζε: «Βλέπετε, γενεὰ ἀπιστη, πῶς δ Κύριος ἡμῶν τιμωρεῖ αὐτὸν τὸν ἀντίχριστο σιγὰ σιγά; Θὰ τὸν κάμῃ νὰ δοκιμάσῃ πρῶτα δλες τὲς ἀνθρώπινες συμφορὲς γιὰ νὰ γίνη καὶ καλὸ παράδειγμα δ Τρυγονοφάγης εἰς ἥλους σας νὰ μὴν εἴσαστε ἀρπαγες κι ἀχρήταστοι! Καὶ τὰ λόγια τοῦ παπτᾶ μας ἔβγηκαν σωστά, γιατὶ ὑστερ ἀπὸ τὸν ψόφο τοῦ Μπόγια του δ Τρυγονοφάγης πρῶτα ἔγινε μελαγχολικὸς κι ἀρχίνησε νὰ δείχνῃ σημεῖα δαιμονισμένου ἀνθρώπου. Αφησε τὰ γένεια του καὶ τὰ μαλλιά του, ἐμάυρισε, ἵσχνανε καὶ παραμιλοῦσε μονάχος κι δλο τὸ Μπόγια του ἔκραζε. Μὰ μολαταῦτα Τρυγονοφάγης πάντα ἔμενε καὶ μάλιστα ὑστερ ἀπὸ τὸ χαμὸ τοῦ Μπόγια, γιὰ νὰ ἔχηνται τὴ λύσσα του, εἰκ ἀφοσιωθῆ δλος κι δλος 'ςτὸ κυνῆγο.

Νὰ τὸν ἔβλεπες τότε τὸν ἀναθεματισμένο πῶς ἔκυνηγοῦσε, θὰ τὸν ἔζήλευες, ἀν καὶ μονάχα ἀφωρεσμένος ἀνθρωπὸς θὰ μποροῦσε νὰ κάνῃ δ, τι ἔκανε δ Τρυγονοφάγης κυνῆγωντας. Γιὰ νὰ σηκωνῇ τὸ τρυγόνι, ἔκανε τώρα καὶ τὸ σκύλο δ Ἰδιος κ' ἔτρεχε μέσα 'ς τὰ βούδλα καὶ 'ς τοὺς βάτους κ' ἔσερνότανε σὲ κρεμοὺς ἀδόρυβα σὰν νὰ πετοῦσε κι δλο τὰ δουυθούνια ἔδουλευναν κι ἀπὸ τὴ μυρωδιὰ τοῦ ἀγέρα καταλάβαινε ποὺ κοίτεται το τρυγόνι καὶ τότες ἔγαγύζε καὶ τὸ τρυγόνι τοῦ ἥγαινε 'ς τὴν μπούκα τοῦ τουφεκιοῦ. Κ' ἐμεῖς, μολονότι βλέπαμε τὸν Τρυγονοφάγη τώρα πετσὶ καὶ κόκκαλο καὶ μελανισμένο κ' ἐπιστεύαμε πῶς δ ἀφορεσμὸς τὸν ἔπιασε, νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀμαρτία μας ἀρχινήσαμε πάλαι νὰ μουρμουρίζουμε πῶς μ' δλη τὴν κατάρα τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ χαμὸ τοῦ Μπόγια, δ Τρυγονοφάγης τώρα κέρδιζε περισσότερα ἀπὸ πρῶτα. Ο Φόσκαρής μας μόλις ἐμυρίστηκε πάλαι τὴ στενοχώρια μας, ἔβαλε ἀμέσως τὸν πάτερ - Λάζαρο νὰ μᾶς πῆ πολὺ σωστά:

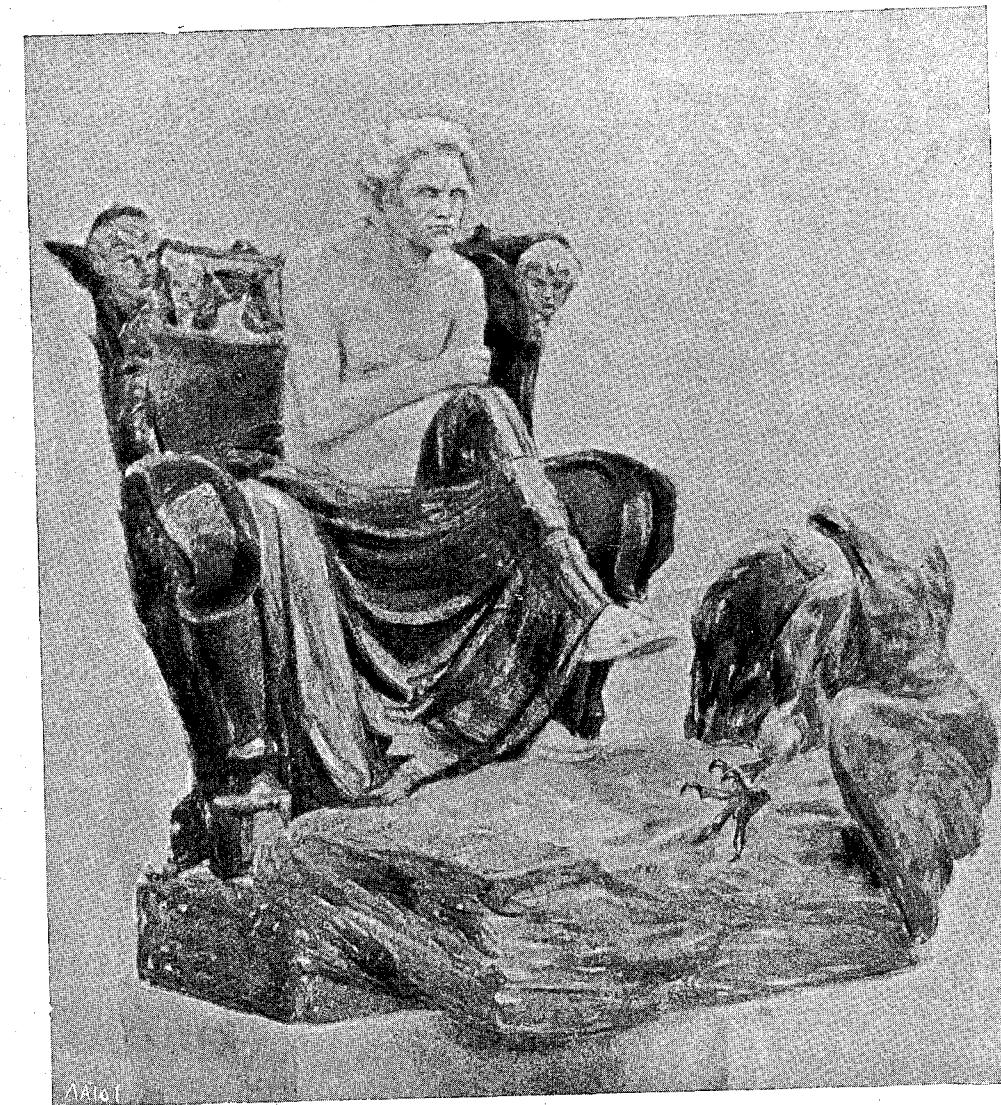
— Ἀνυπόμονα πρόβατα ποὺ εἴσαστε! Ετοι κ' οἱ Ἐβραῖοι 'ς τὴν ἔρημο φώναζαν κατὰ τοῦ Μωϋσῆ, μὰ ὑστερ ἔπεσε τὸ μάνα τοῦρανοῦ κ' ἔχόρτασαν δλοι. Εχετε ὑπομονή, λέω, καὶ θὰ δητε ἡ δργὴ τοῦ Θεοῦ πόσον ἔρχεται φοβερώτερη δταν ἔρχεται λίγη-λίγη τὴ φορά!

Καὶ ὡ τοῦ θαύματος πάλαι! Δὲν ἐπέρασαν πολλὲς μέρες ἀπὸ τὴ διδασκαλία τοῦ παπτᾶ μας, καὶ τὸ σπίτι τοῦ Τρυγονοφάγη ἔνα βράδυ, ποὺ ἔβρεχε δυνατά, ἔπιασε φωτιὰ κατὰ τὰ μεσάνυχτα, καὶ τὰ μπαρούτια καὶ τὰ σκάγια καὶ τὰ φουσέκια τοῦ Τρυγονοφάγη τὸ κατάκαφαν. Κανεὶς δὲν εὑρίσκε τὸ πῶς ἔπηρε φωτιὰ τὸ σπίτι τοῦ ἀφωρεσμένου κυνηγοῦ, ἀφ' οὗ ἔβρεχε μάλιστα δυνατά, ἀν καὶ δ Περιστιάνης μας, ποὺ ἤταν γείτονας τοῦ Τρυγονοφάγη, βέβαιώνει πῶς, κατὰ τὰ μεσάνυχτα ἐκεῖνα εἶχε βγῆ, κατὰ θεία οἰκονομία βέβαια, 'ς τὸν κῆπο του, δ Περιστιάνης, γιὰ κάποιαν ἀνάγκη του καὶ ξάφνου λοιπόν, ποὺ λές, βλέπει νάστροάφτη δυνατὰ καὶ — μνήστητί μου, Κύριε! — σὰν κάποιο φάντασμα ἀσπροντυμένο καὶ μὲ φτερούγια πύρινα νὰ περνᾷ σὰν ἄγγελος ἐκδικητῆς ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Τρυγονοφάγη, νὰ τάγγετη μὲ τὰ λαμποκόπα φτερούγια του καὶ νὸ τὸ κατακάψῃ. Τὴ γνώμη τοῦ Περιστιάνη, ποὺ εἶναι πολὺ θεοφοβούμενος, ἔδέχτηκε πέρα καὶ πέρα καὶ τὸ Φόσκαρή μας, καὶ μᾶς εἴπε μάλιστα:

— Βλέπετε, ἡ δργὴ τοῦ Θεοῦ μὲ τὶ μυστήριο πέφτει κατὰ τῶν ἀφωρεσμένων τῆς ἐκκλησίας; Κατὰ θείαν ἔμπνευσι βέβαια δ Περιστιάνης μας, ποὺ εἶναι τὸ διαλεχτότερο πρόβατο τῆς ἐνορίας μου, θάχε στηκωθῆ τὰ μεσάνυχτα γιὰ νὰ γίνῃ μάρτυρας τῆς δργῆς τοῦρανοῦ κατὰ τοῦ Τρυγονοφάγη! Ποιὸς ξέρει πόσα ἀλλα μαρτύρια θὰ τραβήξῃ δ ἀναθεματισμένος πολὺ παραδώση τὴν ψυχὴ του 'ς τὸν Βελζεβούλ!

Ο Τρυγονοφάγης, κύρος Γιάννη, ἀν κ' ἔπηρε φωτιὰ τὸ σπίτι του, κατώρθωσε νὰ σωθῇ ἀπὸ τὴ μεγάλη του γλιγροσύνη, κ' ἐπειδὴ τώρα δὲν εἶχε καλύβι νὰ σπιτωθῇ, τί σου κάνει δ διαολεμένος; Εὔρηκε μιὰ σπηλιὰ κατὰ τὸ βουνὸ τῶν Αγίων Δέκα 'ς τὸ καλύτερο πέρασμα τῶν τρυγονιῶν, τὴν ἔσιασε, τὴν ἔφραξε, ἔβαλε νὰ τοῦ τὴν φυλᾶν καὶ δύο μαντρόσκυλλα, καὶ τὴν εἶχε καὶ γιὰ σπίτι καὶ γιὰ καρτέρι τῶν πουλιῶν!

Καὶ τώρα καταλαβαίνεις τὶ συνέβαινε. Τώρα εἶχε περσότερο καιρὸ νὰ κυνηγᾶ 'ς τὴν ἔσουσιά του καὶ τώρα θέριζε μὲ τὸ σωρὸ τὰ πουλιά. Ολοι μας λοιπόν ἔσταυροκοπιούμαστε

ΜΠΕΤΟΒΕΝ ΥΠΟ ΜΑΣ ΚΛΙΓΚΕΡ

κ' ἐρωτούσαμε τί τιμωρία θεῖκὴ ἦταν νὰ καῆ τὸ σπίτι του καὶ νὰ βρίσκεται ἀσπιτος δὲ Τρυγονοφάγης καλύτερα παρὰ σπιτωμένος. Κ' ἐπεργελούσαμε, ποὺ λέσ, τὸν πάτερ - Λάζαρο καὶ τὸν ἐφωνάζαμε « προφητάναχτα » κ' ἐκουρδίζαμε μὲ πειραχτικὰ λόγια τὸ Φόσκαρη μας ποὺ μ' ὅλο του τὸ βουλευτηλίκι δὲν ἡμποροῦσε νὰ ἔμποδίσῃ τὸν Τρυγονοφάγη νὰ κυνηγῷ γιὰ μεγάλη ζημία τῶν ὑποστηρικτῶν τοῦ κόμματός του. Κι δὲ βουλευτής μας δὲν ἔλεγε τίποτε κι ὅλο συλλογισμένος ἦταν καὶ τὸ μῖσος του κατὰ τοῦ Τρυγονοφάγη ἔχειλίζε τόσο 'σ τὴν καρδιά του ποὺ ἀπὸ τὴ σκάσι του ἀρχίνησε νὰ τὰ βάζῃ ἀδικα μ' ὅλους τοὺς κυνηγούς του καὶ μάλιστα μὲ τὸν καλύτερο του, τὸν Περιστιάνη, καὶ τοῦλεγε πῶς δὲν ἀξίζει τίποτε, ἀφ' οὗ δὲν εἶναι ἵκανὸς νὰ περάσῃ 'σ τὸ σημάδι καὶ 'σ τὴν πονηριά τοῦ κυνηγιοῦ ἔναν ἀφωρεσμένο Τρυγονοφάγη! Κι δὲ Περιστιάνης ἀπὸ τὸ φιλότιμό του ἔσκαξε, κ' ἦταν κι αὐτὸς ὅλο συλλογὴ καὶ δὲν ἔκανε τίποτ' ἄλλο τώρα μέρα-νύχτα παρὰ νὰ γυμνάζεται 'σ τὸ σημάδι γιὰ νὰ περάσῃ τὸν Τρυγονοφάγη κ' εὐχαριστήσῃ τὸ βουλευτή μας. Κι δὲ Φόσκαρης μας, γιὰ νὰ τοῦ δώσῃ θάρρος καὶ γιὰ νὰ μὴν ἔχῃ ἄλλες σκοτοῦρες ἀπὸ τὸ γύμνασμα, ἔτρεφε τώρα χάρισμα κι αὐτὸν καὶ τὸ σπίτι του καὶ τοῦφερε ἐπὶ ταῦτον καὶ τουφέκι δίκαννο πρώτης τάξεως ἀπὸ τὴ Γερμανία καὶ τοῦ ἀγόραξε μπαροῦτι ὀκαπνό γιὰ νὰ μὴν ἀκούωνται οἱ τουφεκιές τοῦ Περιστιάνη, λέει, καὶ φεύγουν τὰ τρυγόνια. Καὶ τώρα δὲ Περιστιάνης ἔχτυποῦσε τὰ πουλιὰ 'σ τὰ πεταχτὰ κ' ἐσκότωνε μὲ κλειστὰ μάτια, λέει δὲ λόγος, τὴ νιχτερίδα τὰ μεσάνυχτα. Καὶ τώρα βέβαιος καὶ παραβέβαιος πῶς κυνηγῷ καλύτερα κι ἀπὸ τὸν Τρυγονοφάγη, σήκωσε καλύβι σιμὰ 'σ τὴ σπηλιὰ τούτου ἐδῶ, κατὰ συμβουλὴ τοῦ βουλευτή μας, γιὰ νὰ τὸν παραμονεύῃ καὶ μάθῃ καὶ σὲ τὶ πονηριές καταφεύγει γιὰ νὰ τραβάῃ πρὸς τὸ μέρος του τὰ τρυγόνια.

Ο Τρυγονοφάης διταν είδε 'σ τὸ πλαΐ του
τὸν Περιστιάνη, οὐτ' ἔδειξε πώς τὸν συλλο-
γίζεται κ' ἔξαπολουνθοῦσε τὸ κυνῆγι του καὶ
χωρὶς νὰ φανερώνῃ πώς κάνει πονηράδες
πάντα ἡ τύχη ἦταν βουνὸ μαζί του κι αὐτὸς
ἔσκοτων δέκα κι ὁ Περιστιάνης ἔνα
πουλί. Ο Περιστιάνης ἔχαλοῦσε κόσμο γιὰ νὰ
γυρίσῃ καὶ μὲ τὸ μέρος του λιγάκι αὐτὴ ἡ
βρωμοτύχη τοῦ Τρυγονοφάη, μὰ δὲν βαριέσαι
—τίποτε! Τότες ἄλλαξε τρόπο κι αὐτὸς καὶ
μὲ τὸ ἔτσι θέλω ζητοῦσε νὰ τὴν ἀρπάξῃ ἀπὸ
τὰ μαλλιά. "Οταν ἔβλεπε λοιπὸν τὸν Τρυγο-

νοφάη νὰ κυνηγᾶ, δι Περιστιάνης ἐφώναζε, τραγουδοῦσε, βλαστημοῦσε, ἔψαλνε, ἔκανε τὸ ἀνάστα δι Θεός γιὰ νᾶλθουν πρὸς τὸ μέρος του τὰ τρυγόνια μὰ τὰ τρυγόνια τὴ δουλειά τους, ἐπήγαιναν νὰ τὰ σκοτώσῃ δι Τρυγονοφάγης των.

Τώρα πιὰ οἱ συχωριανοί μου δῆλοι κ' ἔγω μαζὶ ἐπήραμε 'ς τὸ κορόδιο πέρα γιὰ πέρα τὸν Περιστιάνη καὶ τοῦ λέγαμε πῶς τὸ ἄκαπνο μπαροῦτι του καπνίζει πολὺ κ' ἡ μινδαλιά του διώχνει τὰ πουλιά πρὸς τὸ μέρος τοῦ Τρυγονοφάγη. 'Ο Περιστιάνης, ἀν κ' ἐλύστιαξε, δὲν ἔλεγε τίποτε καὶ χαμογελοῦσε μονάχα καὶ μισότρωγε τὰ μουστάκια του. Τὸ ἵδιο ἔκανε κι δι Φόσκαρῆς μας. 'Ο πάτερ-Λάζαρος πάλαι ἔχαΐδευε τὰ γένεια του καὶ μᾶς ἔλεγε κουνῶντας τὸ κεφάλι καὶ μὲ θυμό :

— Ἡ δογὴ τοῦ Θεοῦ θὰ τιμωρήσῃ καὶ σᾶς,
ἄπιστοι Θωμάδες !

Κι αὐτὴ τὴ φορὰ τέλος ἐδείχηκαν τὰ λόγια
τού ἀναμάρτητα κ' ἐφρίξαμε ὅλοι γιὰ τὸ προ-
φητικό του χάρισμα, ὅπως θὰ μάθης. Μιὰ
νῦχτα λοιπὸν κατὰ τὸ φθινόπωρο ὁ οὐρανὸς
ῆταν μαῦρος σὰν πίσσα. Ὁ Τρυγόνοφάντης εἶχε
σηκωθῆ πολὺ προτοῦ ἔημερώσῃ, γιατὶ ἐμυρι-
ζόντανε ἀπὸ τὰ χνῶτα τοῦ ἀέρα πώς θὰ πε-
ράσουν τρυγόνια. Ἐκανε λοιπὸν καρτέρι ἔξω
ἀπὸ τὴ σπηλιά του μέσα 'ς τὸ βάθος τοῦ σκο-
ταδιοῦ ποὺ τὸν ἐτριγύριζε. Ὁ Περιστιάνης,
ποὺ ἀπὸ τὴ φιλοτιμία του ἔντυνοῦσε εἴκοσι φο-
ρὲς τὴν ὡρα, κατάλαβε ἀμέσως πώς ἦταν ὁ
ἐχθρός του σηκωμένος. Ἐσηκώθηκε λοιπὸν κι
αὐτός, ὅπως μᾶς διηγότανε μὲ τὸ σόμα του,
κι ἀμίλητος ἔκανε καρτέρι σιμὰ 'ς τὸν Τρυγο-
νοφάνη μὲ τὸ δίκαννό του. Ἐνις βορᾶς ὀστόσο
ἄγριος ἀρχίνησε νὰ φυσομανάῃ, καὶ τὰ σύγνεφα
βυγκοῦσαν σὰν πεινασμένα λεοντάρια. Ὁ Πε-
ριστιάνης ναι μὲν ἐμυριζόντανε πώς ὁ Τρυγο-
νοφάνης ἦταν ἐκεῖ δίπλα του, μὰ τόσο ἦταν τὸ
σκοτάδι, ποὺ μονάχα μὲ τὴ δύναμι τῆς ζήλειας
του θαρροῦσε πὼς μασόβλεπε τὸν ἵσκιο τοῦ

καταδαμένον. Ξάφνου, μᾶς διηγόντανε πάντα
δ Περιστιάνης, ἀκούω μπούμ! μία, μπούμ!
δύο, μπούμ! τρεῖς καὶ δός του μπούμ! 'Ο
ἀναθεματισμένος ἔθεριζε τρυγόνια, κὺρο Γιάννη
μου, 'σ τὰ σκοτεινὰ καλύτερα παρὰ σὰν νᾶ-
λαμπε ἥλιος μέρα μεσημέρι! "Εκανα κ' ἐγώ,
μᾶς ἔλεγε δ Περιστιάνης μὲ λύσσα, νὰ δῶ, νὰ
ξεκρίνω κανένα πουλί, μὰ οὔτε ίδέας ίδέα!

Τὸν ἄφωρεσμένο, μᾶς ἔλεγε, πῶς διάσιο λόγοι λεπε
τὸ πετούμενο μέσα 'σ ἐκείνη τὴν ἄβυσσο τοῦ
σκοταδιοῦ; Μυστήριο! Τόβλεπε μολαταῦτα καὶ
τὸ παράβλεπε! Κι δόλο μπάμ! κι δόλο μπούμ!

ᾶκουα, μᾶς ἔλεγε πάντα δὲ Περιστιάνης, καὶ τὰ ἀγέρινα τρεχάματα τῶν δύο σκυλλιῶν του ποὺ τοῦ φεροναν σκοτωμένο τὸ κυνῆγι! Ἀπὸ τὴ λύσσα μου τότες ἐδεήθηκα τοῦ Θεοῦ νά με καλοτυχίσῃ κ' ἐμὲ κ' ἔπειτα ἔγινα δλος αὐτιὰ καὶ μάτια καὶ κρατοῦσα τὸ δίκαννό μου ἐπὶ σκοποῦ ἔτοιμος νὰ τραβήξω ἀκόμη καὶ 'ς τὰ στραβὰ 'ς τὸ πρῶτο σούσουρο τῆς φτερούγας πουλιοῦ ποὺ θᾶκουνα. Ωστόσο δὲ βοριᾶς ξακολουθοῦσε τὰ φοβερά του βουητὰ κ' οἱ βροντὲς ἐσάλευναν τὰ θέμελα τῆς γῆς, μὰ τὸ θηρίο ξακολουθοῦσε νὰ σκοτώνῃ τὰ τρυγόνια του.

Ἐκεῖ λοιπὸν ποὺ ἔβραζε ἡ καρδιά μου ἀπὸ τὴ λύσσα γιατὶ δὲν ἔβλεπα 'ς τὸ σκοτάδι, ἔάφνου μ' ἔξάφνισε μιὰ φριχτὴ βροντὴ σὰν νᾶ-πεφταν μαζὶ ἐκατὸ κανονίες καὶ μία λάμψη τρομερὴ μοῦ φώτισε τὰ ἐμπρός μου καὶ μοῦ φάνηκε πῶς ἀπέναντί μου ἐκούρνιαζε κοπάδι ἀπὸ πουλιὰ κι ὁ Τρυγονοφάγης τὰ σημάδευε. Δὲν χάνω καιφό τότε καὶ τραβῶ δύο τουφεκίες μὲ τὸ δίκαννο δλος ἐνθοισιασμό, μὰ μαζὶ μὲ τές τουφεκίες μου ὁ Θεὸς ἥθελε νὰ πέσῃ ἀστρο-πελέκι φοιβερὸ κατὰ τὴ σπηλιὰ τοῦ Τρυγονο-φάγη κ' ἐσούριξε πικρὰ σὰν νᾶτριζαν μαζὶ χί-λιες ἑρεθισμένες ὅχεντρες. Ἔκλεισα τότε τρο-μασμένος τὰ μάτια μου, κ' ἐκεὶ ποὺ πίστευα πῶς ἐστραβώθηκα, ἀκούω τὸν Τρυγονοφάγη νὰ οὐρλιάζῃ : «Μ' ἔχτυπτης, τὸ Θεό του! Βοή-θεια! βοήθεια!» Τότες ἐταράχτηκα, λέει πάντα ὁ Περιστιάνης, γιὰ τὴ φριχτὴ βλαστήμα ποὺ βγῆκε ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ καταραμένου· μὰ ἥμουν σὰν ἄνθρωπος κάπως ψυχόπονος κ' ἐγώ, καὶ μ' ὅλο τὸ πάθος μου ἐναντίο του, δταν τὸν ἔμμοντα καὶ νοσήη βιούμεια, ἔπειτα μεγαλό-

πατι δὲν μ' ἐπυροβόλησε. Ἔγὼ τότε, λέει πάντα
Περιστιάνης, ποὺ ἀργὰ θυμήθηκα, ὅπως σᾶς
ἴπα, πώς δὲν πρέπει νὰ βοηθᾶ κανεὶς ἀφω-
εσμένον ἄνθρωπο ἀκόμα κι ἀν ψυχομαχῆ, ἀρ-
ίνησα νὰ φεύγω μὲ τὰ τέσσερα, μὰ τότε τὰ
ὑό ἀγριόσκυλλα τοῦ Τρυγονοφάη ἔχουμισαν
ατὰ πάνω μου καὶ μοῦ 'διναν δαγκαματιές
εονταρίσσιες ποὺ τὰ σημάδια θὰ μοῦ μένουν
πάντα. Τότες κ' ἔγὼ ἔξω φρενῶν ἔγύρισα, καὶ
μπάμ! 'ς τὸ ἔνα καὶ μπάμ! 'ς τὸ ἄλλο τάφηκα
πόκκαλο 'ς τὸν τόπο κ' ἔτρεξα νὰ βρῶ τὸ Φό-
ταρόη μου νὰ τοῦ πῶ τὰ νέα.

Κι δταν ἔμαθε τὰ νέα δι βουλευτής μας ἐχάρηκε
αρά μεγάλη για τὴν ἐκδίκησι τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν
ἄλλη μέρα δύο τὸ χωριό είλε ωνά κάμη μὲ τὸ θάνατο
τοῦ ἀφωρεσμένου κ' ἐβγῆκε νά τὸν δῆται σπη-
λειά τον καὶ τὸν εὐρήκαμε μὲ τὸ κεφάλι τοσ-
ακισμένο ἀπὸ τὴν δρμή τοῦ ἀστροπελεκιοῦ, ἀν-
καὶ δι γιατρὸς τοῦ χωριοῦ μας, ἔνα παιδαρέλι,
ποὺ μᾶς ἔκανε καὶ πώς τὰ ξέρει ὅλα, ἵταν τῆς
γνώμης, λέει, πώς τέτοιος θάνατος ἀπὸ ἀστρο-
πελέκι δὲν ἔρχεται ποτέ. Τότες δι Φόσκαρή
μας σὰν πατέρας τὸν ἐσυμβιόλεψε κρυφὰ νό-
μη λέη τέτοιες βλακεῖες μπροστά μας καὶ χάσῃ
τὸ ψωμὶ ποὺ βγάνει 'ς τὰ μέρη μας, γιατὶ πρῶ-
τος αὐτὸς δι βουλευτής μας δὲν θὰ τὸν ξανα-
φωνάξῃ σπίτι του. Καὶ τοῦ γιατροῦ τοῦ 'κοψ'
'ς τὸ τέλος καὶ πατάλαβε πῶς δὲν ἔγνωματεψ
καλὰ κι ὠμολόγησε τέλος κ' ἡ ἔξοχότητά τοῦ
πώς ταστροπελέκι καλὲ θανάτωσε τὸν Τούγο
νοφάη. Κ' ἔτσι, κὐρι Γιάννη, πήγε 'ς τὸ πῦ
τὸ ἔξωτερο κι αὐτὸς δι ἀφωρεσμένος, ποὺ δὲ
ἀφινε νά φάῃ ψωμὶ κ' ἔνας ἄλλος 'ς τὸ κυ-
νῆγι!

— Κι δ Περιστιάνης κυνηγάει ἄκομα, γέρο
Θιδωροῦ: ἥπατησα τὸν χωρικόν.

— Κυνηγάει λέει; Τώρα κερδίζει ό καλότι
χος ὅσο πολὺν ό Τρυγονοφάγης, κι ό Φόσκαρη
μας τὸν ἔχει μὴ στάξῃ και μὴ βρέξῃ και τὸ
ἀφίνει μάλιστα νὰ κυνηγᾶ και γιὰ λογαριασμού
του κι δι, τι θέλει τοῦ κάνει και τοῦ πήρε και
τὸν ἀέρα ἀκόμη. "Οπου κι ἀν είναι μάλιστα
θὰ περάσῃ ἀπὸ τὸ καφενεῖο μου νὰ πάρῃ
μαστίχι του, κι ἀν θέλησι περίμενε νὰ τοῦ και
μαρώσης τὴ λεβεντιά...

Καὶ πράγματι διίγον υστερα εἶδα τὰ φθάνεις τὸ καφενεῖον ἔνα ψυχλὸν χωρικὸν κάτιχνον, κατάμαυρον, μὲ σημειωμένο τὸ δεξὶ μουντοῦ ἀπὸ φοβερῷ δάγκωμα, μὲ μουστάκια πχειὰ καὶ μακρὺα καὶ μὲ μάτια μικρότατα, προσινωπὰ καὶ ἀνήσυχα. Εἶχε οηγμένο μὲ ἀφλειαν τουφέκι δίκαννο εἰς τὸν ὄμον κ' ἐφ-

ροῦσε κυνηγετικὸν σάκκον! Ἐκάθισε δεσποτικὰ εἰς ἔνα τραπέζακι κ' ἐφώναξε ἀπότομα:

— "Ἐνα μαστίχι, Θοδωρῆ!"

Ο Θοδωρῆς ἔφερε τότε τσακκισμένος τὸ μαστίχι καὶ μοῦ εἶπε:

— Κύριο Γιάννη, τοῦ λόγου του εἶναι ὁ Περιστιάνης μας.

Κ' ἔπειτα ἀποτεινόμενος εἰς τὸν κυνηγὸν ἐπρόσθεσε:

— Περιστιάνη, ὁ ἀφέντης ἀπὸ δῶ εἶναι κυνηγός νὰ ποῦμε, καὶ δὲν ἐγνώριζε τὴν ἴστορία τοῦ Τρυγονοφάρᾳ!

— "Ἄλλαξε διμιλία! ἐμουρδούρισε τρεμουλιαστὰ καὶ σαστισμένος ὁ Περιστιάνης καὶ ἀδειασε μονορροῦφι τὸ μαστίχι.

Ο γέρο-Θοδωρῆς τότε μοῦ ἐψιθύρισε:

— "Ἔχει τὰ φεγγάρια του! Σημεῖο πῶς δὲν θὰ σκότωσε πολλὰ τρυγόνια σήμερα! καὶ εἶπε πάλι εἰς τὸν Περιστιάνη:

— Ο ἀφέντης ἀπὸ δῶ σκοτώθηκε κυνηγῶντας ἀπὸ τὴν χώραν ὡς τὸ χωριό μας καὶ δὲν

ἐσκότωσε οὔτ' ἔνα μποῦφο! Τί λές; ἔχεις ἐσὺ κυνῆγι νὰ τοῦ πουλήσῃς νὰ μὴ γυρίσῃ μ' ἀδειανὴ τὴν σακκοῦλα;

Τὰ μάτια τότε τοῦ Περιστιάνη ἔλαμψαν ἀπαίσια ἀπὸ τὴν ἰδέαν τοῦ κέρδους, καὶ, χωρὶς νάπαντήσῃ τίποτε, ἀναποδογύρισε εἰς τὸ τραπέζακι τοῦ τὸν κυνηγετικὸν τὸν σάκκον, ἀπὸ τὸν ὅποιον ἐσωριάσθηκαν πέντε τρυγόνια. "Επειτα εἶπε πρὸς ἑμέ:

— Αὐτὰ εἶναι, ἀφέντη. Εἶναι μισὴ ωρα καὶ κάτι, ποὺ τὰ σκότωσα πίσω ἀπὸ τὸ ὑψωμα τοῦ βουνοῦ μας. Μύρισέ τα νὰ δῆς πῶς μοσχοβολοῦν!

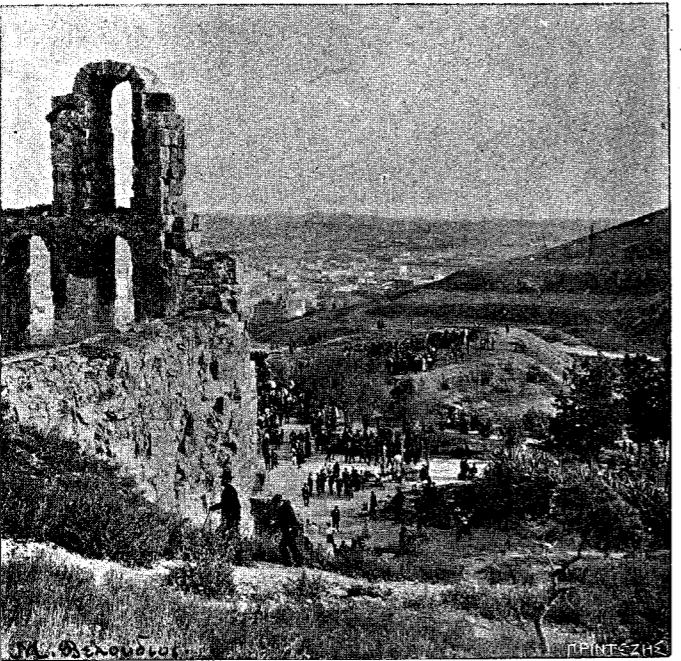
— Δὲν τὰ θέλω καὶ χάρισμα, εἶπα ἀπότομα: εἶναι ἀφωρεσμένα!

Καὶ ἀμέσως ἐσηκώθηκα κ' ἔξεκίνησα νὰ φύγω βιαστικός, ἐν ὃ δὲ Περιστιάνης ταραγμένος ἔκαμε πρῶτα νὰ δράξῃ τὸ δίκαννό του κ' ἔπειτα ὠχρός καὶ μὲ φωνὴν βραχνήν καὶ τρέμουσαν ἐφώναξε ἀπαίσια τοῦ κύρῳ Θοδωρῆ:

— "Ἐνα ποτῆρι μαστίχι γλίγωρα!"

(Ἀλεξάνδρεια)

IΩ. Α. ΓΚΙΚΑΣ

ΤΑ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟ 1907 — ΦΩΤΟΓΡ. ΜΙΧ. ΒΕΛΟΓΔΙΟΥ

ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

Η ΔΙΣ ΜΑΡΙΚΑ ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ

Τὴν καλλιτέχνιδα, ποὺ μ' ἔνα τόσον εὐγενικὸν βῆμα περνῷ ἀπὸ τὴν σύγχρονον ἴστορίαν τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου, τὴν πρωτοειδὰ εἰς τὸν ρόλον τῆς Γκατικῆς Γκρέτχεν. Ἡτο σὰν ἀποκάλυψις γιὰ μένα καὶ σὰν πρόβλημα τὸ μικρὸ δικεῖνο κοριτσάκι, ποὺ εἶχε κατορθώσει νὰ κλείσῃ μέσα τοῦ ἐναλλᾶξ εἰς μίαν ἐσπέραν δῆλην τὴν παρθενικὴν ἔκστασιν τῆς πρώτης ἀγάπης — τὴν θρησκευτικὴν μορφὴν τοῦ ἀνατέλλοντος ἔρωτος — κ' ἔπειτα δῆλην τὴν φλόγα τοῦ πάθους καὶ δῆλα του τὰ μαρτύρια μέχρι τῆς τραγικῆς καταστροφῆς. Κ' ἐνθυμοῦμαι, δῆτι φεύγων ἀπὸ τὸ θέατρον εἴχα μίαν θλίψιν μέσα μου, ποὺ δὲν ἤξενυρα ἀν διὰ τὸ μαρτύριον τῆς ἥρωΐδος ἢ διὰ τὸ μαρτύριον τῆς μικρᾶς ἥθυποιοῦ. Ἔτσι ἐσύγχυσα ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμὴν τὸ πλᾶσμα τοῦ ποιητοῦ μὲ τὴν σκηνικήν του ἐνσάρκωσιν. Δὲν εἶναι τάχα τοῦτο τὸ γνώρισμα μιᾶς ἀληθινῆς τέχνης; Ἡ Δἰς Κοτοπούλη μοῦ τὸ ἔδωκε ἀπὸ τὴν πρώτην ἐμφάνισιν τῆς. Ἔπειτα ἀπὸ καιρὸν εἶδα μίαν Ζοζέταν καὶ μίαν Κυρίαν τοῦ Μαξίμ, ποὺ ἐσκόρπιζε γύρω της δῆλους τοὺς μεθυσμένους πειρασμοὺς τοῦ σατανικοῦ θάυματος, ποὺ λέγεται παροινή. Καὶ πάλι ἐσυγχύσθη μέσα μου τὸ πλᾶσμα τοῦ χαριτογράφου μὲ τὴν σκηνικήν του ἐνσάρκωσιν. Ἔνα γνώρισμα ἀκόμη τῆς ἵδιας φύσεως. Φεύγων πάλιν ἀπὸ τὸ θέατρον ἔρωτοῦσα τὸν ἔαυτόν μου. Αὕτη ἡ Κυρία τοῦ Μαξίμι εἶναι λοιπὸν ἡ παρθενικὴ Γκρέτχεν; Πᾶς εἶναι δυνατόν; Βέβαια δὲν εἶναι. Καὶ δημος ἡτον ἡ ἵδια, ἡτον ἡ Δἰς Κοτοπούλη. Νὰ ἀκόμη ἔνα γνώρισμα εἶπα μὲ τὸν ἔαυτόν μου. Οἱ χρυσοχόοι, χωρὶς νὰ ἔχουν ἀνάγκην ἀπὸ τὴν χημείαν, ἔχουν μερικὰ πρόχειρα καὶ σύντομα μέσα διὰ νὰ διακρίνουν τὴν εὐγένειαν τῶν μετάλλων. Ἀνάλογα μέσα ὑπάρχουν διὰ τὴν διάγνωσιν κάθε εὐγενείας εἰς τὴν τέχνην καὶ εἰς τὴν ζωήν. Καὶ μὲ τὸ μέσον αὐτό, ποὺν κοπιάσω νάναλύσω τὸ ἔργον καὶ τὴν τέχνην τῆς νέας καλλιτέχνιδος, εἶπα μέσα μου, μὲ τὴν θετικότητα τοῦ χρυσοχόου, ποὺ τρίβει τὸ μέταλλον ἐπάνω εἰς τὴν λυδίαν λίθον: «Ἐδῶ ἔχομεν νὰ κάμωμεν μὲ χρυσόν».

* * *

Η γυναῖκα ποὺ πλάττει καὶ ἐνσάρκωνει τὴν

έχει τίποτε άγγελικόν που φαίνεται ότι φονεύει άνθρωπους, τὴν στιγμήν ποὺ εἶνε ἐντελῶς ἀσπλον, διότι οἱ αὐτοκτονοῦντες νομίζουν ότι φονεύονται ποὺ παῖζει εἰς τὰ δάκτυλά του τὴν εὐσπλαχνίαν καὶ τὴν σκληρότητα, τὸ μῆσος καὶ τὴν ἀγάπην, τὴν ἀφοσίωσιν καὶ τὴν ἀπιστίαν, δπως παῖζει κανεὶς τὸ κομβολόγι του διὰ νὰ σκοτώῃ τὴν ὁδον. Καὶ δταν δὲν ἔχει ὅλους αὐτοὺς τοὺς χαρακτῆρας καὶ ἄλλους τόσους ποὺ δὲν ἀνέφερα, δὲν εἶνε πλέον γυναῖκα, εἶνε μία ψυχρὰ ἀπομίμησις ἀνδρός. "Ολαι αἱ ἀπλαι, αἱ ἀκέραιαι, αἱ βαθέως αἰσθηματικαὶ γυναῖκες, δλαι αἱ γυναῖκες ποὺ δὲν δμοιάζουν μὲ προβλήματα, δλοι οἱ ἀγαθοὶ ἀγγελοι, τοὺς δποίους κανένας δὲν ἐκαταράσθη ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς του, ὅλα τὰ πλάσματα τάνικαν νὰ φονεύσουν, νὰ σχίσουν, νὰ αἰματώσουν, νὰ σπαράξουν, μὲ τὴν σκληρότητα μιᾶς θεότητος, εἶνε ἀπλούστατα ἄνδρες. Σᾶς φαίνεται τῷρα εἴκολον νὰ πλάσῃ κανένας μὲ τὰ μέσα τῆς τέχνης τὸ δημιούργημα αὐτὸ καὶ νὰ σᾶς τὸ παρουσιάσῃ καὶ νὰ σᾶς εἰπῇ: αὐτὸ εἶνε; Δι' αὐτὸ αἱ γυναῖκες ποὺ πλάττουν τὴν γυναῖκα ἐπάνω εἰς τὴν σκηνὴν διότι πλάττουν τὸν ἴδιον ἑαυτὸν τοὺς εἰς τὴν ζωήν, μετροῦνται εἰς τὰ δάκτυλα τοῦ ἐνὸς χεριοῦ. Περισσότερον ἀπὸ τὴν τέχνην ἀπαιτεῖται διὰ τὴν ἡθοποιὸν ἐκεῖνο ποὺ λέγομεν ἀριστώς γυναικεῖον. Καὶ τὸ γυναικεῖον αὐτὸ εἰς μίαν ἔντονον μορφὴν εἶνε πολὺ σπάνιον. Αἱ περισσότεραι γυναῖκες εἶνε ἀνδρόμορφοι.

Δὲν τὰ λέγω αὐτὰ διὰ νὰ τρομάξω τὴν Δαδα Κοτοπούλη εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ὁραίου σταδίου τῆς. "Αλλως τε δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ τρομάξῃ. Ή τεχνίτρια, ή δποία τόσον ἐνωδὶς ἀφύπνισε τὴν προσοχὴν ὅσων εἰμποροῦν νὰ μαντεύουν τὸ μέλλον ἐνὸς καλλιτέχνου, ἔδειξεν ἀριβῶς ότι τὸ μεγαλύτερον στοιχεῖον τῆς τέχνης της εἶνε ἀριβῶς αὐτὸ τὸ γυναικεῖον ποὺ ἔξητησα καὶ συνεξήτησα παραπάνω. Η Δις Μαρίνα Κοτοπούλη ὑποδυθεῖσα εἰς διάστημα δλίγων ἐτῶν τόσον ποικίλους, ἀντιθέτους, ἀντιφατικούς, ἔχθρικοὺς καὶ ἀσυμφύλους αὐτόχοημα ρόλους, εἰς μίαν ἐναλλαγὴν ἀδιάκοπην, εἴτε ἀπὸ τυχαίαν ἀνάγκην θεατρικὴν εἴτε ἀπὸ μίαν θαραλλέαν ἐπιθυμίαν νὰ δοκιμάσῃ καὶ νὰ τυραννήσῃ τὸ τάλαντόν της, νομίζω ότι ή Δις Κοτοπούλη δὲν ἔχει ἀνάγκην πλέον νὰ δίδῃ ἔξετάσεις εἰς δλας τὰς μορφὰς τοῦ θεατρικοῦ γυναικείου, διὰ νὰ προσαρμόσῃ δλην αὐτὴν τὴν πολυμορφίαν — πάθος, χάριν, δύναμιν, εὐστροφίαν καὶ πᾶσαν μαγείαν θηλυκήν — εἰς μίαν λειτουργίαν, τὴν εὐγενικήν λειτουργίαν τῆς τέχνης.

Διὰ νὰ τὸ κατορθώσῃ — καὶ ἔδειξεν ἥδη πόσον εἶνε ἱκανὴ νὰ τὸ κάμη — ἔχει ἀφονα

ΜΑΡΙΚΑ ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ

τὰ στοιχεῖα τὰ ἔξωτερικὰ καὶ τὰ στοιχεῖα τὰ ἐσωτερικά. "Ἔχει πρῶτα τὴν σπανίαν ψυχολογικὴν διάσθησιν καὶ τῶν δυσκολωτέρων ρόλων τοῦ θεατροῦ, ή δποία δὲν ἀναπληρώνεται πολλάκις οὕτε μὲ τὴν μακροτέραν μελέτην, οὕτε μὲ τὴν βαθυτέραν διείσδυσιν. Τὸν ρόλουν τῆς τοὺς συλλαμβάνει ἔτσι αἰσθηματικῶς καὶ διανοητικῶς. "Επειτα τὴν εὐκινησίαν τὴν ψυχικήν, ή δποία ἔγγυαται δι' δλας τὰς ὁραίας καὶ δυνατὰς ποικιλίας τῆς ἐκφράσεως. Καὶ ή ψυχικὴ αὐτὴ εὐκινησία τῆς χαρίζει τὴν ἀλληγενήσιαν τὴν σωματικήν, τὴν ὁραίαν πειθαρχίαν τοῦ σώματος, ἔως τὴν τελευταίαν του ἵνα, τὴν πειθαρχίαν αὐτὴν τῶν ὁραίων μελῶν, μὲ τὴν δποίαν δημιουργοῦνται αἱ πλαστικότητες, οἱ ρυθμοί, τὰ κύματα τῆς σαρκός, κάθε μουσικὴ τῆς κινήσεως, ποὺ δίδει φωνὴν καὶ πάθος καὶ ἐκφρασιν καὶ πνεῦμα εἰς τὸν τελευταίον ἀκόμη ἀρμὸν ἐνὸς δακτύλου. Πρὸ πάντων δμως ή ἔξαιρετικὰ προικισμένη καλλιτέχνις ἔχει τὸν μαγικὸν ἐκεῖνον καθρέφτην, μέσα εἰς τὸν δποίον περοῦν αἱ λιτανεῖαι τῶν πολλῶν ψυχῶν ποὺ κρύβει μέσα εἰς τὰ νεανικά τῆς στήθη. "Ἔχει τὸ πρόσωπόν της. Τί εἶνε λοιπὸν γενικῶς τὸ μυστήριον αὐτὸ τῆς ἐκφράσεως; Εἶνε τῶν μυῶν ή μουσική, τῶν σοφῶν κινήσεων τὸ τεχνούργημα, τῶν χρωμάτων καὶ τῶν λάμψεων οἱ γάμοι ή εἶνε κάποιον μυστικὸν φεντοῦ ή ἀσύληητος διάρχυσις; Εἰδικῶς διὰ τὴν νεαρὰν καλλιτέχνιδα ή ἐκφρασις αὐτὴ μοῦ παρουσιάζεται διὰ τέχνη φωτός. Φωτὸς ποὺ χύνεται ἐλεύθερον, ἀφονον καὶ δροσερὸν διὰ ἀνατολή, καὶ εἶνε ή χαρὰ ή θριαμβική. Φωτὸς ποὺ διαθλάται μέσα ἀπὸ φαιάν δμήλην καὶ λιποψυχεῖ διὰ μελαγχολία. Φωτὸς ποὺ πνίγεται μέσα σὲ σύννεφα καὶ παλαίει νὰ σβυσθῇ καὶ εἶνε διὰ πένθος καὶ διὰ θάνατος. Φωτὸς ποὺ περνᾷ μέσα ἀπὸ πολύερδρα κρύσταλλα καὶ ἀποσυντίθεται εἰς χρώματα καὶ παῖζει εἰς ιριδώσεις καὶ εἶνε τρελλὸν διὰ ηψυχὴ τῆς ήδονής. Η Δις Κοτοπούλη ἔχει πολὺ φῶς εἰς τὸ πρόσωπόν της. "Ενα φῶς σεληνιακόν. Καὶ μὲ τὸ φῶς αὐτὸ τεχνουργεῖ δλα τὰ θαυμάτια τῆς ἐκφράσεως τῆς. 'Εὰν προσθέσῃ κανεὶς εἰς δλα αὐτὰ τὸ ἀβρόν γοῦστο, τὴν σοφὴν φιλαρέσκειαν, τὴν ἔμφυτον εὐγένειαν, τὴν δυσαπόκτητον καὶ δυσκληρονόμητον distinction — πῶς νὰ μεταφράσω τὴν λέξιν; — δλα τὰ στοιχεῖα μὲ τὰ δποία πλάτει διὰ ἀνθρωπος ἀπὸ τὸν ἐαυτὸν τοῦ ἔνα έργον τέχνης (τεχνητοὶ πρέπει νὰ είμεθα πρὸ παντός, δὲν εἴπε διὸ Οσκαρ Ουάιλδ); ἔχει τὴν ἔξηγησιν δλας τῆς ἔξαφνικῆς αὐτῆς, τῆς τόσον φωτεινῆς ἔμφανίσεως

εἰς τὸ Ἑλληνικὸν θέατρον ἐνὸς κοριτσιοῦ, ποὺ τόσο-δὰ ἀκόμα κατέκτησε τὴν σκηνὴν καὶ τὴν κατακτῆ κάθε δημέραν, μὲ τὸ ώραιότερον βῆμα πρὸς τὴν δύξαν.

Δὲν κάμων ἐδῶ κοριτικὴν τῆς τέχνης τῆς νεαρᾶς καλλιτέχνιδος, κάμων ἀπλῶς μίαν παρουσίασιν. "Αλλως τε ή Δις Κοτοπούλη καὶ τὸ τάλαντόν της δὲν εἶνε ἀπὸ τὰ πράγματα, διὰ τὰ δποία ἔνασχολεῖται κανεὶς μόνον μίαν φοράν. Καὶ ὑστερα ἀπὸ μίαν παράστασιν, ὑστερ ἀπὸ μίαν δημιουργίαν, ὑστερ ἀπὸ μίαν χαρὰν αἰσθητικήν, ὑστερ ἀπὸ διὰ τὸν θεατρικὸν διάρχην τὸν κοριτικοῦ γίνεται ἀληθινώτερον, διότι γίνεται πλέον ποιητικὸν καὶ καμπία ἀλληγενήσιαν τῆς κινήσεως, ποὺ δίδει φωνὴν καὶ πάθος καὶ ἐκφρασιν καὶ πνεῦμα εἰς τὸν τελευταίον ἀκόμη ἀρμὸν τέχνης.

"Υστερ ἀπὸ μίαν παράστασιν τοῦ «Αρχιτέκτονος Μάρθα» — πῶς εἰμπορῶ νὰ λησμονήσω ποτὲ τὸ φῶς τῆς ζωῆς ποὺ ἔχουσεν ή καλλιτέχνις εἰς τὸ πλάσμα τῆς φαντασίας μου; — ή μικρὰ μάγισσα, δμιλοῦσα θλιβερὰ διὰ τὴν τέχνην τοῦ θηροποιοῦ, τὴν μελαγχολικὴν τέχνην, τὴν ἐφήμερον καὶ περασικήν, ποὺ περνᾷ καὶ χάνεται μαζὶ μὲ τὴν ζωὴν τοῦ καλλιτέχνου, ποὺ δὲν ἀφίνει κανένα ἰχνος διάσιος τῆς — μήπως τάχα δι' αὐτὸ δὲν ἔχει ἀκριβῶς τὴν ἔξαιρετικὴν μαγείαν δλων τῶν ἐφημέρων θαυμάτων; — μοῦ ἔλεγεν ἀκόμα ή καλλιτέχνις διὰ τὴν κοριτικήν, τὴν κοριτικὴν τὴν ἀστόχαστην τῶν ἐφημερίδων, ποὺ τὴν ἐπαύριον μιᾶς παραστάσεως λιβανίζει ή φέγει μὲ δύο ἀσυνειδήτους γραμμάς. Καὶ ἥθελεν ή ἐρωτευμένη αὐτὴ τῆς Τέχνης μίαν κοριτικὴν ποὺ θὰ τὴν δημηγούσεν εἰς τὴν ἀλήθειαν, ποὺ «θὰ τῆς ἔλεγε τὰ ἐλαττώματα τῆς», ποὺ θάνατέλευτη τὴν τέχνην της, διὰ νὰ τὴν κάμη καλυτέρων. Ισως καὶ τῷρα ή καλλιτέχνις, διατρέχουσα τὸ ἄρμον αὐτό, θὰ λυπηθῇ ότι δὲν εὑρῆκε μέσα εἰς τὰς σελίδας αὐτὰς ἔνα μάθημα καὶ θὰ ζητήσῃ μὲ τὴν ίδιαν ἀφέλειαν τὸν λόγον διὰ τὸν δποίον ἐγράφηκεν ἔνα ἄρμον, ποὺ δὲν τῆς ηψυχεύει εἰς τίποτε. Καὶ εἶνε τῷρα ή στιγμὴ νὰ είπω μερικὰ παράδοξα δι' αὐτὴν καὶ δι' δσους δὲν γνωρίζουν τὴν αἰσθητικήν μου. Τὰ μαθήματα τῆς κοριτικῆς εἶνε ἀπὸ τὰ πλέον περιττὰ πράγματα τοῦ κόσμου, διότι καμπία κοριτικὴ δὲν ἐδημούργησε ποτὲ ἔνα καλλιτέχνη. Διὰ τὰ ψεύτικα τάλαντα ή κοριτικὴ εἶνε μία ματαιοπονία, διὰ τὰληθινὰ μία ματαιοπονία, διὰ τὰληθινὰ μία ματαιοπονία μεγαλυτέρα. Κάθε καλλιτέχνης κρύβει μέσα τοῦ κοριτικού του καὶ δταν δὲν τὸν κορύβει εἰνε

περιπτὸν νὰ τὸν ζητῇ ἀπέξω. Ἐλλούμονον εἰς
ἔκεινον ποὺ δὲν εἰμπορεῖ νὰ εῦρῃ μόνος του
τὸν δρόμον μὲ τὸ φῶς τῆς ίδίας του ψυχῆς.
Ἡ κριτικὴ διμιλεῖ διὰ τὸν ἑαυτόν της καὶ κά-
ποτε διὰ τοὺς ἄλλους. Διὰ τὸν καλλιτέχνην εἶνε
ὅς νὰ μὴ ὑπάρχῃ. "Οταν ἡ κριτικὴ διμιλεῖ δι'
ἔνα ἔργον μου, (διὰ νὰ φανερώσω τὴν ἀτο-
μικήν μου ψυχολογίαν) καὶ δὲν ἔχω κανένα
λόγον νὰ εἴμαι δυσαρεστημένος ἀπὸ τοὺς κρι-
τικούς μου, ἔχω πάντα τὴν ἐντύπωσιν ὅτι γί-
ται λόγος διὰ κάποιαν ξένην ὑπόθεσιν. Καὶ ἀς
πιστεύσῃ ἡ Δἰς Κοτοπούλη εἰς ἔνα ἀνθρώπον,
ποὺ κρίνεται τώρα δεκαπέντε χρόνια ἀπὸ ἐν-
τοπίους καὶ ξένους καὶ ὁ διοῖς δὲν ὠφελή-
θηκε τίποτε ἀπὸ καμμίαν κριτικὴν καὶ δι' διοῖς
δὲν γνωρίζει καλύτερον κριτήν τοῦ ἑαυτοῦ του
ἀπὸ τὸν ίδιον ἑαυτόν του. Νὰ ἐντείνῃ κανεὶς
τὴν ἐσωτερικὴν ζωὴν τοῦ καλλιτέχνου, νὰ στρέ-
ψῃ ἐντονώτερον τὰ βλέμματά του πρὸς τὸν ί-
διον ἑαυτόν του, νὰ τονώσῃ τὴν ἀτομικότητά
του, νὰ ζήσῃ μαζὶ του τὴν ἐνδοτέραν ζωὴν του
διὰ μίαν στιγμήν, εἶνε ἵσως τὸ μόνον πρᾶγμα
ποὺ εἰμπορεῖ καὶ δικαιοῦται νὰ κάμη ὁ κριτ-
ικός. Κάθε ἄλλο εἶνε συνθήκη, συνήθεια, ἐπάγ-
γελμα ἢ ἀνάγκη.

Είς τὴν δροσερὰν πηγὴν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν
ἀντλεῖ τὴν τέχνην τῆς, ἃς ζητήσῃ ἡ νεαρὰ καλ-
λιτέχνις καὶ τὸν διδάσκαλόν της. Αἴσθημα εἶνε
τὸ πᾶν, εἰπεν ὁ Γκαῖτε, κάθε ἄλλο ἥχος καὶ
καπνός. Καὶ ἡ καλλιτέχνις, ἡ ὁποίᾳ μὲ τὸ αἴ-
σθημα αὐτὸ τῆς ζωῆς καὶ μὲ τὸ αἴσθημα τέχ-
νης πλάττει ἀπὸ τὸν ἔαυτόν της ἕνα καλλιτέ-

ΠΑΥΛΟΣ NIRVANAΣ

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ
Dr HERBERT KRÜGER

Πρὸ δοῦ ἐτῶν, εὐρισκόμενος παροδικῶς ἐν Βερολίνῳ, ἔλασσον ἕνα πρωὶ ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴν Πρωσσίαν ἐν εἰκονογραφημένον δειτάοιν, διὰ τοῦ δποίου δὲ λατρὸς Κρῦπτος, μεθ' οὗ εὐρισκόμην ἀπὸ πολλοῦ χρόνου εἰς φιλικὴν ἀλητηρογραφίαν, μὲ προσεκάλει νὰ τὸν ἐπισκεφθῶ εἰς τὸ Gumbinnen, δπον ἐπόκειτο νὰ συναντηθῇ μετὰ τοῦ ἐν Κόδνῳ προξέρου τῆς Γερμανίας κ. Γεωργίου Γρῆγκε, μὲ τὸν δποῖον συνέδεομην διὰ στενῆς φιλίας ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐκεῖνος μὲν ἡτο ὑπορρόξενος ἐν Κωνσταντινού-

ζωημα, εις μιαν ὡραιαν σύγχυσιν τῆς ζωῆς καὶ τῆς τέχνης, θὰ εὑρῃ εἰς τοὺς ἐσωτερικούς της ὅρι-
ζοντας τὸν ἀστρον ποὺ θὰ τὴν δόηγήσῃ. Ἀλλοί-
μονον εἰς τὸν καλλιτέχνην ποὺ δὲν ἔκαμεν ἔνα τὴν
ζωήν του μὲ τὸν τέχνην του καὶ περιφέρει χω-
ριστά τὰς δύο του ὑπάρχεις. Ἡ μικρὰ μάγισσα,
ἡ δποία εἶνε μιὰ ὡραιοληπτος, ἡ δποία ἀντι-
κρύζει τὴν φύσιν ὡς ποίημα καὶ ἀγαπᾷ τὴν
ποίησιν ὡς μίαν ἀστροφεγγιά, ἡ δποία φεύγει
συχνὰ μοναχή της εἰς μίαν ἐρημίαν κάτω ἀπὸ
τὸ σεληνόφως διὰ νὰ κλαύσῃ ὕστερ' ἀπὸ τὸ
φαιδρὸν τερέτισμα τῆς Τογκινούας, ἡ δποία
μελαγχολεῖ κάτω ἀπὸ τάστρα καὶ ὀνειρεύεται
τὸν θάνατον μέσα εἰς τὴν τρέλλαν τῆς ζωῆς,
καὶ τὴν ζωὴν μέσα εἰς ἔνα περίπατον νεκροτα-
φείου, ἡ δποία φιλαρεσκεύεται μὲ τ' ἄψυχα καὶ
πλάττει ὁρμονίας μὲ τὸ φῶς τῆς σελήνης, διὰ τὸν
ἴδιον ἑαυτόν της, καὶ ἀκκίζεται ἐμπρὸς εἰς ἔνα
κῦμα, ὡς νὰ εὑρίσκεται ἐμπρὸς εἰς τὰ χήλια
μάτια ἐνὸς θεάτρου, ἀπὸ μίαν ὁρμὴν νὰ πλάσῃ
τὴν ζωὴν ὡς τέχνην καὶ τὴν τέχνην ὡς ζωήν,
κρύβει μέσα της τὸν μεγαλύτερον διδάσκαλον,
ἔνα διδάσκαλον ποὺ ὁμοιάζει μὲ θεὸν καὶ μ' ἐ-
ραστήν. Κάθε καλλιτέχνης ἀλληθινὸς τὸν κρύβει
μέσα του. "Ολοι ἐμεῖς οἱ ἄλλοι ποὺ κρατοῦμεν

εἰς τὰ βάναυσα δάκτυλά μας μίαν πένναν ἐμπρόδος εἰς τὰ ἔργα τῆς τέχνης εἰμεθα ὡς νὰ μὴν εῖμεθα. Ἐκτὸς ἀν δομοιάσωμεν μὲ τὸν ἀπόκρυφον αὐτὸν διδάσκαλον. Ἀλλὰ ποῖος εἰμπορεῖ νὰ τοῦ δομοιάσῃ; Ἔν τῷ μεταξὺ ἥ μικρὰ μάγισσα εἰμπορεῖ νάκολουνθήσῃ τὸν ὠραῖον δρόμον της, κάτω ἀπὸ τὸ φῶς καὶ τὰ φύλτρα τῆς Ἐκάτης.

ЕРВЕРТОС КРҮГЕР

οὐδέποτε ἐφανταζόμην πῶς ὁ γερμανὸς ἵστρος
θὰ εἶχε τόσον ἄκρατον φιλελληνισμόν, ὥστε νὰ
ἐμπνεύσῃ καὶ εἰς τὴν σύντροφον τοῦ βίου του
εὐλιξινή ἀγάπην πρός τὴν Ἑλληνικὴν γῆλοσσαν
καὶ τὸ ἡμέτερον θέθνος. Διὰ τοῦτο ἡ ἔκπληξις
καὶ ἡ εὐχαριστίης μου ἦτο μεγάλη. Αυστυχῶς
ἡ εὐγενῆς μορφὴ τῆς συμπαθοῦς φιλελληρίδος
ἐπέρρωτο νὰ ἐκλείψῃ προσώρως, εὐγνώμων δὲ
πρὸς ἐκείνην ἀνάμυνησις δικαιολογεῖ τὰς πενι-
γούδας ταύτας λέξεις.

Ο κ. Κρῆγος είναι γνήσιος τύπος γερμανού επιστήμονος, φέρων όλα τα ἔξωτεροι καθακτηριστικά καὶ διαλας τὰς πνευματικὰς ἀρετὰς τῆς τεντονικῆς φυλῆς. Τρέφων παιδίοθεν ἰδιαιτέρων συμπλάθειαν πρὸς τὴν ἑλληνίδα φωνήν, κατόρθωσε δι' ἐπιμονῆς, ἀγνώστου δυστυχῶς εἰς τοὺς μεσημβρινοὺς λαούς, νὰ ἐκμάθῃ τὴν γλῶσσαν μας τελείως, μὲ δόλους τοὺς ἴδιωτισμούς της, μὲ διαλας τὰς γλωσσικάς της ἴδιοτυποπίας.

Σκέπτεται, ὅμιλει καὶ γράφει ὡς Ἐλλην, πα-
ρακολουθεῖ δὲ ὅσον δλίγοι τὸν ἡμετέρων τὴν
γεωτέραν φιλολογικήν μας κίνησιν.

Ἄντι παντὸς ἄλλου χαρακτηρισμοῦ τοῦ φίλον Γερμανοῦ, παραθέτω πιστῶς τὸ κατωτέρῳ ἐν εἴδει αὐτοβιογραφίας ἀπόσπασμα, τὸ δῆποτον εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μοῦ στείλῃ κατὰ παραγγελησίν μου.

«Ἐγεννήθην τῷ 1880, γράφει δὲ καὶ Κρῦσος,
ἐν Τίλοι τῆς Ἀνατολικῆς Πρωσσίας, ἐνθα
πρὸς ἑταῖρὸν ἀκριβῶς ἔτῶν δὲ Μέγας Ναπολέων
ἔκλεισε τὴν ταπεινωτικὴν διὰ τὴν Πρωσσίαν
εἰρήνην μετὰ τοῦ βασιλέως Φρειδερίκου Γου-
λιέλμου τοῦ Γ'».

Προώτην φοράν ἥκουσα νὸν φίλον ὄνομα τῆς Ἑλλάδος παρὰ τῆς γιαγιᾶς μου, ἡ δποία ἥτις φίλη μιᾶς ἀδελφῆς τοῦ Σλῆμαν. Αὐτὴ πρώτη διήγειρεν ἐν ἐμοὶ πόθους καὶ αἰσθήματα ὅπερα τῆς Ἑλλάδος.

Ἐπειδὴ ἀνέκαθεν ἐπεθύμουν νὰ γίνων ιατρούς,
ἔφοιτων ὅμως εἰς πραγματικὸν γυμνάσιον, εἰς
ιὸ δόποιον ἀγτὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς διδάσκε-
ται ἡ ἀγρυπνή, ὥραγκασθην νὰ λάβω τὰ ἀπα-
ραίτητα διὸ τὴν ιατρικὴν μαθήματα τῆς ἀρχαίας
Ἑλληνικῆς ἰδιαιτέρως. Μετὰ ζήλου ἐρρίφθη
εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ὁραιοτάτης, ἀλλὰ δυσκό-
λου ταύτης γλώσσης μετ' ὀλίγον — ὡς ὀπαδὸν
τῆς θεωρίας τῆς ἔξελιξεως — ἐπεθύμουν νὰ μάθω
τὴν μεταγενεστέρον ἔξελιξιν τῆς ἀρχαίας γλώσ-
σης καὶ τί ἀπέγεινε σήμερον. Ἡγόρασα λοι-
πὸν τὸ βιβλιάριον τοῦ Γιάνναρη, «Ἡχὸν τῶν
Ἀθηνῶν» καὶ ἤρχισα νὰ μελετῶ ὡς αὐτοδίδα-
κτος καὶ τὴν νέαν γλώσσαν. Ἐκτοτε δὲν ἔ-
πανσα νὰ ἑναυγχολῶμαι εἰς τὴν μελέτην τῆς νέας
γλώσσης καὶ τῆς νέας Ἑλλάδος ἐν γένει. Προ-
τόντος τοῦ χρόνου ἐγνωσίσθην μετὰ πολλῶν
ἐγκρίτων Ἑλλήνων καὶ ποδὸς ἔξι ἵστων ἰδίωις ὅμ-
μασιν εἶδον τὴν πεφιλημένην γῆν τῆς Ἑλλάδος
ην ἀγαπῶ ὡς δευτέραν πατούλα.

«Μόλις έγγραφεις φοιτητής είς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Καινικέσσεργης ἔξεφύνησα ἐν τῷ αὐτόδιόν τοῦ Ακαδημειακῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ λόγον «Περὶ τῆς νέας ἐλληνικῆς γλώσσης», διὰ τοῦ ὅποίον προσεπάθησα νὰ ἀναζωπυρώσω τὰ μετατὸν ἀτυχῆ πόλεμον τοῦ 1897 σχεδὸν διοσχερῶς ἐν Γερμανίᾳ ἐκλιπόντα φιλελληνικὰ αἰσθητά ματα καὶ νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν τῶν ἐκ φιλολόγων εἰς τὸν κεκρυμμένον θησαυρὸν τῆς νέας γλώσσης. Καὶ ἐπέινυχον πραγματικᾶν τὸ δεύτερον, διότι ἔσχον τὴν χαρὰν νὰ ἴδω ματαξὺν ἄλλων καὶ ἔνα διάσημον καθηγητὴν τῆς ἀρχαίας γλώσσης ἀκροατὴν καὶ οὕτως εἴπει μαθητήν μου, δοτις ἔκτοτε περιέλασε καὶ τὴν νέαν γλώσσαν εἰς τὸν κύκλον τῶν μελετῶν καὶ μαθημάτων του. Πανταχοῦ ενδρού μέγα ἐνδι-

φέρον διὰ τὴν νέαν ἐλληνικήν, μόνον ἡ ἔλλην
ψις καταλλήλου βιβλίου, δῆμος φωτίσῃ τὸ κοινόν
περὶ τῶν σχέσεων μειαξὺν ἀρχαίας καὶ νέας γλώσσης
καὶ ἐκριζώσῃ διαφόρους πλάνας περὶ τῆς καταστάσεως
τῆς τελευταίας, ἀπὸ πολλοῦ παρ' ἡμῖν
διαδοθείσας, ἵνα πολὺ αἰσθητή. Ἐπεκείνη
λοιπὸν νὰ ἐκδώσω μικρὸν βιβλίον ἐπιγραφόδομον
νον: «Σύντομος ὅδηγὸς πρὸς ἐκμάθησιν τῆς νέης
ἐλληνικῆς διὰ τοὺς γνωρίζοντας τὴν ἀρχαίαν.
Τὸ βιβλίον τοῦτο διενεμήθη εἰς μαθητὸς καθηγητὰς
δὲ λων τῶν γυμνασίων καὶ πανεπιστημίων.

μίσων τῆς Γερμανίας, ἐκρίθη λιαν εὐνοϊκῶς ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου φιλολογικοῦ τύπου καὶ φάνεται διὰ δὲν ἔμεινεν ἄνευ ἀποτελέσματος.

«Πρὸ δέκα περίπου ἦταν ἡδη κατέδειξα τὸ ἐσφαλμένον καὶ ἐνίστη γελοῖον πολλῶν λέξεων τῆς Ἰατρικῆς δνοματολογίας, ἐσχηματισμένων ὑπὸ ἀνδρῶν ἀγνοούντων τὴν ἐλληνικήν καὶ ἐπήνεστα πολὺ τὸν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ καθηγητὴν κ. Ἀχιλλέα Ρόζε, δοτις πρώτος ἐνησχολήθη εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο. Πρὸ διλόγου ἐδημοσίευσα ἐν τῷ «Γερμανικῷ Ἰατρικῷ Τύπῳ» μελέτην «περὶ ἐπιστημονικῆς Ἰατρικῆς δνοματολογίας», εἰς τὴν δοτιαν συνέστησα τὴν παραδοχὴν τῶν νῦν ἐν χρήσι μνηστικῶν Ἰατρικῶν δρων. Πέποιθα διὰ διὰ τῆς συνεργασίας καὶ δρωγῆς τῶν ἐλλήνων συναδέλφων μον δύναται νὰ λυθῇ ταχέως τὸ ζήτημα τοῦτο.

«Ἐν τῷ μεταξὺ ἐκτὸς μερικῶν Ἰατρικῶν πονημάτων μον ἐδημοσιεύθησαν διάφορα ἀρθρα καὶ μεταφράσεις μον εἰς ἐλληνικά καὶ γερμανικά ἐφημερίδας περὶ ἐλληνικῶν ὑποθέσεων.

Τελευταῖον τὸ Φιλολογικὸν Δελτίον τῆς Ἐφημερίδος τῆς "Ανω Ἔσσης ἐν Μαρβούρῳ ἐφιλοξένησε διατριβὴν μον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ κατάστασις τῆς γλώσσης ἐν Ἑλλάδι» ἡ δοτιαν μετεφράσθη εἰς τὴν ἐλληνικὴν ὑπὸ τὸν φίλον κ. Φλωρᾶ καὶ ἐδημοσιεύθη μετὰ προλόγου τοῦ φίλον κ. Βιζονίδην εἰς τὴν «Πρόσδοτον» τῆς Κωνσταντινούπολεως. Ἐκεῖ εὐρίσκεται καὶ ἡ γνώμη μον περὶ τὸν γλωσσικὸν ζητήματος, τὴν δοτιαν ἐσχηματισμένην.

«Ο ἐν Κωνσταντινούπολει Ἐλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος καὶ ἡ ἐν Αθήναις Ἐλληνικὴ Καλλιτεχνικὴ Ἐταιρεία μὲ ἐτίμησαν διὰ τῆς ἐπιλογῆς μον διὰ μέλους ἀντεπιστέλλοντος.

«Ἡ μεγαλητέρα μον εὐχὴ ἐίναι νὰ ἐπανίδω τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ τὴν ἵδω μεγάλην ὑπὸ πᾶσαν ἐποψιν!»

Δι θερμάτι καὶ ἀπέριττοι αὖται γραμμαὶ δεικνύονται περιφράσεις διόποσον κατέχει δ. κ. Κρῆγερ τὴν ἐλληνικὴν γλώσσαν καὶ ὑπὸ δοτιαν εὐγενῶν αἰσθημάτων ἐμφορεύεται ὑπὲρ τῆς πατρίδος μας

[Βερολίνον]

ΒΟΡΕΙΟΣ

Ο ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ ΜΑΡΘΑΣ*

ΔΡΑΜΑ ΣΕ ΜΕΡΗ ΤΡΙΑ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Περιβόλι. Στὸ βάθος φάνεται ἡ στοὰ τοῦ σπιτοῦ. Παρέξεις βάθους τοῦ φράστη. Δενδροστούχλες ἔχωνται στὸ βάθος καὶ ἀριστερά. Δεξιὰ μὰ θολία πὸν φάνεται νὰ προχωρῇ στὰ παρασκήνια. Κάτω ἀπὸ τὴν θολία τραπεζάκια καὶ καρέκλες ἔξοχικές. Μέσον στὸν διαδρόμον τὸν κήπουν ἐν δυὸς θρανία ἔξοχηκά. Τὰ δοριμαλάκια στρώματα μὲ βότσαλα. Βράδυ, ἀστροφεγγιά.

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

Ο κ. Βάρδας, Δις Ἰουλία, μία ὑπηρέτρια.

Στὸ προσκήνιο ἡ ὑπηρέτρια συμμαζεύει σὲ δίσκο τὰ ἀδεια φλυτζάνια. Ο κ. Βάρδας ἔπλωμένος σὲ μιὰ ψάθινη πολυθρόνα μὲ τὰ πόδια ἀπλωμένα σὲ μιὰ καρέκλα. Η Ἰουλία ἀφίνει τὸ βιβλίο καὶ ἀνάβει ἐνά σπιτό τοῦ θεοῦ τῆς. Ο κ. Βάρδας τὸ παίδειον καὶ προσπαθεῖ νάνηψη στριφογυρίζοντας στὸ στόμα του ἐνα πούρο. Απὸ μακρὰ ἀκούνεται ἡ μουσικὴ πού παίζει στὴν πλατεία. Σὲ λίγο σβύνονται οἱ τελευταῖς νότες.

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Εὔχαριστῶ, παιδί μου, εὔχαριστῶ. Σου ἔκοψα τὸ διάβασμά σου.

Η Δις ΙΟΥΛΙΑ — Τόσο τὸ καλύτερο, θεῖε. Αὐτὸ τὸ βιβλίο μοῦ χτύπησε στὰ νεῦρα.

* «Παναθήναια» 31 Αὐγούστου.

Ξανακάθεται, παίρνει τὸ βιβλίο καὶ τὸ κρατεῖ κλειστό Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Τί ἐδιάβαζες, Ἰουλία;

Δις ΙΟΥΛΙΑ [ἀφηγημένη]. — Μπουρζέ. «Ἡ Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας». «Ολα τὰ μυθιστορήματα εἶνε ἀνόητα.... Εἶνε γεμάτα ψέματα.

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ [τὴν κυττάζει στὰ μάτια]. — Νὰ σου πῶ, Ἰουλία. Μοῦ περνάει μία ἰδέα.

Η Δις ΙΟΥΛΙΑ [ταραγμένη]. — Ποιά, θεῖε μου;

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ [μὲ ἀγάπη]. — Εἶνε λίγος καιρός, ποὺ δὲν τὸ κουνεῖς ἀπὸ τὸ σίπτι.

Η Δις ΙΟΥΛΙΑ [περισσότερο ταραγμένη]. — Προτιμῶ, θεῖε μου. Τὸ προτιμῶ χίλιες φορές.

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — «Ἐνα πρᾶγμα φοβοῦμαι. Μήπως....

Η Δις Ιουλία κάμνει ἐν νευρικὸ κίνημα. Μήπως κάθεσαι σπίτι γιὰ νὰ μοῦ κάνης συντροφιά; Θὰ ἥτανε μεγάλη θυσία....

Η Δις ΙΟΥΛΙΑ [ῆσυχη]. — Καλὲ τί λέτε, θεῖε. Αφοῦ μ' εὐχαριστεῖ....

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Θὰ ἥτον ἀνοησία σου. Εγώ, παιδί μου, είμαι συνειθυισμένος σ' αὐτὴ τὴν

ζωή. Διάβολε, διάβολε! «Οταν γεράσῃ κανένας, ἀρχίζει νάνγαπά τὴ μοναξία. Ἐχει τόσα νὰ συλλογισθῇ τὸν γόνιντα του. Οὐφ! (Τοίβει τὰ γόνιντα του). Αὔριο θάχωμε βροχή. Τὸ βαρόμετρο κατεβαίνει. (Ξανανάβει τὸ συστόμα πούρο του). Μιὰ φορά τὰ πούρα δὲν ἔσβυναν τόσο εῦκολα. (Πικρὸ γέλιο). » Ακουσε, Ἰουλία. Κάτι ηθελα νὰ σου πῶ, τώρα πὸν εἴμαστε μόνοι. Δις ΙΟΥΛΙΑ — Τί θέλετε, θεῖε μου;

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Πάρε τὴν καρέκλα σου, κ' ἔλα κοντά μου.

Η Δις Ἰουλία, σέρνει τὸ κάθισμά της κοντά στὸν κ. Βάρδα: «Ἀπὸ τὸν ἀριστερὸ διάδρομο φάνεται διάθεσις Λουκᾶς πὸν κατεβαίνει, μ' ἔνα σκουφάκι στὸ κεφάλι, σκυφτός, κτυπώντας μ' ἔνα φιλό μπαστούνακι τὰ βότσαλα ἐνῷ περιπατεῖ

Δις ΙΟΥΛΙΑ — Ο θεῖος Λουκᾶς.

Ο κ. Βάρδας κάμνει μὰ κειδονομία δυσαρεσκείας. Σιωποῦν. Ο κ. Βάρδας καίδενει τὸ κεφάλι τῆς Ἰουλίας.

ΣΚΗΝΗ II

Οι ίδιοι, δ. θεῖος Λουκᾶς.

Ο θ. ΛΟΥΚΑΣ — Σὰ δυὸ ἐρωτευμένοι.

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Καὶ σὺ σὰν ἔνας ἀδιάκριτος. Ποῦν τριγυρίζεις πάλι; Ήσυχία δὲν ἔχεις.

Ο θ. ΛΟΥΚΑΣ [στέκεται μπροστά τους]. — Σὰν νὰ τὸ κατάλαβες. Αὐτὸ εἶνε παληὰ ίστορία. Οταν βλέπῃ κανένας τὰ παράξενα.

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — «Ολο παράξενα βλέπεις ἐσύ.

Ο θ. ΛΟΥΚΑΣ — «Εσὺ τὰ βλέπεις ὅλα ορδινα.

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — «Ἄς ταφίσωμε, ἀς ταφίσωμε. Βαρέθηκα. » Εχεις αἰλονίως κρεμασμένο τὸ ζουνάρι σου γιὰ καυγᾶ. Μείνε οὕμως ἥσυχος καὶ δὲν θὰ σου τὸ πατήσω. [Αλλάζει τόνο]. Μήπως ήσουνα στὴν πλατεία;

Ο θ. ΛΟΥΚΑΣ [ξερά]. — «Ημοννα.

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Εἶδες τὴν Μίνα;

Ο θ. ΛΟΥΚΑΣ — Εκεῖ εἶνε.

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Μὲ τοὺς Εὐγενίδηδες;

Ο θ. ΛΟΥΚΑΣ — Μάλιστα.

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Ποιοὶ ἀλλοι εἶνε μαζί;

Η Ιουλία ποὺ εἶχε σκυμμένο τὸ κεφάλι τῆς ἐπάνω σὲ μιὰ σελίδα τὸ βιβλίον, ἀνασηκώνει τὰ μάτια της καὶ προσέχει.

Ο θ. ΛΟΥΚΑΣ [ξερά πάντοτε]. — Δὲν είδα, δὲν ἐπρόσεξα. Ποιὸς ἀλλος νὰ ἔνε;

Η Δις ΙΟΥΛΙΑ [μὲ προσποιημένη εὐθυμία]. — Καλὲ τί ἀστεῖο! Νὰ ωτάτε τὸν θεῖο Λουκᾶ.

Ο θεῖος Λουκᾶς δὲν βλέπει τίποτε. Εἶνε τόσο ἀφηγημένος πάντα.

Ο θεῖος Λουκᾶς ἀγριοκυττάζει τὴν Δδα Ἰουλία.

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Αλήθεια, Λουκᾶ, θὰ μοῦ κάμψει μιὰ χάρι.

Ο θ. ΛΟΥΚΑΣ — Λέγε.

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Πετάξου, καῦμένε, νὰ φροντίσῃς γιὰ τὰ εἰσιτήρια. Αὐτὸς δ ἔχεισαμένος δ περιβολάρης, τοῦ εἰπά πάρη στὰς Ἀθήνας γιὰ νὰ δώσῃ τὸ γράμμα στὸν δικηγόρο μου, νὰ περάσῃ νὰ πάρῃ τέσσερα εἰσιτήρια, γιὰ τὴν ἀποψινὴ παράστασι. Κι' αὐτὸς ἔτραβη τὸ ισιαστέον. Πάρε τέσσερες καλές θέσεις. Γιὰ σένα, τὴν Μίνα, τὴν Δδα Εὐγενίδη καὶ τὴν Ἰουλία.

Η Δις ΙΟΥΛΙΑ [νευρική]. — Γιὰ μένα δχι, θεῖε. Βαρουσμαί. Θὰ μείνω στὸ σπίτι.

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — «Α! τὸ ξέρεις πῶς κατήντησες ἀνυπόφορη, κάμποσο καιρό. Διάβολε, διάβολε. Δὲν τάκούω ἐγώ αὐτά. Λουκᾶ, θὰ πάρης τέσσερες θέσεις. Ποῦν ἀκούστηκε; «Καβαλλαρία» μὲ τὸν Ἀποστόλον! Θὰ ἔνε τρέλλα. Αμποτε νὰ μποροῦσα κ' ἐγὼ νὰ πήγαινα. Δὲν ἔχει, Ἰουλία. Σὲ διατάσσω νὰ πᾶς.

Η Δις ΙΟΥΛΙΑ [ἀποφασιστικά]. — «Αδικα, θεῖε μου. Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ. Άλλα τὸ εἰσιτήριο θὰ μείνη. Δὲν πηγαίνω πουθενά. Ο κόσμος μὲ πειράζει στὰ νεῦρα.

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Καὶ ἡ μουσική; «Εχεις ἀδικο. Διάβολε, διάβολε! Ο Σαούλ ένεραπεύθηκε....

Η Δις ΙΟΥΛΙΑ — Μὴ μὲ πειράζετε, θεῖε.

Ο θ. ΛΟΥΚΑΣ [ἀνυπόμονος]. — Λοιπὸν θὰ τελειώνωμε; Τοία η τέσσερα;

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — Τέσσερα.

Η Δις ΙΟΥΛΙΑ — «Οχι, θεῖε Λουκᾶ. Τοία, τοία.

Ο κ. ΒΑΡΔΑΣ — «Εστω. Τοία; Τοία. Πάρε χοήματα, Λουκᾶ. [Τοῦ δίδει μερικὰ χαρτονομίσματα. Ο θεῖος Λουκᾶς φεύγει].

ΣΚΗΝΗ III

Βάρδας, Ἰουλία, Αννα, ἔπειτα Παῦλος.

ΒΑΡΔΑΣ — Επὶ τέλους ἥθελα νὰ μιλήσωμε γι' αὐτὴ τὴν ὑπόθεσι. Πῶς....

ΙΟΥΛΙΑ — Εννοῶ, θεῖε μου, καὶ βρίσκω πῶς πρὸ τὸ πῆτε ἀκόμα, ἔχετε ἐντελῶς δίκαιο.

ΒΑΡΔΑΣ — Εέρεις πόσο ἀγαπῶ τὴ Μίνα. Λοιπὸν αὐτὴ δὲν εἶνε μία τύχη ποὺ ὀνειρεύομεν. «Άν βρέθηκα, ἀν βρίσκωμαι μιὰ στιγμὴ στὸ ἀπορχώητο, δὲν εἶνε λόγος νὰ θυσιάσω αὐτὸ τὸ κορίτο, ποὺ μόνο του δὲν ξέρει τί γυ-

ρεύει σήμερα. Δὲν σοῦ φαίνεται, υστερός ἀπὸ τὸ ἀνόητο ἔκεινο γράμμα του, ποὺ μοῦ ἔλεγε διτὶ ἡ Μίνα δὲν πρέπει νὰ μάθῃ τίποτε ἀπὸ τὴν δυστυχία μας καὶ μοῦ ζητοῦσε τὸ χέρι της, νὰ φύγουν μακριὰ ἀποδῶ, στὸ νησό τους κ' ἔνα σωρὸ ἀνοησίες, δὲν σοῦ φαίνεται λέω πώς ἔκαμα πολὺ καλὰ νὰ τοῦ γράψω διπλαὶ τοῦ ἔγραφα;

ΙΟΥΛΙΑ [χρύβουσσα κάποια εὐχαρίστησι]. — Δὲν θέλω νάνακατευθῶ, θεῖε μου, σᾶς εἶπα, ἀλλὰ εἶνε μία υπόθεσις ποὺ πρέπει νὰ τελειώνῃ.

*Ερχεται ἡ "Αννα

ΑΝΝΑ [πρὸς τὸν κ. Βάρδαν]. — Κύριε, ὁ κύριος Παῦλος ζητεῖ νὰ σᾶς ἰδῃ. Μὲ ρώτησε ἀνείσθε μόνος σας.

Ο Βάρδας καὶ ἡ Ιουλία ταφάσσονται,

ΒΑΡΔΑΣ — Διάβολε, διάβολε! Μεγάλη ἀνασθησία, ἀλήθεια! Ἀκούς ἐκεῖ.

ΙΟΥΛΙΑ — Τί περίεργα πράγματα. [Γελᾷ νευρικά].

ΒΑΡΒΑΣ [πρὸς τὴν Ιουλία]. — Χμ! Νὰ μὲ ἰδῃ. Τὶ ἔχομε νὰ μοιράσωμε πλέον; Ἀφοῦ τοῦ ἀρνηθῆκα. Ἀφοῦ... Ο κ. Παῦλος νὰ μὲ ἰδῃ. [Πρὸς τὴν "Ανναν"]. — Πές πώς δὲν μπορῶ νὰ δεχθῶ κανένα. Είμαι κακοδιάθετος. [Ἐνῷ φεύγει ἡ "Αννα"]. — "Αννα, στάσου, στάσου μιὰ στιγμή. [Πρὸς τὴν Ιουλία]. — Τί λές, Ιουλία, νὰ τὸν δεχθῶ; Βράχω μέσα μου. Θέλω νὰ τοῦ τὰ πῶ καθαρὰ καὶ ἔκαστερα, νὰ τελειώνῃ αὐτὴ ἡ δουλειά.

ΙΟΥΛΙΑ — Ξέρω κ' ἔγω, θεῖε μου, ἀν νομίζετε πώς δὲν θὰ ταραχθῆτε, πώς θάχετε τὴν δύναμι νὰ μιλήσετε δπως...

ΒΑΡΔΑΣ — Νὰ ταραχθῶ; Ἐγὼ νὰ ταραχθῶ; Νὰ δπισθοχωρήσω ἔγω, (Γελᾷ νευρικά) ἔγω;

ΙΟΥΛΙΑ — Τότε ἔγω σᾶς ἀφίνω μιὰ στιγμή.

ΒΑΡΔΑΣ [Ἐνῷ φεύγει ἡ Ιουλία]. — "Εννοια σου δὲν θαργήσωμε. Κοντὸς ψαλμός... Πρὸς τὴν "Αννα αὐτηρά". — Πές τοῦ κυρίου νὰ δρίση.

ΣΚΗΝΗ IV

Ο κ. Βάρδας, Παῦλος.

Ο κ. Βάρδας σηκώνεται καὶ περιμένει δροθιος, σκυμμένος, συκεντρόνει τὴ σκέψη του. Ο Παῦλος προχωρεῖ σιγά — σιγά στὸ προσκήνιο, γαλήνιος, χαιρετᾶ τὸν κ. Βάρδαν, χωρὶς κειφαφίαν.

ΠΑΥΛΟΣ. — Καλησπέρα, κύριε Βάρδα.

ΒΑΡΔΑΣ — Καλησπέρα, καλησπέρα. [Ως νὰ σκέπτεται μιὰ στιγμὴ ἀν πρέπη νὰ τοῦ πῇ νὰ καθίσῃ. Σὲ λίγο]. — Καθήστε.

ΠΑΥΛΟΣ — Σᾶς εὐχαριστῶ [περιμένει νὰ καθίσῃ ὁ κ. Βάρδας καὶ κάθεται κι' αὐτὸς. Μικρὴ σιωπὴ].
ΒΑΡΔΑΣ — Τὸ βέβαιον εἶνε πώς υστεραί ἀπὸ τὰ γράμματα ποὺ ἀνταλλάξαμε, δὲν σᾶς περίμενα ἔδω.

ΠΑΥΛΟΣ [αὐτηρά]. — Φθάνω πάντα δταν δὲν μὲ περιμένουν. Αὐτὸς εἶνε ἡ ἀλήθεια...

ΒΑΡΔΑΣ — "Ας μιλοῦμε πιὸ ἔκαστερα.

ΠΑΥΛΟΣ — Φθάνω πάντα δταν δὲν μὲ περιμένουν... [Ἐπίσημα. Κύριε Βάρδα, οἱ ἀπεσταλμένοι τῆς Μοίρας φθάνουν πάντα σὰν ἐμένα...].

ΒΑΡΔΑΣ — Νὰ μιλοῦμε πιὸ ἔκαστερα, εἶπα.

ΠΑΥΛΟΣ — Μιλῶ ἔκαστερα... Φθάνω πάντα δταν δὲν μὲ περιμένουν...

ΒΑΡΔΑΣ — 'Επὶ τέλους, τί θέλετε ἀπὸ μένα; Δὲν εἶνε ὥρα τώρα γιά...

ΠΑΥΛΟΣ — Εἶνε ἡ ὥρα, κύριε Βάρδα. Εἶνε ἡ ὥρα καὶ ἡ στιγμή. Δὲν βλέπετε λοιπὸν πώς εἶνε ἡ ὥρα; ...

ΒΑΡΔΑΣ — "Ας μιλοῦμε πιὸ ἔκαστερα. Μοῦ ζητήσατε τὸ χέρι τῆς Μίνας...

ΠΑΥΛΟΣ — Δὲν είμαι ἔγω ἀπὸ αὐτὸὺς ποὺ ζητοῦν χέρια. Ἐκεῖνο ποὺ ζητοῦσα ἔγω δὲν εἰσθε ἐσεῖς ποὺ τὸ δίνετε, κύριε Βάρδα, οὔτε ποὺ μπορεῖτε νὰ τὸ ἀρνηθῆτε. Ἐκεῖνο ποὺ ζητοῦσα τὸ πήρα. Ζητοῦσα μιὰ ψυχή...

ΒΑΡΔΑΣ — Μοῦ ζητήσατε τὸ χέρι τῆς Μίνας

ΠΑΙΛΟΣ — Σᾶς ἐπρόσφερα τὸ χέρι μου, κύριε Βάρδα. Σᾶς εἶπα: Δῶστε μου τὸ δικό σας. "Ας ἐνώσωμε τὰ χέρια μας γύρω ἀπὸ ἐνα πλᾶσμα ποὺ δὲν πρέπει νὰ τὸ ἀγγίξῃ ἡ δυστυχία. Γύρω ἀπὸ ἐνα πλᾶσμα ποὺ τὸ ἀγαπᾶτε ἐσεῖς σὰν πατέρας κ' ἔγω, ἔγω...

ΒΑΡΔΑΣ [συγκινημένος]. — Δὲν βλέπω τί μποροῦμε. Δὲν βλέπω τί μπορεῖτε νὰ κάμετε σεῖς. Αὐτὸς δὲν βλέπω καὶ γι' αὐτὸς ἀρνοῦμαι. Αὐτό, αὐτό, αὐτό. Αὐτὸς δὲ βλέπω. Ἡ ἀγάπη δὲ φθάνει.

ΠΑΥΛΟΣ — Δὲν φθάν' ἡ ἀγάπη; Ἐννοεῖτε τί λέτε, κύριε Βάρδα;

ΒΑΡΔΑΣ [μελαγχολικά]. — Δὲν φθάνει ἡ ἀγάπη. Μακάρι ἀν ἔφθανε! Εἶνε τόση ἔδω μέσα. [φέρνει τὸ χέρι στὸ στήθος].

ΠΑΥΛΟΣ — Δὲν φθάν' ἡ ἀγάπη, κύριε Βάρδα; Ἡ ἀγάπη ἔπλασε τοὺς κόσμους καὶ τοὺς κυβερνᾶ.

ΒΑΡΔΑΣ — Δὲν φθάν' ἡ ἀγάπη, δὲν φθάν' ἡ ἀγάπη.

ΠΑΥΛΟΣ — Αγαπᾶτε τὴν κόρη σας, κύριε Βάρδα;

ΒΑΡΔΑΣ [μὲ παραφοράν]. — "Ηρθατε νάστειευ-

θῆτε ἔδω πέρα, κύριε;... Δὲν ἔδιαλέξατε τὴ στιγμή.

ΠΑΥΛΟΣ — Κύριε Βάρδα, δὲν ἀγαπᾶτε τὴν Μίνα.

ΒΑΡΔΑΣ — Προσέξετε στὰ λόγια σας [σηκώνεται δροθιος].

ΠΑΥΛΟΣ [σηκωμένος]. — Κύριε Βάρδα, τὰ λόγια μου δὲν εἶνε τὰ λόγια ἐκείνων ποὺ ζητοῦν τὸ χέρι μιᾶς κόρης ἀπὸ τὴν ἔξουσία ἐνὸς πατέρα. Ἐνα μεγάλο δικαίωμα μὲ φέρνει κ' ἔνα μεγάλο καθῆκον. Ἀκούσατε, κύριε Βάρδα; Ἐνα μεγάλο καθῆκον. Τὸ σπίτι σας γκρεμίζεται, καὶ ἡ Μίνα δὲν πρέπει νὰ βρεθῇ κάτω ἀπὸ τὰ ἔρειπια του.

ΒΑΡΔΑΣ [συγκινημένος]. — Εγὼ είμαι ὁ πατέρας, κ' ἐσεῖς, ἔνας ξένος, ἔρχεσθε νὰ μοῦ διδάξετε τὴν ἀγάπη γιὰ τὸ παιδί μου;

ΠΑΥΛΟΣ — Ο πατέρας... Κ' ἔγὼ ἔνας ξένος. Ἐνας ξένος καὶ σᾶς ωτῶ: Τί κάματε; Κλάψατε ἐσεῖς γιὰ τὴ Μίνα μὲ τὰ δάκρυα τοῦ ξένους; Τὸ πρόσωπό σας θὰ είχε καη ἀπὸ τὴ φλόγα τους. Κυττάξτε ταῦλάκια τους στὸ δικό μου. [Ο Βάρδας πέφτει στὸ κάθισμά του καὶ κρατεῖ τὸ κεφάλι σκυμμένο καταγῆς θλιβερά]. Σᾶς ωτάει ὁ ξένος: Ξεχάσατε ἐσεῖς τὴν εἰρήνη τοῦ ὕπνου μέσα στὶς ἀτέλειωτες νύχτες; Ἐγὼ ἔπλασα τὸ σκοτάδι τους μὲ τὴ θλίψι μου. Κ' ἔγινε Κόλασις. "Ἐνας ξένος καὶ σᾶς ωτῶ...

ΒΑΡΔΑΣ — Παύσετε, κύριε Μάρθα, παύσετε, γιὰ δόνομα τοῦ Θεοῦ!

ΠΑΥΛΟΣ — "Ἐνας ξένος καὶ σᾶς ωτῶ: Τί μπορεῖτε νὰ κάνετε γιὰ τὴν ἀγάπη σας; Πέστε μου τί μπορεῖτε νὰ κάνετε, γιὰ νὰ γίνη ἡ δυστυχία σας μπροστά στὴ δική μου σὰν παιχνίδι μικροῦ παιδιοῦ μπροστά στὸν ἀγῶνα ἐνὸς γίγαντα! Ἐγὼ είμαι ὁ ξένος καὶ σᾶς ωτῶ.

ΒΑΡΔΑΣ — Φτάνει ἡ γλῶσσα σας κ' ἡ αὐθάδεια σας.

ΠΑΥΛΟΣ — Τὸ σπίτι σας γκρεμίζεται, κύριε Βάρδα. "Ἐνα πτῶμα εἶνε μέσα στὰ ἔρειπια του παραμορφωμένο. Κυττάξτε. Εἶνε ἡ Μίνα σας.

ΒΑΡΔΑΣ [ξεαλλος]. — Τί θέλετε νὰ κάμω;

ΠΑΥΛΟΣ — Νὰ βρήτε φτερὰ ἀγγέλου καὶ νὰ τὴν πάρετε ψηλά, μακριά, πρὸς τὴν ἀγγίξῃ ἡ δυστυχία. Ἡ δυστυχία ἀσχημίζει, ἡ δυστυχία ἀτιμάζει, ἡ δυστυχία ταπεινόνει, κύριε Βάρδα. Σῶστε τὴ Μίνα, σῶστε τὴν κόρη σας. Εἴμις ξένος καὶ σᾶς μιλῶ...

ΒΑΡΔΑΣ [ξεαλλος]. — Τί θέλετε νὰ κάμω σᾶς εἶπα. Δὲν μπορῶ νὰ κάμω τίποτε.

ΠΑΥΛΟΣ — 'Εγὼ μπορῶ.

ΒΑΡΔΑΣ [θλιβερά]. — "Η ἀγάπη δὲν φθάνει.

ΠΑΥΛΟΣ — "Η ἀγάπη φθάνει.

ΒΑΡΔΑΣ — Φαντασίες ἔρωτευμένων.

ΠΑΥΛΟΣ — Κύριε Βάρδα, ὁ ξένος σᾶς μιλεῖ. Κύριε Βάρδα, δὲν ἀγαπᾶτε τὴν κόρη σας.

ΒΑΡΔΑΣ [τινάζεται ἀπάνω]. — "Αρκετὰ πλέον. "Αρκετὰ σᾶς ἀνέχθηκα. "Ηρθατε νὰ μὲ ταράξετε ἔδω. Πηγαίνετε, ἀφίστε με ἵσυχο. Δὲν εἶνε ἡ ὥρα...

ΠΑΥΛΟΣ [ἐπισήμως]. — Εἶνε ἡ ὥρα καὶ εἶνε ἡ στιγμή. Εἶνε ἡ τελευταία στιγμὴ φεύγει].

Προστρέχουν ἡ Ιουλία καὶ ἡ Αννα καὶ ὁ θεῖος Λουκᾶς.

ΣΚΗΝΗ V

Οι ἀνωτέρω.

ΒΑΡΔΑΣ — Μὲ τάραξε αὐτὸς ὁ ἀθλιος. Μοῦ ἔφερε τὸ αἷμα στὸ κεφάλι.

ΙΟΥΛΙΑ — Τί τρέχει, θεῖε μου, τί τρέχει;

Ο Θ. ΛΟΥΚΑΣ — Μὰ τί συμβαίνει πάλι; Τί σπίτι Θεέ μου, τί σπίτι!

ΑΝΝΑ — Χριστὲ καὶ Παναγιά.

Τὸν περικυκλώνουν.

ΒΑΡΔΑΣ — Μὲ τάραξε. Μοῦφερε τὸ αἷμα στὸ κεφάλι. Νὰ πάω νὰ πέσω. Νὰ πέσω στὸ κρεβάτι μου. Ιουλία, δῶσε μου τὸ μπράτσο σου.

Τοῦ δίνει τὸ μπράτσο της καὶ φεύγουν.

ΣΚΗΝΗ VI

Θ. Λουκᾶς, "Αννα

ΑΝΝΑ — Χριστὲ καὶ Παναγιά. Τί ἥτανε πάλι αὐτά;

Θ. ΛΟΥΚΑΣ — Δὲν κατάλαβες; Ο Παῦλος υστεραί ἀπὸ τὰ γράμμα ποὺ τούγραψε ὁ προκομένος, λέγοντάς του πώς δὲν ἔννοει νὰ δώσῃ τὴν κόρη του σ' ἔνα ἀνθρωπο κωρίς περιουσία, ἀποφάσισε νὰ κάμη μιὰ τελευταία δοκιμή, νὰ τὴν ζητήσῃ μοναχός του.

ΑΝΝΑ — Μὰ τώρα, κύριε Λουκᾶ, ποὺ τάχομε δῆλα ἔτοιμα νὰ φύγουν, μίαν ὥρα γλιγωρότερα; Τί ἀνάγκη ἥτανε;

Θ. ΛΟΥΚΑΣ — "Ἔτοι γιὰ τὴ συνείδησί του. "Ἐπειτα τί ἔχει νὰ κάμη. "Αμα τοῦ ἀρνηθῆ, τὴν πάρετε ψηλά, μακριά, πρὸς τὴν ἀγγίξῃ ἡ δυστυχία. Η δυστυχία ἀσχημίζει, ἡ δυστυχία ταπεινόνει, κύριε Βάρδα. Σῶστε τὴ Μίνα, σῶστε τὴν κόρη σας. Εἴμις ξένος καὶ σᾶς μιλῶ...

ΒΑΡΔΑΣ [ξεαλλος]. — Τί θέλετε νὰ κάμω σᾶς εἶπα. Δὲν μπορῶ νὰ κάμω τίποτε.

ΠΑΥΛΟΣ — 'Εγὼ μπορῶ.

ΒΑΡΔΑΣ [θλιβερά]. — "Η ἀγάπη δὲν φθάνει.

ANNA — Κ' ἔγω καλὲ ξαφνίσθηκα. Τί ἦτανε αὐτό; Δὲν μοῦ λέτε; Θὰ πάγη τώρα νὰ τὸ πῆ τῆς Μίνας δὲ κ. Παῦλος δέξω στὴν πλατεῖα που εἶναι μὲ τοὺς Εὐγενίδηδες;

Ο. ΛΟΥΚΑΣ — Δὲν πιστεύω. "Η Μίνα θάρη ἀργά. Θὰ τὴ φέψουν οἱ Εὐγενίδηδες. Καὶ θὰ τὸν περιμένη ἔδω στὸν κῆπο νὰ μάθῃ τὸ ἀποτέλεσμα. "Εσὺ φρόντισε νὰ τᾶξῃς δλα ἔτοιμα.

ANNA — "Ολα ἔτοιμα τὰ ἔχω, κύριε Λουκᾶ. Πάω νὰ κατεβάσω καὶ τὴ μικρὴ βαλίτσα νὰ τάχω πρόχειρα.

Φεύγει.

ΣΚΗΝΗ VII

Ο. Λουκᾶς, "Αννα.

Ο. ΛΟΥΚΑΣ [μόνος του]. — Εἰμαι καθ' δλοκληρίαν σύμφωνος. Νὰ τὴν πάρῃ μιὰ ὁρα ἀρχίτερα νὰ φύγῃ. Νὰ μὴν ἀργοῦν. Αὐτὸ τὸ κορίτσι θὰ πενθάνῃ. Εἶναι ἔνας μῆνας τώρα που οὔτε τρώει, οὔτε κοιμᾶται. "Εγίνε σὰν τὸ ἀγιοκέρι. 'Ως ποῦ θὰ πάγη τέλος πάντων αὐτὴ ή ἴστορία;

ANNA [ζειτορέφουσα]. — Κύριε Λουκᾶ, δὲν θὰ ληφτεῖ νὰ δειπνήσετε;

Ο. ΛΟΥΚΑΣ [ξερά]. — Εὐχαριστῶ, εὐχαριστῶ. Πές τους πῶς τους εὐχαριστῶ. Δὲν ἔχω δρεῖ. Εὐχαριστῶ.

"Η "Αννα κάνει νὰ φύγῃ.

"Ακουσε ἔδω "Αννα. [Σιγά]. — Εἶνε δλα ἔτοιμα;

ANNA [πλησιάζουσα ἐμπιστευτικά]. — Εγὼ ἔχω ἔτοιμάσει δλα τὰ πράγματα τῆς κ. Μίνας, δὲ τι χρειάζεται νὰ πάρῃ μαζί της. Δὲν ἔρω μόνο τὶ ὡρα θὰ πλαγιάσῃ δ κύριος. K' ἔπειτα αὐτὴ ἔκει ποὺ κάθεται ὡς τὴ μιὰ καὶ διαβάζει. "Υπνος δὲν τῆς κολλάει. Θάρογήσῃ ή κ. Μίνα;

Ο. ΛΟΥΚΑΣ — Ξέρω κ' ἔγω, δὲν πιστεύω, "Ακουσα νὰ λέη πῶς δὲν θέλει νὰ ἴδῃ τὸν πατέρα της, σήμερα τὸ βράδι. Φοβᾶται μήπως ταραχθῇ, μήπως μετανοήσῃ. "Ακουσε, "Αννα.

ANNA — Όρίστε, Κύριε.

Ο. ΛΟΥΚΑΣ — Τρῶνε μόνοι τους;

ANNA — Μόνοι τους.

Ο. ΛΟΥΚΑΣ — Φαντάζομαι.

ANNA — Τοῦ φούσκωσε τὸ κεφάλι.

Ο. ΛΟΥΚΑΣ — Πρόσεξε μήν πῆς τίποτε ἀπ' αὐτὰ εἰς τὴν κυρίαν Μίνα, δταν γυρίσῃ.

ANNA — "Εννοια σας, Κύριε

'Ακούεται κουδούνισμα ἀπὸ μακριά.

Μὲ φωνάζουν, κ. Λουκᾶ, φεύγω.

Ο. ΛΟΥΚΑΣ [μόνος]. — Τί ἄνθρωπος, τί ἄνθρωπος! Γυρίζει τὸ κεφάλι του σὰ σβοῦρα. Στρατιώτης! σοῦ λέει. Χτυπάει τὸ πόδι του. 'Εμπρόδες μάρος! "Οποιος δὲν τὸν ξέρει νομίζει πῶς ἔχει νὰ κάμη μὲ τὸν Μακ-Μαών. "Ε! λοιπόν. "Ενα παιδὶ μπορεῖ νὰ τοῦ γυρίσῃ τὸ κεφάλι του. Τὰ ἴδια μὲ τὸν Μάρθα. «Λαμπρός νέος, τὸν ἀγαπᾶ, μοῦ ἀρέσει δ Μάρθας». "Ενα λόγο τοῦ εἶπαν; Τὴν ἄλλη μέρα ἄλλαξε φύλλο: «Ο Μάρθας; "Ενα χαμένο κορμί...»

ΣΚΗΝΗ VIII

Ο. Λουκᾶς, Παναγιώτης.

"Απὸ τὴ θύρα τοῦ κήπου μπαίνει δ Παναγιώτης.

Ο. ΛΟΥΚΑΣ — Καλῶς ὁδίσεις. "Εχεις νάκούσης πάλι τῆς χρονιᾶς σου. Σὲ περιμένει τρεῖς ώρες. Τρέχα τὸ καλὸ ποὺ σοῦ θέλω.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ [ένω προχωρεῖ, κοντοστεκόμενος]. — Τί φταιώ ἔγω; Πήγα ως τὴν Κηφισία γιὰ νάρβω τὸν κ. δικηγόρο. "Ωστε νὰ μοῦ κάμη τὸ γράμμα, ἔχασα κ' ἔνα τραῖνο. «Πάρε τὸ γράμμα μοῦ λέει κι' αὔριο κατεβαίνω δ ἴδιος. . .»

Ο. ΛΟΥΚΑΣ — Τρέχα, τρέχα, τὸ καλὸ ποὺ σοῦ θέλω.

"Ο Παναγιώτης ἀπομαρύνεται.

"Ο. Λουκᾶς ξαπλώνεται στὴν καρέκλα σιγαλά σὰν νὰ οκέπεται.

"Η Μίνα ἀργεῖ. 'Αγκαλὰ εἶπε πῶς δὲν θέλει νὰ ἴδῃ σήμερα τὸν πατέρα της. Φοβᾶται νὰ μὴ συγκινηθῇ, νὰ μὴν προδοθῇ, νὰ μὴ μετανοήσῃ. "Εχει δίκαιο. Δὲν εἶναι καὶ μικρὸ πρᾶγμα. Χρειάζεται θάρρος. Θὰ πῆς καλὸ ἥτανε νὰ περιμένει λίγο, μήπως καὶ τὰ πράγματα γυρίσουν, μήπως αὐτὸς δ γέρος ἄλλαξε κεφάλι. 'Αλλὰ δ Μάρθας πάλι τὸ ἔβαλε ζήτημα. "Η σήμερα η ποτέ. «"Ακουσ" ἔδω, θεῖε Λουκᾶ, μοῦ λέει. "Η Μίνα δὲν πρέπει νὰ βρεθῇ μέσα στὴν καταστροφή. Δὲν πρέπει νὰ πῆς τὸ ποτῆρι αὐτό. Εἶνε μερικὰ δηλητήρια, χειρότερο ἀπ' αὐτὰ ποὺ σκοτώνουν. Τάπτοτελέσματά τους μένουν σὲ δλη τὴ ζωή». Τί ὡραῖα ποὺ τὰ λέει αὐτὸς δ Μάρθας! Τί ἄλλο ἔλεγε; Ποῦ νὰ τὰ ξαναπῆς τὰ λόγια του; «Ταπεινόνουν τὴ ψυχή, ἔλεγε, καὶ τὴν ἀσχημίζουν, γιὰ πάντα». Ναί, κάτι τέτοιο ἔλεγε, μὰ πιὸ ὅμορφα ἀκόμα. «"Η ψυχὴ εἶναι ἔνα ντελικάτο πρᾶγμα, ἐπρόσθεσε. Πολὺ ντελικάτο. Τὸ τίποτε μπορεῖ νὰ τὴ χαλάσῃ. "Ενα χωδμα ποὺ κόβει, ποὺ ξεθωριάζει. K' ἔπειτα πάει. Πάει γιὰ πάντα». Μὰ τὶ ὡραῖα ποὺ τὰ λέει αὐτὸς τὸ παιδί. "Εγὼ ισχειμέμαι ἀπ' τὰ γείλια του. Καὶ μ' ἀγαπάει. Μοῦ τὸ εἶπε

χλιες φορές: «Σ' ἀγαπῶ, θεῖε Λουκᾶ, γιατὶ είσαι ἀνθρωπος ἀθώος καὶ ἀγνός. Δὲν ἔχεις πονηρία μέσα σου». Τὸ καῦμένο τὸ παιδί. "Η Μίνα θὰ ζήσῃ εὐτυχισμένη κοντά του. Βάζω τὸ χέρι μου στὸ Εὐαγγέλιο.

ΣΚΗΝΗ IX

Ο. Λουκᾶς, Παναγιώτης.

Κατεβαίνει τρεκλίζων δ Παναγιώτης κωρίς νὰ ίδῃ τὸν Θ. Λουκᾶ.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ — 'Απὸ τὸ ἔνα μοῦ μπαίνουν [δείχνει τὸ ἔνα του αὐτῆ] κι' ἀπὸ τὸ ἄλλο μοῦ βγαίνουν. [Μιμεῖται τὴν φωνὴν τοῦ κ. Βάρδα] 'Ανασθήτη ζῶν! [ἔξακολονθεὶ χαμηλότερο] Τὸν πιάσανε τὰ δαιμόνιά του πάλι. Σήκωσε καὶ τὸ μαχαίρι νὰ μοῦ τὸ πετάξῃ στὸ κεφάλι. Μὰ τοῦ ξροῖξα μιὰ ἀγριοματιά. [Στραβοκυντάζει]. Ξέρω γ' ώς τὸ περιόδομο είχε μέσα αὐτὸ τὸ γράμμα; [Μιμεῖται πάλι τὴν φωνὴν τοῦ κ. Βάρδα]. Κτήνος. "Ενα γράμμα ἔκει, ποὺ τὸ περιμένω σὰν καὶ τὶ, νὰ τὸ σέρνης μέσα στὶς ταβέρνες. [Ξαπάρονται τὸ υφός του τραυλίων]. "Ενα γράμμα! λές καὶ ήτανε τ' "Άγια Μυστήρια. [Γυρίζει σκοντάφοντας καὶ μουντάνει κατὰ τὸ σπίτι. Ενῷ γυρίζει βλέπει ξεφρνα τὸν θεῖον Λουκᾶν]... Μπᾶ, ἐδῶ είσαι, κύριε Λουκᾶ; Μὲ συμπαθᾶς πολύ. Δὲν ο' ἐστοχάσθηκα. Μὲ συμπαθᾶς. Μ' ἔπιασε κι' ἐμένα τὸ μπονρίνι μου. Δὲν εἶνε τίποια. Περαστικά. [Φέρνει τὸ χέρι στὸ μέτωπο, σὰν νὰ χαρετᾷ στρατιωτικά. Γλυκά]. Μὲ συμπαθᾶς κύριε Λουκᾶ.

Ο. ΛΟΥΚΑΣ [ἀπαθῶς]. — Πάλι στὰ πράματα είσαι, Παναγιώτη. [Μόνος του] Καλὰ μαντάτα θὰ είχε ἀπὸ τὸν δικηγόρο του. Φαντάζομαι [ἀναστενάζει].

Πρὸς τὸν Παναγιώτη, ποὺ στέκεται ἀκόμη μὲ τὸ χέρι στὸ μέτωπο, σὰν νὰ μὴν ἀκούσει.

Στὰ πράματα είσαι πάλι, είπα. Πήγαινε νὰ κοιμηθῆς.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ — "Οχι, μὰ τὸν ἄγιο 'Ιησοῦ Χριστό. Νὰ σὲ χαρῶ, κύριε Λουκᾶ μου. "Ετσι νὰ μοῦ ζήσῃς, σταλιὰ δὲν ἔβαλα στὸ στόμα μου. Σταλιά, μὰ τὴν ήμέρα ποὺ εἶνε σήμερα. "Ετσι, καλὴ καρδιά, κύριε Λουκᾶ μου, καλὴ καρδιά. Καληγύτα σας [κάνει υποκλίσεις], καληγύτα σας, κύριε Λουκᾶ. Νὰ σᾶς σηκώσω τὸ βάρος, καληγύτα σας.

Ο. ΛΟΥΚΑΣ — Καληγύτα, καληγύτα.

Φεύγει δ Παναγιώτης. 'Απὸ τὸ ἄλλο μέρος ἀποσύρεται δ θεῖος Λουκᾶς, ἐνῷ ἀκούεται ἔνα ἐλαφρό κουδούνισμα καὶ η "Αννα τρέχει νάνοιξῃ τὴν αὐλόπορτα.

ΣΚΗΝΗ X

"Αννα καὶ Μίνα.

"Ενῷ προχωροῦν πρὸς τὸ προσκήνιον.

MINA [δειλή]. — 'Εκοιμήθηκαν δλοι, "Αννα;

ANNA — "Ο κύριος έχει κάμποση δρα. "Η Δις Τουλία τώρα δτι ἐπῆγε. "Έχει φῶς στὶν κάμπαρά της.

MINA — "Ο πατέρας εἶνε καλά, "Αννα;

ANNA — Πολὺ καλά, κυρία.

MINA — 'Ερωτησε γιὰ μένα;

ANNA — Σᾶς ἐπερίμενε. "Υπόθεσε πῶς θάρ-

γήσετε καὶ πῆγε νὰ κοιμηθῆς.

MINA [βγάζει τὸ δρολόγι της καὶ τὸ ξαναδάσει].

— Τί ἀνόητη, δὲν ἐκύτταξα τί δρα εἶνε. [Ξανα-

βγάζει τὸ δρολόγι της]. — Σὲ λίγο... "Αχ. Θεέ μου.

Καὶ τί νὰ τοῦ εἴπεται τάχα δ πατέρας;

ANNA — Μήν κάνετε έτσι, κυρία Μίνα.

MINA — Νὰ ηξερες πῶς φοβοῦμαι, καῦμένη.

"Αννα. Δὲν ξέρω οὔτε τί κάνω, οὔτε τί λέω.

ANNA — Μήν κάνετε έτσι, κυρία. "Εννοια σας. "Εγὼ έχω τὸν νοῦ μου. "Ολα θὰ πάνε καλά.

MINA — "Αχ, καῦμένη "Αννα. "Αν ήμποροῦσε νὰ γίνη ἀλλιῶς.

ANNA — Μὴ δειλιάζετε, κυρία.

MINA — "Ο καῦμένος δ παπάκης. "Αχ! Θεέ μου.

ANNA — "Εννοια σας, κυρία. Τοῦ μπαμπᾶ

σας θὰ τοῦ περάσῃ γλίγωρα. Σὲ λίγες ήμέρες

θὰ είσθε δλοι μαζί. "Εγώ πάω, κυρία, νὰ φέω μιὰ ματιά.

ANNA — "Εννοια φεύγει πρὸς τὸ σπίτι.

ΣΚΗΝΗ XI

"Η Μίνα μόνη της.

MINA — "Ο Παῦλος σὲ λίγο θὰ ἔλθῃ. Τί

νὰ τοῦ εἴπεται τάχα δ μπαμπᾶς; "Αλήθεια, ξέ-

χασα νὰ φωτήσω τὴν "Αννα. "Ισως θὰ ηξερε.

Τί ησυχία, Θεέ μου.

Κάθεται σ' ἔνα μπάγκο. "Ακούνται ηχοι κιθάρας ποὺ ξεφαλούσθουν σὰ μακρυνὴ υπόκρουσι σ' δλον τὸν μονόλογο τῆς Μίνας.

Μὰ τὶ εἶνε; ἀκούνται. Μία κιθάρα κλαίει μακριά. Πῶς κλαίει, πῶς κλαίει η κιθάρα!

[Κυττάζει γύρω της]. Τί ησυχία! "Ολα κοιμοῦνται γύρω τόσο γλυκά, τόσο ειδηγητικά. "Ολα κοιμοῦνται. Τὰ φύλλα, τὰ λουλούδια, η χλόη.

Γιατὶ νὰ μὴ κοιμοῦνται; Καθετὶ σφίγγει τὴν ἀγάπη του σιμά του καὶ κοιμᾶται κι' ὀνειρεύεται. [Κυττάζει φηλά]. Πόσα ἀστρα, πόσα ἀστρα

Μονάχη. Ποτὲ δὲν ἔνοιωσα τόσο τὴ μοναξιά μου. Μοῦ κάνει φόβο. Θέλω νὰ ξυπνήσω τὰ λουλούδια, τὰ φύλλα, τὴ χλόη, θέλω νὰ τὰ ξυπνήσω γιὰ συντροφιά μου. Νὰ τοὺς πῶ τὰ μυστικά μου... Μιὰ φορὰ ἔφρανε ὅλα τὰ μυστικά μου, τὰ λουλούδια. Κάθε λουλούδι ἔκρυψε ἀπὸ ἔνα μέσα στὰ φύλλα του. Κ' ἔλεγα στὰ τριαντάφυλλα: Κρύψε, κρύψε το καλὰ τῷραπο τὸ μυστικό μου, μέσα στὴν καρδιά σου, κρύψε το καὶ μὴν τὸ πῆς μηδὲ στὴν ἀσπροπεταλούδα. Καὶ τώρα. Καὶ τώρα ἔχω ἔνα μεγάλο μυστικὸ καὶ κοκκινίζω νὰ τὸ πῶ καὶ στὰ λουλούδια. Κ' εἶνε βαθειὰ μὲ στὴν καρδιά μου. Κ' εἶνε ἡ καρδιά μου σὰν τριαντάφυλλο κλειστό. Καὶ τῆς λέω: Κρύψε το, κρύψε το καλὰ τὸ μυστικό μου καὶ μὴν τὸ πῆς μηδὲ... καὶ πές το στὴν ἀσπροπεταλούδα, τῆς ἀγάπης μου. "Αχ! Παῦλο μου, πῶς ἀργεῖς.

"Ἐνῷ ἡ Μίνα βρίσκεται σ' ἔκστασι, δὲν Παῦλος προχωρεῖ ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ κήπου χωρὶς νὰ τὸν ἀντιληφθῇ ἡ Μίνα. Στέκεται μᾶς στιγμὴ καὶ τὴν κυττάζει.

ΣΚΗΝΗ XII

Παῦλος, Μίνα.

ΠΑΥΛΟΣ [μόνος του]. — Τί στιγμή, ἀλήθεια! Νὰ κάνῃ κανένας τῶραιότερο ἔργο τῆς ζωῆς του μὲ τὸν τρόμο τοῦ κλέφτη. Κλέφτης. Μήπως δὲν εἴμαι; Ερχομαι νὰ κλέψω τὴν εὐτυχία ἀπὸ τὰ χέρια τῆς δυστυχίας. [Πρὸς τὴν Μίνα]. Μίνα, Μίνα μου...

Ξαφνίζεται ἡ Μίνα καὶ τινάζεται ἀπάνω. "Η Μίνα, κάνει νὰ προχωρήσῃ ἀπάνω του, μᾶς στέκεται, ἀκουμπᾷ σ' ἓνα δενδρὸ μ', ἔνα σιωπὴλό λυγμό. "Ο Παῦλος προχωρεῖ καὶ τὴν ἀγκαλιάζει. Ἀκούεται πάλι ἡ κιθάρα. Μένουν ὀγκαλιασμένοι λίγα δευτερόλεπτα.

ΠΑΥΛΟΣ — "Ολα σου τὰ δάκρυα κατέβηκαν στὴν καρδιά μου. Κ' ἔνας κῆπος ἄνθισε μέσα μου, Μίνα.

ΜΙΝΑ — Παῦλο μου, Παῦλο. [Συνερχομένη] Λοιπόν;

ΠΑΥΛΟΣ — Ετελείωσε. Πρέπει νὰ φύγωμε.

ΜΙΝΑ [διπισθοχωρεῖ λιγάκι]. — Παῦλο, σὲ φοβοῦμαι. [Τοῦ σφίγγει τὰ χέρια νευρικά] Μοῦ κάνεις φόβο, Παῦλο μου. "Αχ! Θέέ μου. Φύγε Παῦλο, ἀν μ' ἀγαπᾶς, φύγε. Σὲ φοβοῦμαι.

ΠΑΥΛΟΣ — Εἰσαι ἀνόητη, Μίνα. [Τὴν τραβᾷ κοντά του] Τρέμεις.

ΜΙΝΑ — Ἀφίστε με, κύριε Παῦλο, ἀφίστε με νὰ φύγω. Τί εἶνε αὐτὸ ποὺ κάνω; Τί ἔκαμα; Ἀφίστε με νὰ φύγω.

ΠΑΥΛΟΣ — Μίνα, παιδί μου, τί εἶνε αὐτὰ ποὺ λές; Εἰσαι νευρική...

ΜΙΝΑ [σηκώνει ἔξαφνα τὰ μάτια τῆς καὶ κυττάζει. Σὰν ἔνας σπασμὸς νευρικὸς συστέλλει τὸ σῶμα της.— Κύριε Παῦλο! "Αχ! Παῦλο μου. Τί σου εἶπα; Μὲ συγχωρεῖς δὲν ἔρω τί λέω. Δὲν ἔρω τί θέλω. "Αχ! Θέέ μου. Νὰ πέθαινα.

ΠΑΥΛΟΣ [ἀστηρά]. — Εἰσαι ἀνόητη, Μίνα. Κάθισε λιγάκι. Ἐσὺ τρέμεις ὀλόκληρη. [Τὴν καθίζει κοντά του. Περνᾷ τὸ χέρι του γύρω ἀπὸ τὸ λαιμό της. "Ἐνας λυγμὸς πιάνει τὴν Μίνα. Φέρνει τὸ μαντύλι στὰ μάτια της. "Ο Παῦλος τῆς χαϊδεύει τὸ κεφάλι]. 'Ανόητο κορίτσι.

ΜΙΝΑ — Δὲν ἔρω, Παῦλο. Φοβοῦμαι. Ἡ καρδιά μου τρέμει. Πῶς τρέμεις ἡ καρδιά μου.

ΠΑΥΛΟΣ [τὴν καθησυχάζει. Μὲ τόνο γελαστοῦ]. — Φοβᾶσαι; Τί; "Ολα εἶνε τόσο ησυχα γύρω μας. "Ολοι κοιμοῦνται. Ψυχὴ δὲν ἀνασάινει. Σὲ λίγο θὰ εῖμαστε μακρινά. Τὸ φεγγάρι θὰ φωτίζῃ τὸ δρόμο μας. Θὰ σ' ἔχω στὴν ἀγκαλιά μου. Θὰ εἴμαι δικός σου. [Τὴς σφίγγει τὸ χέρι] "Ελα! γίνου γενναία. Φοβᾶσαι τί;

ΜΙΝΑ [τὸν κυττάζει τρομαγμένη]. — Φοβοῦμαι. Σὲ φοβοῦμαι, Παῦλο. "Αχ! πῶς ντρέπομαι ποὺ λέω τέτοια λόγια. [Κρύψει τὸ πρόσωπό της στὰ χέρια]. Παῦλο, ἔσένα φοβοῦμαι. Σὲ φοβοῦμαι καὶ σ' ἀγαπῶ.

ΠΑΥΛΟΣ [σοβαρά]. — Μίνα, Αὔριο θὰ γελᾶς μ', αὐτοὺς τοὺς φόβους. Γίνου γενναία. Ἡ ὥρα δὲν μᾶς περιμένει. Εἶνε ἐπικίνδυνο νὰ μένωμε ἔδω. Πρέπει νὰ φύγωμε. Τὸ ἀμάξι θὰ περιμένῃ στὴ γωνία τοῦ κήπου. Σήκω. Σκεπάσου καλά. Μήπως κρυώνεις; [Τὴν τυλίγει μὲ τὴν ἐσάρπα].

ΜΙΝΑ [Παίρνει θάρρος]. — "Α! ναί, Παῦλο μου. Είμαι γελοία. Τὸ καταλαβαίνω. Μή μὲ περιπατήσης. [Ξετυλίγει τὴν ἐσάρπα της]. Οὐφ! τὸ αἷμα μοῦ ἔρχεται στὸ πρόσωπο. Κρυόνω καὶ ζεσταίνομαι. Τὰ μάγουλά μου εἶνε φωτιά [φέρνει τὴν παλάμη στὰ μάγουλα]. Οὐφ! πῶς καίω. Πρέπει νὰ πηγαίνωμε. "Ε! Δὲν εἴπες ἔτσι; Παῦλο μου. Σὲ ὑπακούω, πές μου τί θέλεις νὰ κάμω.

ΠΑΥΛΟΣ [Πιάνει τὸ κεφάλι της μὲ τὰ δύο χέρια καὶ τὴν φιλεῖ στὸ μέτωπο]. — Μίνα μου. Σ' εὐχαριστῶ.

ΜΙΝΑ [μὲ τόνο χαριτολογίας]. — Μ' ἀγαπᾶς ἔτσι περισσότερο, Παῦλο;... "Ας μποροῦσα νὰ εἰμαι πάντα γενναία...

ΠΑΥΛΟΣ — "Ας μποροῦσες νὰ ἥσουν πάντα δειλή. Ποτὲ δὲν εἶδα ὁμορφότερη τὴ δειλία. [Τὴν κυττάζει στὰ μάτια]. Κ' γενναιότης ποτὲ δὲν ἔλαμψε λαμπρότερα. "Ω! ἀς ἥσουν πάντα γενναία. "Ας ἥσουν πάντα δειλή καὶ πάντα γενναία... [Τὴν φιλεῖ].

ΜΙΝΑ — Παῦλο, μ' ἔφιλησες ἀλλη φορά; ΠΑΥΛΟΣ — Χίλιες φορὲς καὶ καμία.

ΜΙΝΑ — Κάθε φιλί σου νομίζω πὼς εἶνε τὸ πρῶτο. Πάμε, Παῦλο. Πάμε. Φοβοῦμαι μὴ φοβηθῶ. Τὰ φύλλα τῶν δένδρων ταράζονται, σὰν νὰ μᾶς κατασκοπεύουν.

ΠΑΥΛΟΣ — Εἶνε τὸ προαίσθημα τοῦ φωτός. Σὲ λίγο θάνατείλη ἡ Σελήνη.

ΜΙΝΑ — Πάμε.

ΠΑΥΛΟΣ — "Η Αννα θὰ ἔλθῃ. Θὰ μᾶς πῆ, δταν εἶνε ἡ στιγμή. Ο δρόμος πρέπει νὰ εἶνε ἔρημος. Μεῖνε δύο λεπτά, Μίνα. Τὸ σκοτάδι μᾶς σκεπάζει ἀκόμα.

ΜΙΝΑ [εὐθυμη]. — "Ωχ, ἔξεχασα. Μιὰ ἐνθύμησι ἀπὸ τὸν κῆπο μας, [μὲ συγκίνησι]. Θὰ κόψω τὸ τελευταῖο τριαντάφυλλο.

ΠΑΥΛΟΣ — Μή λές ποτὲ αὐτὴ τὴ λέξι, Μίνα.

"Η Μίνα κάνει δύο βήματα, σκύβει σὲ μία τριανταφυλλιὰ καὶ κόβει ἔνα τριαντάφυλλο. Τὸ βάζει στὸ στήθος της.

ΜΙΝΑ — "Αχ! "Ετσίμπησα τὸ χέρι μου. "Ενα ἀγκάθι [Κυττάζει τὸ τριαντάφυλλο]. Μιὰ σταλαματιὰ αἵμα ἔπεσε ἀπάνω στὸ τριαντάφυλλο.

ΠΑΥΛΟΣ [προσπαθεῖ νὰ στειλευθῇ]. — Θυσία στοὺς ἐφεστίους θεούς. Καὶ τώρα θὰ κτίσωμε μίαν ἀλλη στέγη γιὰ τὴ νέαν εὐτυχία μας. Ἡ νέα εὐτυχία δμοίσει μὲ τὸ νέο κρασί. Πρέπει νὰ τὸ μεταγγίζῃ κανένας.

ΜΙΝΑ [παίζουσα]. — Παῦλο, σὲ ἀγαπῶ. Σοῦ τὸ εἶπα ἀλλη φορά;

"Ερχεται ἡ "Αννα.

ΑΝΝΑ [πρὸς τὸν Παῦλον]. — Κύριε Παῦλο. Τὸ ἀμάξι εἶναι στὴ γωνία. Ο δρόμος εἶνε ἔρημος. "Ἐνας χωρικὸς ἐπέρασε κ' ἔχαθηκε στὴν ἀκρη τοῦ δρόμου. Τὰ πράγματα εἶνε μέσα στὸ ἀμάξι.

ΠΑΥΛΟΣ [πρὸς τὴν "Αννα"]. — Εὐχαριστῶ "Αννα. Πήγαινε κ' ἔμπα στὸ ἀμάξι.

Φεύγει ἡ "Αννα. "Ο Παῦλος πιάνει τὴν Μίνα ἀπὸ τὸ χέρι. Προσταθεῖ νὰ τῆς δώσῃ θάρρος. "Η Μίνα στὸ διάστημα αὐτὸ φαίνεται ἐκστατική.

"Εμπρός!

ΜΙΝΑ [ταράσσεται σὲ ἀλλοφροσύνη]. — Παῦλο, τί ζητεῖς ἀπὸ μένα; Τί θέλεις; Νὰ πᾶμε; Ποῦ;... Εἶνε ἡ ὥρα;... "Α! δὲν εἶνε ὥρα ἀκόμη. Ποτὲ δὲν εἶνε. "Αχ! Θέέ μου. Τί κάνω; Τί λέω;... "Οχι, Παῦλο, οχι. Ποτέ. Φύγε, φύγε, ἀφισέ με. Μήν είσαι κακός. Φύγε. Μή μὲ παίρνης μὲ τὴ βία. Μή! Εἶνε κακό. 'Αλ-

λοίμονο! Εἰσαι ἀκόμα ἔδω. Θὰ βγῇ τὸ φεγγάρι. Θὰ μᾶς ίδοιν. "Ω! φύγε Παῦλο, φύγε. Αὔριο, αὔριο πάλι θὰ ἔλθῃς. Θὰ σὲ περιμένω κάτω ἀπὸ τὰ δένδρα. Παῦλο. Εἰσαι κακός...

ΠΑΥΛΟΣ — Μίνα. Γιὰ δόνομα τοῦ Θεοῦ. "Ησύχασε. Παραληρεῖς. Δὲν ἔχομε καιρό. Πρέπει νὰ φύγωμε.

ΜΙΝΑ [σὲ ἀλλοφροσύνη]. — Τί εἶπες; Νὰ φύγωμε; Ποιὸς τὸ εἶπε αὐτό; 'Εγὼ δὲν τὸ εἶπα. "Οχι.

ΠΑΥΛΟΣ — Μίνα... [προσπαθεῖ νὰ τὴν ἀγκαλιάσῃ].

ΜΙΝΑ — Μή, Παῦλο. Μή. Μή μ' ἀγγέλης. "Ησουν τόσο εὐγενής, Παῦλο. Ποτὲ τὸ χέρι σου δὲν ἀγγισε ἐπάνω μου. "Ησουν τόσο λεπτός.

ΠΑΥΛΟΣ — Θέέ μου. Παραλογίζεσαι Μίνα. "Ελα στὸν ξαντό σου. [Τὴν κυττάζει στὰ μάτια].

ΜΙΝΑ — Μή μὲ κυττάζεις, Παῦλο. Μή "Αφησέ με νὰ φύγω. Τὸ βλέμμα σου εἶνε ἄγριο ἀπόφει Μοῦ κάνει φόβο.

ΠΑΥΛΟΣ — Μίνα, παιδί μου. Μὲ κάνεις δυστυχισμένον. "Ελα. Πρέπει νὰ φύγωμε.

ΜΙΝΑ — Τί εἶπες. Νὰ φύγω; [ἀνατινάχεται πρὸς τὰ πίσω] Ποτέ. Καὶ αὔριο. Αὔριο θὰ ξυπνήσῃ ὁ πατέρας. Αὔριο θὰ ἔλθῃση καὶ θὰ μὲ ζητήσῃ. "Μίνα" θὰ εἶνε ἡ πρώτη του λέξη. Καὶ ζητάει τὸν ιούλιον. Καὶ ή "Ιούλια"; Καὶ κανένας δὲν θὰ τοῦ τὸν ἀποκριθῇ. Καὶ ή "Ιούλια"; [Έξαφνα μὲ τὸν αὐτό την οὐρανού] Πές μου, Παῦλο; Εἶνε ἀλήθεια πῶς σ' ἔκλεψα ἀπ' τὴν Ιούλια; Ηές μου. Τὴν ἀγαποῦσες;

ΠΑΥΛΟΣ — Θέέ μου. Τί εἶνε αὐτὰ ποῦ λές, Μίνα. Ποτὲ δὲν ἀγάπησα, ποτὲ δὲν μ' ἀγάπησαν.

ΜΙΝΑ [Τὴν πιάνουν λυγμοὶ] — Παπάκη μου, Παπάκη. Γλυκέ μου παπάκη. Παῦλο μου, Παῦλο [κλαίει].

ΠΑΥΛΟΣ — Ούτε μ' ἀγαποῦν. Χαῖρε Μίνα. Χαῖρε γιὰ πάντα. "Η εὐτυχία μαζί σου.

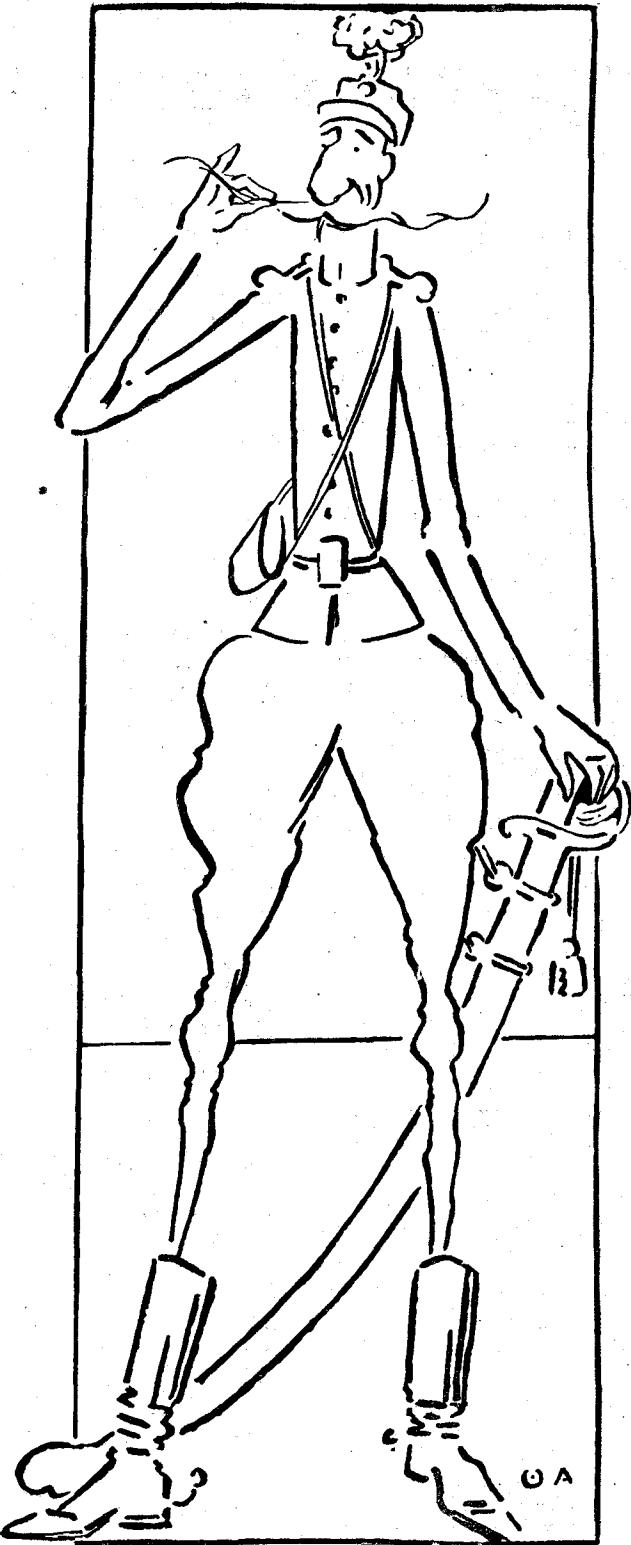
Κάνει νὰ φύγῃ

ΜΙΝΑ [ώς συνερχομένη] — Παῦλο, Παῦλο μου. Τί εἶν' αὐτὸ ποὺ βλέπω; Φεύγεις Παῦλο; Μάφινεις; Θέέ μου. "Ονειρεύομαι; Παῦλο μου. [πέφτει στὸ λαιμό του] Δὲν ἔφυγες. Εἰσαι ἔδω. Πάρε με μαζί σου. Δὲν ἔχω, δὲν ἔχω πατέρα, δὲν ἔχω σπίτι, δὲν ἔχω τίποτε. Είμαι δική σου.

ΠΑΥΛΟΣ — Μίνα. Σὲ ξαναβρίσκω. (τὴ φιλεῖ). Φεύγουν

ΑΥΛΑΙΑ

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ
[Τὴν φιλεῖ]

Ο ΑΡΗΣ = ΥΠΟ Θ. ANNINOR

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Ξύλον ἀπελέκητον...

ΤΑ βάρβαρα κουδούνια τῶν σχολείων — τὰ κουδούνια τὰ ὅποια λέγονται κώδωνες — ἔρχισαν νὰ σημαίνουν εἰς τὴν αὐλόθυμην τῶν σχολείων. «Ο συναγερμὸς τῶν μικρῶν ἀνθρώπων ἀρχίζει». Απὸ τὸν ἄγρούς, ὅποιο τὰ περιγιάλια, ἀπὸ τὸ ἡσυχον σπίτι, ἀπὸ τὸν ἀτάραχον ὕπνον, ἀπὸ τὸ ἀθῶν καὶ ἀνθρωπιστικὸν ἔνονασμα, ἀπὸ τὴν δημιουργίαν τοῦ παγιδιοῦ καὶ τοῦ ἄσματος καλοῦνται οἱ μικροὶ ἀνθρώποι νὰ καθίσουν εἰς τὰ μαῦρα στενόχωρα θρανία, ἐμπρός εἰς τὸν μαῦρον πίνακα καὶ εἰς τὸν πλέον μαῦρον διδάσκαλον, διὰ νὰ μάθουν τὰ «γράμματα, τοῦ θεοῦ τὸ πρόσωπο».

Τί θιλιερά είσοδος, ἀλλήθεια! εἰς τὴν ζωὴν. Καὶ τί πλάνη νῦν νομίζωνται τὰ γεάματα πρόγματα τοῦ θεοῦ, αὐτὰ ποὺ διμιάζουν τόσον ὅλιγον μὲ τὰς ὁραῖας δημιουργίας τῆς θεοτητος. Καὶ ὅμως τὰ μικρά κεφαλάκια ποὺ σκύβουν ἐπάνω εἰς τὰ θρανία ἔννοοῦν πολὺ καλά τὴν ἀπάτην. Ξέφουν πολὺ καλά οἱ μικροί ἄνθρωποι ὅτι τὰ πρόγματα τοῦ θεοῦ εἰνε ἐντελῶς διαφορετικά, πράσινα, γαλανά, κόκκινα, δροσερά, γλυκολά καὶ χρυσά. Καὶ πόδι πάντων ὅτι δὲν εἰνε δύσκολα βασανιστικά καὶ δύστροπα. Δὲν εἰμιοοῦν νάπται-θοῦν. Τὰ ἔγγρωταν καλά τὰ πρόγματα τοῦ θεοῦ τὴν ἔξοχήν καὶ εἰς τὸ περιγιάλι καὶ ὅσα δὲν ἔγγρωταν ἀκόμα τοὺς τὰ ἐψιθύρισε μυστικά ὁ θεός μάτια φοράν εἰς τὰ μικρά τους αὐτάκια. Ἐννοοῦν πολὺ καλά ὅτι ὅλη ἀυτὴ τὰ δύσκολα καὶ δύστροπα πρόγματα, ταῦτα πρυτοῦν τὸ κεφάλι διὰ νὰ στοιβαχθοῦν μέσει εἰς τὰ μικρά τους κεφάλια καὶ τὰ δυτικά εἰνε κλει-σμένα μέσα σὲ βιβλία καὶ πίνακας καὶ τὰ δυτικά κουβαλεῖ κάθε ἡμέραν ὃ μαῦρος καὶ χλωμός διδάσκαλος μὲ συνοφρύωσεις, κραυγάς καὶ κτυπήματα δὲν διμοιάζουν καθδόλουν μὲ τὰ πρόγματα τοῦ θεοῦ. Καὶ πολλές φορές η βαθυτάτη εἰδωνεία τῶν ἀθώων ψυχῶν θάνατιμετωπίζῃ μὲ φρίκην τὸν φοβερὸν τύφαννον, καὶ θάνατοὺς φαίνεται ὅτι ἀπάνω εἰς τὴν καθέδραν ἀγνωστῶν ται νὰ βγάλῃ ἀπὸ μέσου του μίαν σπεῖραν δαμανιώνα διὰ νὰ τα στείλῃ νὰ κατοικήσουν μέσον εἰς τὰ μικρά του ποιμήνιον, ὡς νὰ ἥτο ἡ ἀγέλη τῶν χοίρων τὴν παραβολῆς. Καὶ ὅμως τί νὰ κάμουν! Μὲ μίαν πτυχιά μένην διαμαρτυρίαν σκύβουν τὰ μικρά κεφαλάκια πάνω εἰς τὰ μαῦρα θρανία, καὶ τὸ τρυπάνι τοῦ διδάσκαλον τρυπτῇ, τρυπτῇ καὶ συσσωρεύει τὰ πρόγματα τὰ δύσκολα καὶ τὰ ἀσχηματικά μὲ τὰ δυτικά τὸ εὔμορφο ζῶον γίνεται ἔνας ἀσχημος ἄνθρωπος.

"Ετι σιγά - σιγά τά μικρά κεφαλάκια συνειδῆσου και ὅμως ὑποτάσσονται χωρίς διαμαρτυρίαν και χαρίς γογγυσμόν. Σιγά - σιγά λησμονούν ἀκόμη τὰ ἄλλα και τάλληθνά πρόγυματα τοῦ θεοῦ και παρακαλοῦν τὸ φεγγάρι, τὰ ἐρωτικὸν φεγγάρι, νά τοὺς φέξει πεποταΐνην, «νά πηγαίνουν στὸ σχολεῖο, νά μοδανούν γράμματα τοῦ θεοῦ τὰ πρόγυματα». "Ετι κανεὶς συνειθῆσε εἰς ὅλα. Κ' ἔτοι οἱ ἀνθρώποι μὲ τὸν κορόγινονται βιβλία και μαυροπίνακες και ἀσχημίζουν τὴν πλάσιν και λησμονοῦν τὰ μωσικά λόγια πον τοὺς ψυθύρισε μίαν φορὰν δι θεὸς εἰς τὰ μικρά τους αὐτοκινήσια. Τί θλιβερά πρόγυματα πον συμβαίνουν; εἰς τὸ κόσμον! Και ὅμως τὰ γράμματα — σοῦ τὸ ὄρκιζομαι, διδάσκαλε, εἰς τὴν ἀγάπην μου — εἰμποροῦ

σαν νὰ είνε τοῦ θεοῦ τὰ πράγματα, γολανά, πράσινα, δροσερὰ καὶ ώραια...

Τὰ βράδυα κουδούνια ἀρχισαν νά σημαίνουν εἰς τὴν αὐλόδυναν τῶν σχολείων. «Εμπρός, μικροὶ σκλάβοι! Τὰ μαῦρα θρανία σᾶς περιμένουν.» Η μαυροία τους μένει ἄκομα κ' ἐμένα μπροστά εἰς τὰ μάτια μου. Η μητέρα μου, ή φτωχή μου μητέρα, μοῦ ἔλεγεν ὅταν ἐσήμαινε τὸ κουδούνι τοῦ σχολείου: «Ανθρώπος ἀγράμματος, ξύλον ἀπελέκητον». Κ' ἐπῆγα κ' ἔγω εἰς τὸ σχολεῖον καὶ μ' ἐκλάδευσαν καὶ μ' ἐκούρευσαν καὶ δὲν ἐμεινε πρασινάδα επάνω μου. Καὶ τώρα κλαίο μιαν ξώνων χαμένην. «Ω! ἀς ἐμενα πάντα ξύλον ἀπελέκητον».

II. Nβ.

TA BIBΛIA

Κιμων Μιχαηλίδης: Σάντα Ζωή και σάντα Παραμύθι. Ἀθῆναι, "Εκδοσις «Παναθηναϊών» 1907.

μίαν συναγαστροφήν εὐγενικῶν Φυλῶν.
Λέπει θάλασσα Εξωφρόσυματα εἰς τὰ ὄλιγα διηγήματα

πού ἀποτελοῦν τὸν τόμον τοῦ ἀγαπητοῦ μου φίλου. Δὲν ἥξενώδια διατί μοῦ φαίνεται πῶς ἀνέπιμείν εἰς τὸ ἔνα, θάδικήσω τὰ ἄλλα. Καὶ «noblesse oblige». Εἶνε δῆλα τόσον εὐγενικά καὶ τόσον ἀδελφωμένα καὶ τόσον στερημένα ἀνισότητος, ὡς τοιμέζει κανεὶς πῶς ἐγράφοσσιν δῆλα εἰς μίαν σταθεράν διαθεσιν ἀβρᾶς καὶ μελαγχολικῆς ἀντιμετωπίσεως τῆς ζωῆς. Μία ἀνάλογος διάθεσις καὶ ἰδιοσυγκρασία ἀπαιτεῖται διὰ νὰ τὰ αἰσθανθῆ κανεῖς καὶ νὰ τάγαπτη. Καὶ ὅπως διὰ μερικά πράγματα ὑπάρχουν δωρισμένα στιγμάτα — διατί δχ καὶ διώ την τέχνην — ὅσοι ἔχουν εἰς τὴν βιβλιοθήκην των τὸ λευκὸν αὐτὸ καὶ συμπαθητικὸν βιβλιαράκι, θὰ εῦρουν στιγμάτς εἰς τὴν ζωὴν των πον θ' ἀποζητήσουν τὴν συντροφιά του. Ἔγω τούλαστον πρὸιν τὸ τοποθετήσω εἰς τὴν ἔφεδροίαν τῆς βιβλιοθήκης μου, τοῦ ὑποσχέθηκα ἄλλην μίαν ἀντάμωσιν.

П. Н. Б.

ΕΑΤΡΟΝ

Νέα Σκηνή: Ο Ανθρωπος της Ήμέρας, κωμῳδία εις πράξεις τρεῖς, ὑπὸ Τίμου Μωραιτινη.

Ο ήρως τῆς φάροσας αὐτῆς χωρίζει τὴν σύνξυγόν του, ἡ ὅποιά ὑπανδρεύεται ἐκ νέου μὲν ταγματάρχην. Ὁ πρῶτος τῆς σύνξυγος, φυγόστρατος, προδίδεται, συλλαμβάνεται, καὶ διλύγον μετὰ τὸ διαξύγιον γίνεται φαντάρος· ἀποσπᾶται δὲ κατὰ τύχην ὁ ὑπηρέτης εἰς τὴν οἰκίαν του ταγματάρχου, ὃπου ἀποδοπτως συναντᾶται μὲ τὴν πρόφθινον οὐ. Οὕτω αὐτὴ λαμβάνει τὴν εὐκαιρίαν νὰ τὸν ἐδίκηψῃ, νὰ τὸν ἔξεντελίσῃ καὶ νὰ τοῦ χαλάσῃ τὰ σχέδια διὰ μίαν πλουσίαν ἐπαρχιώτισσαν, τὴν ὅποιαν ἐπροσπαθοῦσε νὰ βάλῃ στὸ χέος, προσποιούμενος τὸν Ἀνθρώπων τῆς Ημέρας.

Ἡ ὑπόθεσις, διὰ φάρσαν, εἶνε ἀρκετά ἔχυτη καὶ δίδει ἀφορμὴν εἰς μερικὰς σκηνάς κωμικῶν τάτας. Δυστυχῶς τὸ σύνολον δὲν εἶνε τέλειον. Ὁ κ. Μωραΐτης, ὃς ἀπέδειξε καὶ μὲν τὸν περυσινὸν του «Μαραθώνιον Δρόμον» ἔχει μίαν φυσικὴν φαιδρότητα στανίαν καὶ εἶνε συχνά εὐτυχῆς εἰς τὰς ἐπινοίας του. Δὲν καταβάλλει ὅμως τὴν ἀπαιτούμενην προσπάθειαν καὶ προσοχήν ὡστε νὰ κάμψῃ τὰ ἐλαφρότατα αὐτὰ ἔργα του ἄρσιτα. Είνε πάντοτε γεμάτης χάσματα, ἀντιφάσεις, ἀπιθανότητας καὶ αὐθαιρεσίας ἀνυγχωρήτους. Νομίζει κανεὶς δτὶ τὰ γράφει κάποιος εὐφυῆς βιαστικὸς καὶ ἀφροτιμένος. Καὶ είνε κρῆμα, διότι τὰ προτερήματα τοῦ κ. Μωραΐτην δὲν τὰ ἔχουν οἱ προσεκτικώδειοι καὶ κανονισμέστοι.

‘Ο ‘Ανθρωπος της Ήμέρας», κυρίως χάρις εἰς τὴν γ' πρᾶξιν καὶ εἰς τὸν κ. Δαγιώδη, ὁ ὅποιος ὡς φαντάρος κάμνει θαύματα, ηρόθμησε πολλὰς παραστάσεις.

*‘Ο «Τυφλοσούρητης», δυᾶμα εἰς πρᾶξιν,
νῦπε I. Αἰλιγματούντιν*

Το δραματάρι αὐτὸν εἶναί ή ιστορία ἐνὸς ἀνδρογύνου, τὸ δποῖον ζηλεύεται φρικτὰ καὶ χωρὶς αἰτίαν, φαιδρὰ ιστορία, καὶ μὲ πολλὴν χάριν βαλμένη εἰς τὴν σκηνήν, ἡ δποία δμως τελειώνει τραγικώτατα. Διότι ὁ ζηλούντος σύζυγος σκοτώνει εἰς τὸ τέλος τὴν γυναικαδέλφην του καὶ τὸν μνηστήρα του, ἐκλαμβάνων αὐτοὺς ὡς τὴν σύζυγον του καὶ τὸν ἔσοαστήν της.

Η ἀπόδοστος αὐτὴ λύσις δὲν ήκανοποίησε τὸ κοινόν, καὶ οἱ θεοτρικογράφοι τῶν ἐφημερίδων τὴν ἔχαρακτήρισαν ὡς ἀταίριαστην. 'Αλλ' ὁ συγγραφεὺς, εἰς μίαν συνέντευξιν του, ἐπιμένει ὅτι ἔχει δίκαιον. Διότι, λέγει, ἡ ἰδέα τοῦ ἔργου του ἀπῆται εἰς τὸ τέλος μίαν καταστορικὴν ἀποδεικνύουσαν, ἃς εἴπωμεν, τὰ δὲν έχοντα πρότερον ἔσματα τὰς ἑνὸλυτισίας. Ήταν ἔπομα τοῦ

ἀντίρρησιν, συμφωνοῦμεν μάλιστα μὲ τὸν συγγραφέα
ὅτι διπλοῦς φόνος ἔρχεται ἀφοκετὰ φυσικά, φυσικώ-
τατα ἔστω, δύποις ἡμιτοδούσε νά συμβῇ καὶ εἰς τὴν
ζωῆν. 'Ἄλλ' ἐκεῖνο τὸ διποῖν δὲν ἔννοει, ἢ δὲν θέλει
να ἔννοήσῃ δικαίη, εἰνὲ διτι ή λόγισις αὐτή
δὲν συμβιβάεται ὅχι πρὸς τὴν ίδεαν. ἀλλὰ πρὸς τὴν
ἔφηγην τού διλου ἔργουν του. Καὶ ἀντι ποθέσωμεν διτι ήμιτο-
δούσε νά γίνη και ἔστι, πάλιν ἐπορεπε νά προηγηθοῦν
μερικά πράγματα, τὰ διποῖα να προδιαθέσουν ψυχολο-
γικῶς τὸν ὄπροστιν.

"Αν προσέξῃ δὲ καὶ Δεληκατεφίνης, θὰ ιδῇ ὅτι ὅλα τὰ καλλιτεχνικά ἔργα, τα ὅποια ἔχουν τραγικὸν τέλος, ἔχουν καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ συνόλου διάφορον. Και εἰς τὴν φιλοδιότητά των ἀκόμη λανθάνει κάποια ἀδύοτος μελαγχολία καὶ σιγά-σιγά γεννήτας κάτι τῶν ὡς προσαίσθημα· 'Άλλ' ἀνὴρ παρατήρησις αὐτῆς, ἐντελῶς αἰσθητικῆς φύσεως, διαφεύγει τὴν ἀντίληψιν τοῦ μη καλλιτέχνου, ἐλπίζομεν ὅτι θά ἐννοηθῇ καλλίτερα μιὰ ἄλλη. Τὸ δὲ δηλαδὴ ήτο πιθανὸν νὰ συμβῇ εἰς τὴν ξωήν ὁ διπλοῦς φόνος, καὶ ἀπαρδλάκαντα ἑστοῖς τῶν προετοιμασῶν διαγραφεῖς, δὲν ἀρκεῖ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν τελικὴν μετατροπὴν μιᾶς comédie εἰς τραγῳδίαν. Ποτὲ τὸ τυχαῖον — καὶ ἐδῶ κυρίως πρόκειται περὶ τυχαίου, — δὲν ἀποτελεῖ τὴν λύσιν ἐνδὸς σοβαροῦ ἔργου. Τὸ πολὺν — πολὺν νά χρησιμέυσθε εἰς τὴν πλοκήν. Διὰ τὴν λύσιν χρειάζεται τὸ μοιραῖον καὶ τὸ ἀναπόδοραστον, διὰ τοῦτο ἔχεται ὅχι μόνον λογικῶς, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον ἀπὸ τὰ δεδομένα. Ή λύσις τοῦ «Τυφλοσίνορτη» ἔξελέχθη καὶ προητοιμάσθη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως κάροιν τῆς ίδεας του, διόπι τὸ εἰπεῖ καὶ ὁ ἴδιος. Δὲν εἶνε τὸ οὐσιαστικῶς ἀναγκαῖον. Τὸ δρᾶμα λοιπόν, ἀφοῦ δρᾶμα τὸ ίθελεν διαγραφεῖς, δὲν εἶνε πλέον δρᾶμα. Εἶνε κατὶ τὸ δόπιον ἀντίκειται τελείως εἰς τὸ νόημα καὶ εἰς τὴν οὐσίαν τῆς Τέχνης. Και διὰ νὰ ἔγινετο ἔργον, θὰ ἔπειπε νάλλαξῃ ἢ τὸ τέλος ἢ ἡ ἀρχή.

Τὴν ἴδιαν ἐστέρων ἐδόθησαν εἰς τὴν «Νέαν Σκηνὴν» καὶ δύο ἄλλα μονόπρακτα τοῦ ἴδιου συγγραφέως, μία κωμῳδία «Στὸ Ράφι», ἡ δποίᾳ ἐκούνασε μᾶλλον ἡ ἐφαδρόνυ, καὶ ὡς «Δυνχνοστάτης», παλαιὸν κωμικὸν παιάνιον εἰς στίνους.

Θέα τρον Νεαπόλεως: Οι Δουκεις της Κρήτης, έθνικη τραγωδία εις πράξεις τέσσαρας, ώπερα Αγγέλου Τανάγρα.

Η υπόθεσις έλήφθη άπό τους «Κρητικούς Γάμους» τού Ζαμπελίου. Είμεθα εἰς τὴν Κρήτην ἐνετοκρατουμένην καὶ, ὡς συνήθως, ἐπαναστατημένην. Ὁ νέος Κανδανολέος, υἱὸς τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ἐπαναστῶν, ἔφωτενται τὴν Σοφίαν Δα-Μολίν, ψυγατέρα Φράγκου επιπατίδου, ἐκ τῶν ἐν Κρήτῃ ἐγκατεστημένων. Τοῦ ἔφωτος τούτου ἐπωφελοῦνται οἱ περὶ τὸν Δούκα τῆς Κρήτης Ἐνετοί διὰ νὰ φύουν εἰς τὴν παγίδα τοὺς ἐπαναστάτας. Πειθούν τὸν Δα-Μολίν νὰ προσποιηθῇ δτι ἐνοῦται μαζὶ τῶν ἐνόνων καὶ τὴν κόρην του μὲ τὸν υἱὸν τοῦ ἀρχηγοῦ. Τὸν πιστεύουν, καὶ εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν στρατόπεδον γίνονται οἱ περιφημοὶ γάμοι. Ἐκεῖ, δ ἄπιστος Δα-Μολίν ναρκώνει τοὺς Κρήτας πολεμιστὰς μὲ δηλητηριασμένον κρασί, καὶ φευγεῖ διδωτὸ τὸ σύνθημα τῆς προσβολῆς εἰς τοὺς Ἐνετούς. Ἀλλ ἡ Σοφία, ἀγαπῶντας ἀλλητινὰ τὸν νέον Κανδανολέον, καὶ ἀμέτοχος τῆς συνωμοσίας, μένει μαζὶ του ἀπορραπισμένην γὰ σιγαποθάγνη. Καὶ προαγα-

μαὶ τοῦ, αποφάσισεν νόμαντονανη. Καὶ πραγμα-
τικῶς. Οἱ ἐπαναστάται, κατὰ τὴν καλὴν κορητὴν
συνήθειαν, διὰ νά μη παραδοθοῦν, τινάσσονται εἰς
τὸν ἄρδα. Καὶ ὁ προδότης Δὲ· Μολινί, οὐ κάνων τόσον
τραγικῶς τὴν κόρην του, παραφρονεῖ τραγικώτερα.
Διὰ νά δημιουργῆσῃ κανεὶς ἀλλητινὰ ἑπτάνω εἰς τέ-
σσαν ιστορικὴν ὑπόθεσην, χρειάζεται νά είνει Σαιξιητο.
Διά τοῦτο καὶ νά τραγουδάσσεται, μὲν τραγούδην τοῦ θεοῦ

νάμεις του περιωρίσθη σχεδόν εἰς ἀπλῆ σκηνοθέσιαν. Βίς τὸ ὑλικὸν δηλ. τὸ δποῖον εὗρεν ἔτοιμον, προσεπάθησε νὰ δώσῃ μορφὴν θεατρικοῦ ἔργου. Ἡ ἐργασία αὐτή δὲν ἔχει βεβαίως σπουδαίας φιλολογικάς ἀξιώσεις. Ἐν τούτοις μερικά μέρη τῆς σκηνοθέσιας είνε καμωμένα μὲ δεξιότητα, και ὑπάρχουν ὅραιαι σκηναί, αἱ δποῖαι, ἀν δὲν ἐτνύγοντο εἰς ηθοτοικήν, νὰ ἐφαίνοντο ὥραιοτεραι. Ἡ γ' πρᾶξις, μὲ τὸ γλέντι τοῦ γάμου, είνε ἡ καλλιτέρα. Οἱ ἡδοποιοι ἔπαιξαν σχετικάς καλά. Ὁ δὲ κ. Δ. Ταβουλάρης, ὁ ὑποκριθεὶς τὸν Δά-Μολίν, ἐπέδειξεν ἀκόμη μίαν φοράν τὴν ὑπέροχον ἀξίαν του.

Θέατρον Συντάγματος: Χαμένη Εύτυχια,
κοινωνικὸν δρᾶμα εἰς πράξεις τρεῖς, ὑπὸ Κώστα

Λαδοπούλου.

ΕΝΑΣ νέος γνωστότατος είς τὴν καλὴν ἀνηγναῖνην κοινωνίαν ἀλλ' ἄγνωστος ἀκόμη εἰς τὸν φιλολογο-γικὸν κόσμον, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὸ θεατρον. Ὡς πρῶτον ἔργον ἐρασιτέχνου, ἡ «Χαμένη Εὐτυχία» δὲν εἶναι καθόλου ἀσχημον. Θέμα ἔχει τὴν θυσίαν, τὴν δοπίαν ἔκαμε μια εὐγενῆς κόρη χάριν τοῦ θείου καὶ θετοῦ πατρός της, ἀντικαστοθήσασα εἰς ἐπικινδύνουν στιγμήν, τὴν ἑλαφρὰν θείαν της εἰς τὰς ἀγκάλας ἐνὸς προστύχου ἐφαστοῦ, τὸν δοποῦν ἀναγκάζεται οὕτω νὰ ὑπανδρευθῇ. ἀπορρύπτουσα τὴν χεῖρα ἐνὸς καλοῦ νέου, τὸν δοποῦν ἀγαπαύνσε. Καὶ δὲν γίνεται μὲν ὁ γάμος, διότι ὁ ἑραστὴς τῆς θείας της, μὴ στέργων νὰ νυμφευθῇ τὴν θυσιαζομένην ἀνεψιών, ἐγκαταλείπει ἀμέσως τὰς. «Ἀθήνας ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ὁ προδοθεῖς νέος ἀπέρχεται νὰ πολεμήσῃ καὶ τρόπου τινὰ να ὑποτοκτονήσῃ εἰς τὴν Μακεδονίαν.

τῶν πολὺν ίτινα τὰ επιστρέψαντα
· · · Ἡ δραματοποίησις μαρτυρεῖ ἔνα ἀρχάριον ἀρκετά
· · · ἐμπειρον· ὁ διάλογος εἶναι φυσικός, καὶ εἰς πολλὰ
μέρη χαρακτηριστικὸς καὶ ἔξιντος ὑπάρχει ἀρκετή
προσπάθεια πρὸς ἡδυγαραφίαν, διαγραφὴν χαρακτήρων,
καὶ διατήρησιν κάποιας ψυχολογικῆς ὅμοιαληθείας.
Τὸ σύνολον ὅμως, ἀν καὶ συμμετρικὸν καὶ σχεδόν
ἀρτιον, στερεῖται γενναίας πνοῆς. Εἰμπορεῖ κανεῖς νὰ
εἰπῇ ὅτι εἰνὲ πολὺν πεζόν. Δὲν εἰσεύρουμεν ἀν δ. κ. Λα-
δόπουλος θάννυψωθῇ εἰς τὸ μέλλον οὐσιαστικῶς, ὥστε
νὰ δώσῃ καὶ ἔργα φιλολογικάτερα. Πρός τὸ παρόν ἔ-
δειξεν ὅτι αἱ φιλοδοξίαι του είναι μικραί, ἀλλ' ὅτι τὰ
πρότυπα, εἰς τὰ δόποια ἀποβλέπει, — ἔνα δυνατὸν δρᾶ-
μα τοῦ Ὁνέ π. χ. — δὲν εἶνε ἀδύνατον καὶ νὰ τὰ
φιάσῃ.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΕΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

προσδοχήν :
Σπανίως ἡκούσθη τόσον λυτημένη μουσική, καὶ διμώς σπανίως τόσοι σταλαγμοὶ ὑπεροτάτου βαλσάμου ἔπεισαν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην λύτην. Υπάρχουν μεγάλοι φυῖαι ποὺ ἔρχονται εἰς τὴν γῆν αὐτήν, καθὼς ὁ Χροστός. Μᾶς παρηγοροῦν, μᾶς ὅμιλουν ἐμπιστευτικά εἰς τὴν ψυχήν, μᾶς κερδίζουν τὴν ἐμπιστοσύνην μᾶς ἀπολυτρώνουν : Τὸ μέγα των ἔργον εἶνε ὅτι μᾶς συνειδήζουν νόν υποφέρουμεν. Νομίζεις ὅτι κλαίουν μαζί μας. Εἰς τὸ θαύμα αὐτὸν ἔφθασεν ἡ ὑπερόχως ἀλτηρούστικη κουκλή τοῦ Ἐδυνάδορου Γκρούγκ.

"Οπως ή μέλισσα βιντάινει τὸν χυμὸν τοῦ ταπεινοῦ ἄνθους διὰ νὰ εὐεργετήσῃ τὸν ἄνθρωπον, ή μεγαλο-

πεινά ἄνθη τοῦ ἀγροῦ, ἀφοῦ ἐπέραστ μαζὶ τῶν στηρηθῆναι καὶ ὑπέροχον νύκτα ἀπολαύσεως. Μᾶς θεν ἀπὸ τὰ δημοτικὰ τραγούδια τῆς Νορβηγίας, πρῆξεν ὁ συλλέκτης των, καὶ ὑπῆρξεν ὁ ἀναδο-
ουνγός των. 'Ανύψωσε τὸ πρωτογενὲς lead τῆς κανδινανίας εἰς ὅλους τοὺς πνευματικούς βαθμούς.
Ἄλλα του τὰ ἔργα ὑπάρχουν ἔνα δημοτικὸν τραγούδιο.
Οὐαὶ του τὰ ἔργα εἰνὲ κατ' οὐσίαν ἔνα lead. Καί
ορισμοποιῶ τὴν λέξιν ἔκτος παντὸς μουσικοῦ περιο-
δοῦ, ἀφίνων αὐτήν νὰ οηματίνῃ μόνον τὸ ἀνάβρο-
μα τῆς δημοτικῆς ψυχῆς, ἀνεπτυγμένον εἴτε δῇ ἀπά-
νταν μουσουργὸν ὡς ψαλλομένη ποίησις, ἢ ὡς λα-
οῦδσα μουσικὴ, μὲ δόλη του τὴν πολυμορφίαν ἢ
λαβεῖν εἰς τὸν Σοῦμαν. εἰς τὸν Σοῦβερ, εἰς τόσους
λλούς, εἰς μερικά ἀκόμη προλούντια τοῦ Μπάχ. 'Η
ουσικὴ τοῦ Γκρούγκ είνε τὸ ταπεινὸν δημοτικὸν τρα-
γαούδακι τῶν λαῶν τῆς Σκανδινανίας μερικοῦ
ἐπειδὴ τὴν μουσικὴν τοῦ Γκρούγκ δι' ὅλους τοὺς μεγά-
λους πόνους καὶ τὰ μεγάλα ὄραματα. Τὸ μικρὸν ὄν-
τος μᾶς δύμαει διὰ τοὺς πόνους τῆς μεγάλης δυνάμεως
ὅσον δὲ καλλιεργητής του ὑπῆρξεν ὑπέροχος καὶ μυ-
τηριώδης.

Μέσα είς τὰ «λυρικά κομμάτια» τοῦ Γκρόγκ
διεξάζεται ἡ Νοεβρηγικὴ ψυχή. Καθένα ἔχει αὐτῶν
μᾶς φέροντι ἀπὸ μακράν ἔνα παράπονον, ἀπέισω
βαθύν· παράπονον. τὸ διποῖον νομίζεις δῆτι εἶνε τ
δικύον μας. Καθένα μᾶς διμιεῖ μὲ γνωριμον φωνήν.
Καθένα μᾶς διηγεῖται ἔνα δράμα τὸ διποῖον νομίζεις
δῆτι ὅη ἔχει συμβῇ εἰς τὴν ψυχὴν μας «Ἐνθυμηθήτω
τυχαίως ἔνα λυρικὸν κομμάτι τοῦ Γκρόγκ «σ' ἀγαπᾶτον»
Ανίκει εἰς δλον τὸν κόσμον!» Ανίκει εἰς δλον τον
ἀνθρώπους! Διηγεῖται εἰς κάθε ἀνθρώπον τὴν λάμψην
μιᾶς ωραίας στιγμῆς ποὺ ὑστάνθη κάποτε, ἡ το
προφητεύει ἐκείνην ποὺ εἶνε μοιραῖον νά αἰσθανθεί
μιάν ἡμέραν. «Ἐνθυμηθήτε τὴν «Μελαγχολίαν» το
σύνθεσιν εἰς τρεῖς μόλις γραμμάτις. Εἶνε τὸ ποίητο
τόν πάνων!

του πονού.
Από της στιγμής δύοντος ὁ Γκαϊτε ἔσκυψε καὶ ἀκούει τὴν μαστηριώδη φωνὴν τῶν λαϊκῶν τραγουδιών τῆς Γερμανίας ἐγγάφη ή λυρική ποίησις τοῦ Γκαϊτε. Από τὴν στιγμὴν δύοντος δὲ Διονύσιος Σολωμός ἔσκυψε καὶ ηκούσει τὴν φωνὴν τοῦ ἐλληνικοῦ ἀγροῦ, τὰ δημοτικά τραγούδια τῆς Ἑλλάδος, ἐγγάφησαν τὰ ποιήματα τοῦ Σολωμοῦ

Σολωμούν.
Ο Γκρόγκη ήγάπτησε τὸν ἄνθρωπον. Γοητεῖα καὶ θῶς ἡ ίδική του ὑπενθυμίζουν ἐκείνην τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἄνθρωποι καθὼς αὐτός, τόσον βαλσαμώνται σαντες καὶ ἀποθεώσαντες τὸν ἄνθρωπον πόνον, διαμοιρούνται τέχνης τόσον ἀλτρουμετικῆς, εἰνὲ μία ἔνδοξος ἐνθύμιμις τοῦ Ναζωραίου ἐπὶ τῆς γῆς. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον αἰσθάνομαι τὸν μεγάλον γόνητα της Νοοθετίας ὃ δόποις δὲν ὑπάρχει πλέον.

ΑΠΟ τὸ ἐκδοθὲν βιβλίον τοῦ κ. Γ. Παρασκευοπ-
λου Οἱ Δήμαρχοι τῶν Ἀθηνῶν δίδομεν μικρὰν
κόνια τῆς πρώτης δημαρχικῆς ἐκλογῆς τῆς πρωτ-
αιρέας.

« Ή καθ' ὅλον τὸ Κράτος ἐνέργεια τῶν δημοτικῶν ἀπεφασίσθη μόλις περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1886. Τὴν προεκλογικήν ἔργασίαν τῶν ἐπιδιωκόντων τὰ μοτικά ἔξιώματα ἔχαρακτήριον καὶ εἰς τὸν Δῆμον Αθηναίων τὸ πολὺ πεῖδα καὶ ὀρκετὸς φανατισμόν. Πολλοὶ ἀπέρυθρησαν εἰς τὸν ἄγῶνα καὶ προσεπτάθησαν πλειστῶν μέσων νὰ κερδίσουν τὴν ψῆφον συμπολιτῶν των, διότι ἄλλοι μὲν ἥθελον διὰ τῶν ἔξιώματων τούτων νὰ ἔξινπτησούνται πολιτικάς διαχας, ἄλλοι δὲ νὰ τὰ χορηγιμοποιήσουν ὡς βαθμόν διὰ τὴν ἄνοδον εἰς ὑψηλότερα πολιτικά ἔξιώματα ὡς δυνάμεθα νὰ κορίνωμεν ἐκ διαφόρων δημοσιευμάτων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης : »Ἐπειδὸς τῶν συναγωνισμῶν

μοποιήσεως αὐτῶν. Εἰς τὰ Ὀρχιοειδῆ παραδ. χάριν αἱ κινήσεις των εἰνε τόσον μεθοδικά ὅτως ὁ μηχανισμὸς ὀρολογίου, ὥστε νὰ νομίζῃ κανεὶς ὅτι μία ἐνσυνειδῆτος θέλησις διευθύνει αὐτάς. "Ἄλλα πάλιν ἄνθη εἰνε σχεδὸν μικραὶ συσκεναι γονιμοποιήσεως ὅπου μόλις ἡ μέλισσα καθίσῃ ἐπ' αὐτῶν, ἀνοίγοντας οἱ πόροι αὐτῶν καὶ ἡ μέλισσα τοιουτοῦ ποταπού καλύπτεται ἀπὸ τὴν γονιμοποιὸν γύρων τὴν δύοιαν ὑστερον μεταδίδει εἰς ἄλλο ἄνθος.

Τὸ πνεῦμα, λέγει ὁ Μάτερλιγκ, ποὺ· ζωογονεῖ ὅλα τὰ πράγματα ἡ ἀναδίδεται ἐξ αὐτῶν, εἰνε τῆς αὐτῆς οὐσίας ποὺ· ζωογονεῖ τὸ σῶμα μας. 'Εάν μᾶς ὅμοιάςη, ἔάν πᾶν ὅτι εὑρίσκεται ἐν αὐτῇ εὑρίσκεται καὶ εἰς ἡμᾶς, ἔάν μεταχειρίζεται τὰς μεθόδους μας καὶ τὰς τάσεις μας πρὸς βελτίωσιν, εἰνε ἀνόητον νὰ ἐλπίζῃ καὶ αὐτὸς ὅτι ἐλπίζομεν καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι;

Δὲν εἰνε ὠραῖος αὐτὸς ὁ πανθεῖσμὸς τοῦ Βέλγου ποιητοῦ ὅστις μᾶς παρουσιάζει τὰ φυτὰ ὡς ἀδελφούς μας;

H Ἐφημερὶς τῶν Συζητήσεων δημοσιεύει ἀνακοίνωσιν τοῦ γάλλου αἰγυπτιολόγου Μαστερὸ περὶ τεμαχίων ἔργων τοῦ Μενάνδρου, τὰ διόταν ἀνεκαλύφθησαν πρὸ ἐνὸς ἔτους καὶ ἀδημοσιεύθησαν τώρα ὑπὸ τῆς αἰγυπτιακῆς Κυβερνήσεως. Τὰ χειρόγραφα εἶναι σαράντα πέντε σελίδες, ἄλλαι καλῶς διατηρημέναι καὶ ἄλλαι βλαψμέναι. Ἐρμηνεύθησαν ἐν τούτοις 13018 στίχοι ἐκ τεσσάρων κωμῳδῶν: "Ἡ Δαιτησα, ἡ Περικερομένη, ὁ Ἡρῷς καὶ ἡ Γυνὴ τῆς Σάμου. Τοῦ Ἡρῷος εὑρέθησαν ὁ κατάλογος τῶν χαρακτήρων καὶ οἱ 150 πρῶτοι στίχοι.

Ο ΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον προκηρύττει καὶ ἐφέτος τὸν Παντελίδειον δραματικὸν διαγωνισμόν. Τὸ θέμα του ἡμπορεῖ ὁ ποιητὴς νὰ ἐκλέξῃ ἀπὸ κάθε ἐποχήν, κῶδαν ἡ ἐθνικότητα, κατὰ προτίμους ὅμως ἐκ τῆς νεοελληνικῆς ιστορίας ἰδίως ἀπὸ τῆς ἀλυσίδας τῆς Κωνσταντινούπολεως μέχρι σήμερον. Τὰ ἔργα ἡμιπορούν νὰ είναι πεζά ἢ ἔμμετρα εἰς τὴν συνήθη καθαρεύοντας ἡ ζωντανὴ λαλουμένη γλώσσαν. Ἀποκλείεται ἡ ὑπερκαθαρεύοντας καὶ τὸ ψυχαρικὸν ἰδίωμα. Ὁριον πρὸς ἀποστολὴν τῶν χειρογράφων τὸ τέλος Φεβρουαρίου 1908.

Εἰς τὸ Συνέδριον τῆς Χάγης συνεζητήθησαν καὶ οἱ νόμοι τῆς ἀεροναυτικῆς κατὰ τὸν πόλεμον: "Κάθες ἀερόστατον, διὰ νὰ χρησιμοποιηθῇ εἰς τὸν πόλεμον, πρέπει νὰ είναι διοικήσιμον καὶ νὰ διευθύνεται ἀπὸ στρατιωτικὸν σῶμα. Ἀπαγορεύεται νὰ φίτηται ἐκρηκτικὰς ὑλας ἐπὶ πόλεων ἡ χωρίων ἀνυπερασπίστων".

"Ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν μᾶς ἡγέλθησαν οἱ γάμοι τῆς καλλιτέχνιδος Δασ. Θαλείας Φλωρᾶ μετὰ τοῦ κ. Νικολάου Καραβία, ἀρχιεισητάκτου τῆς ἐφημερίδος «Κάϊδον» ἐν Καΐσφ. Ἐπίσης οἱ ὀρραβώνες τοῦ ποιητοῦ καὶ συνεργάτου μας κ. Ἀγγελού Σημιτοφιώτη μὲ τὴν Δασ. Υπατίαν Φαληρέως βέη. Τὰ «Παναθηναϊα» τοὺς στέλλουν θερμά συγχαρητήρια.

Τὴν Καλιρρόην Παρρένεν ἐδραματοποίησε τὴν Χειραρχημένην, τὸ γνωστόν της μαθιστόγημα. "Ισως τώρα ἡ τὸν χειμῶνα θά τὸ ίδουμεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς.

Τὸ Βασιλικὸν Θέατρον ἀρχίζει τὰς παράστασεις τοῦ τὴν 1 Νοεμβρίου.

Εἰς τὴν Λίγιναν εὑρέθη ὑπὸ ἔργατῶν ἀρχαία μαρμάρινη κεφαλὴ καλῶς διατηρουμένη. Ἡ κεφαλὴ κατετέθη εἰς τὸ ἐκεῖ Μουσεῖον.

Τὴν Εθνικὴν Πινακοθήκη τοῦ Λονδίνου ἡγόρασε μίαν προσωπογραφίαν, ἔργον τοῦ Βαν Δάκ 13500 λίρας.

"Απὸ τὰς ἰδιωτικὰς πινακοθήκας ἡ πινακοθήκη τοῦ ἀμερικανοῦ δισεκατομμυριούχου Πιάρπον-Μόργαν εἶναι, ἡ σχεδὸν εἶναι, ἡ σπουδαιοτέρα. Πέρυσι εἶχε ἀγοράσει εἰς τὸ Λονδίνον τὴν προσωπογραφίαν τῆς Miss Φάροεν ἔργον τοῦ Λώρενς ἐνα ἔκατομμυρίον. Τὸν περασμένον Μάιον ἡγόρασε εἰς τὸ Παρίσιον ἐνα ἔκατομμυρίον δολλάρια τὴν πλουσίαν συλλογὴν ἔργων διακοσμητικῆς τοῦ κ. Χέντσελ καὶ ἐδώρησε μέρος αὐτῆς εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Νέας Υόρκης.

Αἱ δωρεαὶ τῶν Ἀμερικανῶν εἰς τὰ μουσεῖα των εἶναι ἀληθινὴ βασιλικαί. Εἰς τὸ Field Columbian Museum ἐκληροδότησε ὁ δισεκατομμυριούχος Μόρσαλ Φήλδ, σαράντα διλόκληρα ἔκατομμυρία. Τὸ Μουσεῖον αὐτὸς ἡγόρασε πέρυσι τὴν Κοίμησην τῆς Θεοτόκου τοῦ Θεοτοκοπούλου 200,000 φράγκα.

"Αλλη ἀμερικανικὴ πόλις, ἡ Φιλαδέλφεια θά ἔχῃ, ἀν δευθῆ τοὺς προτεινομένους ὅρους τῶν δωρητῶν μίαν ἀπὸ τὰς πλουσιωτέρας πινακοθήκας τῆς Ἀμερικῆς. Οἱ δωρηταὶ, τρεῖς ἔρσατέχναι. Τζόνσον, "Ἐλκινς καὶ Οὐάινδερ προσφέρουν τὰς συλλογάς των ὑπὸ τὸν δρόν νὰ κτίσῃ ἡ πόλις μουσεῖον πρὸς τοποθέτησιν αὐτῶν. Αἱ τρεῖς συλλογαὶ ἀποτελοῦνται ἀπὸ 250 περίποτον εἰκόνας. Μεταξὺν αὐτῶν εἶναι ἔργα τοῦ Βάν Δάκ, Μέμιλιν, Ρούμπενς, Ρέμπραντ καὶ ἄλλων νεωτέρων καλλιτεχνῶν.

"Ο Μαξιμ Γόρκου ἔγραψε νέον μυθιστόρημα ἡ Μητέρα, μεγάλου κοινωνικοῦ ἐνδιαφέροντος.

Εἰς τὸ Παρίσιο ἥνοιξε ἐκθεσίς τῶν ιταλῶν ζωγράφων νέο - impressionnistes. Ἡ ἐκθεσίς θά διαρκεῖση ἔως τὰς 15 Ὑπερβριδίου. Εἰς τοὺς νέους αὐτοὺς ιταλούς ζωγράφους εἶναι καταφανής ἡ ἐπιδρασίς τοῦ ἀποθανόντος μεγάλου καλλιτέχνου Σεγαντίνι. "Ἐνας ἀπὸ τοὺς ἔξχοντας ἐκθέντης εἶναι ὁ Πρεβιάτι, τὸν ὅποιον ὄντος πυρὶ δὲ Σαβάν τοῦ Μιλάνου.

Εἰς τὸ Παρίσιο πρόκειται ν' ἀνεγερθῇ τὸ Μνημεῖον τῆς Εργασίας, ἔργον τοῦ Ροντέν, εἰς τὸ ὅποιον ὁ γλυπτης συμβολίζει ὅλην τὴν σύγχρονον ἔργασίαν, ἀπὸ τοῦ ἀπλοῦ ἔργάτου μέχρι τοῦ ἀνθρώπου τῆς σκέψεως.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Οἱ Δήμαρχοι τῶν Αθηνῶν 1835—1907 ὑπὸ Γ. Π. Παρασκευοπούλου Αὐθῆναι τυπογρ. Ραφτάνη—Παπαγεωγίου.

Ο συγγραφεὺς ἐκθέτει τὴν δρᾶσιν καὶ τὸ ἔργον τῶν δημάρχων Αθηνῶν, μέχρι σήμερον καὶ προτάσει 60 σελίδας ιστορικάς τῶν Αθηνῶν ἐπὶ τῆς Δημογεοντίας πολὺ ἐνδιαφερούσας.

Τὴν ἐλαία ὑπὸ Σπ. Χασιώτου. Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὀφελίμων βιβλίων. Αὐθῆναι, Δρ. 0. 40.

Τὴν Δουκάρειος Ομολογία ὑπὸ Δημ. Σίμου Μπαλάνου. Αὐθῆναι τυπ. Π. Δ. Σακελλαρίου.

Τὸ ημεροδιάλογον Παπαδόπουλον, ὁ ὅποιος εἰς τὸ περιοδικὸν «Νέα Σιάνων» ἔγραψε εὐρίσκων δέξιας προσοχῆς τὰς ἀντιρρήσεις τοῦ κ. Βελανιδιώτου «Ο ἐθνομάρτυρος πατριάρχης Κύριλλος ὁ Λούκαρις» κατὰ τοῦ προηγουμένου φυλλαδίου τοῦ κ. Μπαλάνου. "Η ὁμολογία Κυριλλου τοῦ Λουκάρεως".

Τὰ Contes furtifs, par J. Esdin. Paris, Bibliothèque Universelle Beaudelot Fr 2.50.

ΤΟΜΟΙ ΤΟΝ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ, ΜΕ ΜΕΓΑΛΗΝ ΕΚΠΤΩΣΕΙΝ

Οἱ τόμοι 1ος, 2ος, 3ος, 4ος, 5ος, 6ος, 7ος, 8ος, 9ος καὶ 12ος πωλοῦνται πρὸς δραχ. ἡ φρ. ΔΥΟ ἔκαστος.

Ο 10ος τόμος πρὸς δρ. ἡ φρ. ΤΕΣΣΕΡΑ.

Διὰ κάθε τόμου προσθέτομεν εἰς τὰς ἀνωτέρας 50 λεπτὰ διὰ τὰς ἐπαρχίας καὶ 1 φράγκον διὰ τὸ ἔξωτερικὸν ταχυδρομικά.

Αἱ διλίγαι ὑπολειπόμεναι ΠΛΗΡΕΙΣ ΣΕΙΡΑΙ ΡΑΙ τῶν «Παναθηναίων», ἐν ὅλῳ τόμοι 12, πωλοῦνται πρὸς δρ. 100 ἔκάστη.

Αἱ παραγγελίαι στέλλονται πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῶν «Παναθηναίων» ὁδὸς 'Αριστοτέλους 35 'Αθήνας καὶ προπληρώνονται.